

The Project Gutenberg eBook of Neljän merkit, by Arthur Conan Doyle

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Neljän merkit

Author: Arthur Conan Doyle

Translator: Ida Wickstedt

Release date: May 18, 2016 [EBook #52099]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK NELJÄN MERKIT ***

Produced by Juha Kiuru based on Wikisources

NELJÄN MERKIT

Kirj.

Arthur Conan Doyle

Suomentanut Ida Wickstedt

Porilaisen kirjapaino, Pori, 1894.

SISÄLLYS:

1. Luento ajatusopillisessa johtamistaidossa.
2. Miss Morstanin asia.
3. Etsimismatkalla.
4. Pienen kaljupää-miehen historia.
5. Murhenäytelmä Pondicherry Lodgessa.
6. Sherlock Holmes mielityössään.
7. Kreosooti-tynnyri.

8. Apulaisjoukkomme.
9. Odottamaton viivytytys.
10. Takaa-ajaminen.
11. Suuri Agra-aarre.
12. Jonathan Smallin elämäkerta.

Ensimmäinen luku.

Luento ajatusopillisessa johtamistaidossa.

Sherlock Holmes otti ensin pullon rautauuninotsikolta ja sitte pienen ihoruiskunsa sievästä marokiinilaatikosta. Pitkillä, vaaleilla, hermoheikoilla sormillaan asetti hän hienon neulan paikoilleen ja taittoi syrjään vasemman paidanhihan. Hetken katseli hän miettivänä jäntevää kyynärvarrtansa ja käsirannetta, jotka olivat ihan täynnä merkkiä ja arpia lukemattomien ruiskutusten jälkeen. Viimein pisti hän ihoonsa terävän neulan, painoi mänttää ja vaipui samettipäällyksiseen nojatuoliinsa tyytyväisyydestä huohtaen.

Kolmen kuukauden aikana olin kolme keilan päivässä nähnyt saman menettelyn, mutta tottumuksaan ei ollut voinut sovittaa minua. Päinvastoin kiusasi tuo näkö minua päivä päivältä yhä enemmän ja minä tunsin omantunnon tuskia öisin aatellessani ett'ei minulla ollut rohkeutta väittää vastaan. Monta monituista kertaa olin juhallisesti luvannut lausua julki kaikki, mikä sydäntäni painoi tässä aineessa, mutta toverini kylmäessä huolettomuudessa oli jotakin, joku esti kellenkään päähän juolahtamasta kohdella häntä edes vähänkään vapaasti. Hänen suuri lahjakkaisuutensa, etevämpi käytöstapansa, tottumus hänen moniin ihmeellisiin ominaisuuksiinsa — kaikki tämä teki minut araksi ja kykenemättömäksi vastustamaan häntä.

Mutta tänään, oliko se sitte Beauneviinin vaikutuksesta, jota aamiaiseksi olin juonut tahi erittäisestä katkeruudesta, jota hänen suuri kylmäverisytyensä herätti minussa, tunsin yhtäkkiä, ett'en kauempaa voinut hillitä itseäni.

"Mitä tänään käytätte," kysäsin, "morfiinia vai kokainia?"

Hän katsahti veltosti vanhasta loihtuoppikirjasta, jota selaili.

"Se on kokainia," hän vastasi, "seitsemänprosentinliuos. Haluatteko koettaa sitä?"

"En kiitos," vastasin jyrkästi. "Terveytteni ei vielä ole voittanut Afghantilaisen sotaretken seurauksia, eikä minulla ole varaa ylenmäärin ponnistaa voimiani."

Hän hymyili kiivaudelleni. "Ehkä olette oikeassa, Watson," sanoi hän. "Minä luulen, että sen vaikutus on vahingollinen ruumiillisessa suhteessa. Mutta minusta se niin erinomaisesti vilkastuttaa ja voimistuttaa mieltä, että sen toisarvoinen vaikutus on ainoastaan vähäpätöinen asia."

"Mutta ajatelkaapa nyt," sanoin vakavasti, "huomatkaa kuluja! Aivonne ehkä vilkastuvat, ja vahvistuvat, kuten sanotte, mutta se on patolooginen ja taudillinen toimi, josta seuraa enentyvä solukudoksen uudistus ja viimein jättää jälkeensä pysyväisen heikkouden. Tiedättehän itse kuinka auttamattoman synkäksi muututte kun vastavaikutus sitte tapahtuu. Ei, peli ei varmaankaan kannata, panosta. Miksi haihtuvaisen, hetkellisen nautinnon takia uskaltaisitte suuret lahjat, joita luonto on antanut teille? Muistakaa, ett'en ainoastaan puhu kuin toinen toveri toiselle, vaan niinkuin lääkäri sairaalle, jonka terveydentilasta hän jossakin määrin on edesvastuullinen."

Hän ei näyttänyt loukkaantuneelta. Päinvastoin, hän asetti sormenpäät toisiaan vasten ja tuki kyynärpäitään tuolin käsipuita vasten, näyttäen halukkaalta keskusteluun.

"Mieleni nousee kaikkea paikallaan olevaa vastaan," sanoi hän. "Antakaa minulle tehtäviä ratkaistavaksi, antakaa minulle mitä selittämättömpiä merkkikirjoituksia tahi mitä sekavin erityt — silloin olen minä mieli työssä, silloin voin olla ilman tekoihoituskeinoja. Mutta minä kammoon jokapäiväisen elämän sietämätöntä ykstoikkoisuutta; minä tarvitsen henkistä kiihoitusta. Sentähden olen valinnut itselleni oman erityisen ammattini tahi oikeammin luonut sen, sillä minä olen ainoa ammatissani koko maailmassa."

"Ainoa yksityinen salapolisi?" kysäsin.

"Niin, ainoa yksityinen, neuvoa antava salapolisi maailmassa," vastasi hän. "Minä olen viimeinen ja korkein oikeusto salapolisin asioissa. Kun Gregson tahi Lestrade tahi Athelney Jones ovat neuvottomia — jota, ohimennen sanottuna tekevätkin enimmäkseen — jätetään asia minun ratkaistavakseni. Minä

tutkin kaikki tapaukset tuntijana ja erityistutkijana ja lausun päätökseni. Mutta minä en etsi kunnian sellaisissa tapauksissa. Nimeäni ei mainita sanomalehdissä. Itse työ, ilo siitä, että löydän alan omituiselle lahjakkaisuudelleni, on suurin palkkioni. Mutta olettehan itsekin tullut tuntemaan menettelytapani Jeffersonin asiassa."

"Kyllä," vastasin kiihkeästi. "Koskaan en ole niin hämmästynyt eläissäni kuin silloin. Olenpa kertonutkin sen pienenä lentolehtenä tuolla, vähän haaveellisella nimellä: 'Tutkimus tulipunaisessa'."

Hän pudisti surullisesti päätään.

"Niin silmäilinhän minäkin sitä," sanoi hän. "Mutta, suoraan sanoen, en voi onnitella teitä siitä. Salapolisintaito on, tahi pitäisi olla, tarkka tiede, ja pitäisi sitä kohdella samalla kylmällä, kiihottomalla tapaa. Te taas olette koettaneet antaa sille kokonaisuudessa romantillisen muodon, mikä tekee jotenkin saman vaikutuksen kuin jos sovittaisitte rakkausseikan Euklideen viidenteen esitykseen."

"Mutta romantiikka siinä oli," vastustin minä. "En muuttanut mitään tapauksia."

"Muutamia asioita olisi pitänyt poistaa tahi ainakin olisi niitä pitänyt käsitellä tarkemmalla tunnolla oikeista suhteista. Ainoa kohta jutussa, joka kannattaisi mainitsemista, oli tuo omituinen erittelevä johtopäätös vaikutuksista syihin, jonka kautta onnistuivat saamaan valoa asiaan."

Minua suututti kuulla arvosteltavan tuolla tapaa työtä, joka oli erittäin tarkoitettu hänelle mielihyväksi. Sitäpaitsi tunnustan, että minua kiusasi itsekkäisyys, joka näkyi vaativan, että joka rivi kirjassani olisi omistettu hänen yksityisille töilleen ja toimilleen. Enemmän kuin kerran niiden vuosien kuluessa, joina olimme asuneet yhdessä Baker Streetillä, olin huomannut, että vähän turhamaisuutta piili toverini tyneessä, opettavassa käytöksessä. En kuitenkaan sanonut mitään, vaan istuin hieroen haavoittunutta jalkaani. Jesaililuoti oli sen lävistänyt joku aika; sitte ja vaikk'ei se estänyt minua käymästä, pakotti sitä kuitenkin ilman vaihdoksissa.

"Harjoitukseni on nykyään ulottunut mannermaalle," jatkoi Holmes hetken kuluttua täyttäänsä piippuansa. "Toissa viikolla kysyi minulta neuvoa Francois le Villard joka, kuten ehkä tiedätte, viime aikoina on saavuttanut jotenkin etevän aseman Ranskan salapolisien joukossa. Hänellä on koko tuo gallialainen nopean käsittämisen kyky, mutta häneltä puuttuu tarkkojen tietojen laajoja varoja, jotka ovat välttämättömät saavuttamaan korkeinta määrää taitonsa täydellisyydessä. Kysymyksessä oleva asia koski erästä testamenttia ja tarjosi muutamia varsin huvittavia piirteitä. Minä olin tilaisuudessa kertomaan hänelle kaksi samanlaatuista tapausta, toisen Rigasta v. 1857 ja toisen St. Louis'ista 1871, jotka johtivat hänet oikeaan selvitykseen. Tämän kirjeen sain tänä aamuna kiitokseksi avustani."

Puhuessaan viskasi hän minulle rutistetun kirjearkin, ulkomaisesta tehtaasta. Silmäilin sen lävitse ja keksein joukon ihailevia huudahduksia niiden joukossa sellaisia kuin "magnifique" "coup-de-maitres" ja "tours-de-force," kaikki todistaen ranskalaisen suurta ihailua.

"Hän puhuu kuin oppilas mestarilleen," sanoin.

"Ah, hän arvostelee apuani liian suureksi," vastasi Sherlock Holmes. "Hän on itse hyvin lahjakas. Hänellä on kaksi niistä kolmesta ominaisuudesta, jotka ovat välttämättömät oikealle salapoliisille. Hänellä on huomaamiskykyä ja kykyä tehdä loppupäätöksiä, tietoja häneltä ainoastaan puuttuu ja niitä voi aika tuoda mukanaan. Nykyään hän kääntää pieniä teoksiani ranskankielelle."

"Teidän teoksianneko?"

"Ah, ettekö niistä tietäneet?" sanoi hän nauraen. "Niin, minä olen kirjoittanut useampia lentokirjoja. Kaikki ne käsittelevät teknillisiä kysymyksiä. Tämä esimerkiksi erotuksesta eri tupakkalajien tuhan välillä, jossa luettelen sataneljäkymmentä eri lajia sikarreja, paperossia ja tupakkaa sekä värillisiä teräspiirroksia, jotka osuttavat erotuksen tuhassa. Se on kohta, joka alituisen tulee esiin rikosasiatutkimuksessa, ja joka joskus voi olla suuresta arvosta johtonuorana. Jos esim. varmaan voi sanoa että murhan on tehnyt henkilö, joka polttaa huonoimpaa Virginiatupakkaa, niin rajoittaahan se jo joukon tutkimusala. Harjaantunut silmä näkee yhtä suuren erotuksen Trichonopolisikarrin mustan tuhan ja Havanasikarin hienon tomun välillä, kuin on juurikkaan ja perunan välillä."

"Te olette erittäin tarkkanäköinen pienimpien yksityiskohtien suhteen," huomautin.

"Pidän suuressa arvossa niiden tärkeyttä ja suurta merkitystä. Tässä on esitelmäni jälkien urkkimisesta, sekä muutamia muistutuksia kipsin käyttämisestä kuvaamien säilyttäjänä. Ja tässä pieni eriskummallinen kirjoitus ammatin vaikutuksesta käden muotoon, kivipainokuvilla kivenhakkaajain merimiesten, korkinleikkaajain, latojain, kutojain ja timantinhiojain käsistä. Tämä asia on suuresta käytännöllisestä merkityksestä tieteelliselle salapoliisille, — varsinkin sellaisissa tapauksissa, missä on kysymys ruumiista, joita ei kukaan tule vaatimaan takaisin, tahi kun on kysymyksessä saada selvää

rikollisten edellisestä elämästä. Mutta minä väsyttän teitä, ratsastamalla tavallisella keppihevosellani."

"Ette vähääkään." vastasin vakavana. "Minusta se on erinomaisen hauskaa, varsinkin kun olen tullut huomaamaan käytännöllisen sopivaisuutenne siihen. Mutta puhuitte äsken huomaamiskyvystä ja päättämistaidosta. Eiköhän toinen jossakin määrin sisälly toiseen?"

"Tuskinpa," vastasi hän mukavasti nojautuen tuolinsa selkää vasten ja puhallellen ilmaan paksuja, sinisiä savupilviä piipustaan. "Huomaamiskyky esimerkiksi osoittaa minulle, että tänä aamuna olitte Wigmore Streetin postikonttoorissa, mutta päättämistaito minulle ilmoittaa että olitte siellä lähettämässä sähkösanoman."

"Aivan oikein!" huudahdin minä. "Oikein molemmissa tapauksissa! Mutta minun täytyy tunnustaa ett'en ymmärrä mistä sen tiedätte. Se oli äkkinäinen päänäpistö, enkä ole siitä kellekään virkannut sanaakaan."

"He on hyvin yksinkertaista," vastasi hän hymyillen hämmästykselleni, — "niin mahdollottoman yksinkertaista, että selitys on turha; mutta voi se paremmin määrätä huomaamiskyvyn ja päättämistaidon rajat. Minä huomaan, että jalcaanne on tarttunut vähän punertavaa multaa. Ihan postikonttoorin edustalla Wigmore Streetillä on purettu kiviä ja viskattu multaa syrjään, joten on mahdoton päästä konttooriin astumatta siihen. Mullalla on tuo omituinen, punertava väri, jommoista, minun tietääkseni, ei ole missään muualla läheisyydessä. Se on huomaamista. Kaikki muu on päättämistaitoa."

"Mikä johti teitä ajattelemaan sähkösanomaa?"

"Luonnollisesti tiesin, ett'ette ollut kirjoittanut kirjettä, koska olin istunut teitä vastassa koko aamun. Näen myöskin avoimessa laatikossanne tuossa, että teillä on arkki postimerkkiä ja kimppu postikorttia. Tietysti siis menitte postikonttooriin lähettämään sähkösanomaa. Karkoittakaa kaikki muut tapahtumat ja ainoan, joka jää jällelle, täytyy olla oikea."

"Siinä tapauksessa on se niin," vastasin hetken mietittyäni. "Mutta asia on kuten sanotte, hyvin yksinkertainen. Pitäisittekö sitä hävyttömänä, jos panisin teoriianne kovalle koetukselle?"

"Päin vastoin," vastasi hän, "se ehkä estäisi minua ottamasta uutta annosta kokainia. Suurimmalla ilolla tarkastan jokaista tehtävää, joita mielitte asettaa minulle."

"Olen kuullut teidän sanovan, että henkilön on vaikea käyttää esinettä jokapäiväiseen tarpeeseen, jättämättä siihen sellaista vaikutusta persoonallisuudesta että tottunut tarkastaja voi huomata sen. No niin, minulla on tässä kello, jonka hiljakkoin olen saanut haltuuni. Olkaa hyvä sanokaa minulle ajatuksenne edellisen omistajan luonteesta ja tavoista." Ojensin hänelle kellon, itse vähän huvitettuna, sillä koe oli, minusta katsoen, mahdoton ja tarkoitukseni oli antaa pieni läksytys hänellä siitä opettavaisesta tavasta jota hän väliin käytti. Hän punnitsi kelloa kädessään, katsoi tarkasti kellotaulua, aukaisi kuoren, ja tarkasti koneistoa, ensin paljain silmin ja sitte vahvalla suurennuslasilla. Tuskin voin olla hymyilemättä hänen alakuloiselle muodolleen, kun hän vihdoinkin sulki kuoren ja ojensi kellon minulle takaisin.

"Siitä on tuskin mitään sanottavaa," huomautti hän. "Kello on hiljakkoin puhdistettu, joka riittää minulta sisältörikkaimmat tapahtumat."

"Se on tosi," vastasin. "Se puhdistettiin ennenkuin se lähetettiin minulle."

Mielessäni syytin toveriani siitä, että hän koetti peittää tappiotaan mitä kurjimmalla ja arvottomalla puolustuksella. Mitähän tapahtumia hän odottikaan löytävänsä, jos kelloa ei olisi puhdistettu?

"Mutta vaikk'ei tyydyttävä, niin ei tutkimiseni kuitenkaan ole ollut aivan turha," jatkoi hän tuijottaen kattoon veltolla, haaveksivalla katseella. "Edellyttämällä oikaisuanne, luulisin että kello on kuulunut vanhemmalle veljellenne, joka on perinyt sen isältänsä."

"Sen päätätte epäilemättä siitä H. W. stä, joka on piirretty kuoreen?"

"Juuri niin. W. viittaa omaan nimeen. Kellossa on päivämäärä viisikymmentä vuotta sitte, ja nimikirjaimet ovat yhtä vanhat kuin kello — luultavasti on se tehty edellistä sukupolvea varten. Kulua ja kalliit kivet joutuvat tavallisesti vanhimmalle pojalle, ja hänellä on useimmissa tapauksissa sama nimi kuin isällä. Muistaakseni on isänne ollut kuolleena jo useampia vuosia ja on kello siis ollut vanhemman veljenne hallussa."

"Ihan oikein, tähän asti," sanoin minä. "Mutta mitä vielä?"

"Hän oli huolimaton mies — hyvin huikenteleva ja huolimaton. Hän astui ulos maailmaan hyvillä

toiveilla, mutta turmeli onnensa, eli jonkun aikaa köyhyydessä, jota väliin keskeytti lyhyet satunnaiset hyvinvoinnin ajat, rupesi viimein juomaan ja kuoli. Siinä kaikki, mitä olen voinut huomata."

Hypähdin ylös tuoilta ja kuljin kärsimättömänä edestakaisin huoneessa katkeralla sydämmellä.

"Se on halpaa teiltä, Holmes," sanoin minä. "Enpä olisi luullut, että alentaisitte itsenne siihen määrään. Olette tiedustellut onnettoman veljeni elämänvaiheita ja nyt väitätte, että olette tulleet tähän tietoon jollakin haaveellisella tavalla. Ettehän voi pyytää minua uskomaan, että olette lukenut kaiken tuon hänen vanhassa kellossaan! Se ei ole ystävällistä ja, suoraan sanoen, siinä on jotakin puoskaroimista."

"Rakas tohtorini," sanoi hän sydämmellisesti, "pyydän, suokaa minulle anteeksi. Pitäessäni asiaa kokonaan abstraktisena tehtävänä, unohdin, miten persoonallista ja kiusallista, se on teille. Mutta minä vakuutan etten edes tiennyt teillä olevan veljeä, ennenkuin annoitte minulle kellon."

"Miten ihmeessä sitte saitte selville nämä asiat? Ne ovat täydellisesti oikeita kaikissa suhteissa."

"Ah, sepä oli onni! Minä sanoin vaan, mikä oli ensin luultavaa. En luullut olleeni niin tarkka."

"Mutta eikö ne vaan olleet arveluita?"

"Ei, ei, minä en koskaan arvaa. Se on paha tapa, joka turmelee loogillisen kyvyn. Mikä näyttää teistä omituiselta, tuntuu siltä ainoastaan sentähden, ett'ette seuraa minun ajatusjuoksuani, ettekä huomaa niitä mitättömiä seikkoja, joista voi tehdä laajoja johtopäätöksiä. Esimerkiksi, minä aloitin sanomalla että veljenne oli huolimaton. Jos tarkastatte kellon kuoren alaosaa niin huomaatte ettei se ainoastaan ole kahdesta kohtaa lomessa, vaan myös kulunut ja täynnä riipaleita siitä että on samassa taskussa on pidetty muita kovia esineitä, niinkuin rahoja ja avaimia. Eihän ole mikään urotyö otaksua, että henkilö, joka pitelee viidenkymmenen guineen kelloa niin huolimattomasti on huikenteleva. Ei sekään loppupäätös ole niin outo, että se, joka perii niin kallisarvoisen kapineen, myöskin muissa suhteissa on hyvin varustettu."

Taivutin päätäni osoittajikseni että seurasin hänen puheluansa.

"Englantilaiset panttaajat oivallisesti piirtävät panttisetelin numeron neulan kärjellä kuoren sisäpuolelle kun ottavat kellon vastaan. Neljä sellaista merkkiä huomasin suurennuslasin avulla kellon kuoressa. Loppupäätös — veljenne oli usein rahapulassa. Toinen loppupäätös — että hän oli väliin paremmissakin varoissa, muuten hän ei olisi voinut lunastaa, kelloansa takaisin. Vihdoin — olkaa hyvä katsokaa sisäkuoreen, missä avainreikä sijaitsee. Tarkastakaa noita tuhansia pieniä riipaleita reiän ympärillä, — merkkiä siitä että avain on luistanut paikaltaan. Olisiko selkeä ihminen riipustanut tuollaisia uurtoja? Mutta juomarin kelloa ette koskaan tapaa ilman niitä. Hän vetää sen iltasin ja jättää jälkeensä merkkiä epävakaavasta kädestään. Mitähän salaperäistä on kaikessa tässä?"

"Ei, selväähän se on kuin päivä," vastasin minä. "Kadun vääryyttä, jonka äsken tein teille. Minulla olisi pitänyt olla enemmän luottamusta ihmeteltävään kykyynne. Uskallanko kysyä, onko teillä nykyään mitään ammattitutkimusta käsillä?"

"Ei. Ja se on synnä kokainin käyttämiseen. Minä en voi elää ilman hengen työtä. Mitäpä muuta varten ihminen elää? Asettukaa tuohon ikkunan luo. Onkohan milloinkaan löytynyt sietämättömämpää, kurjempaa ja huonompaa maailmaa? Katsokaa, miten tuo keltainen sumu vierii kaduilla ja käärii itseensä likaisenharmaat talosarjat! Voiko löytyä mitään toivottomamman jokapäiväistä ja typerää? Mitä hyötyä on lahjoista, tohtori, kun ei ole alaa, millä niitä harjoittelisi? Rikos on jokapäiväistä, olemassaolo on jokapäiväistä, eikä muita ominaisuuksia kuin sellaisia, voi käyttää maan päällä!"

Olin juuri auaissut suuni vastatakseni, kun lyhyen naputuksen perästä emäntämme tuli sisään, tuoden käyntikorttia tarjottimella.

"Täällä on eräs nuori nainen, joka etsii herraa," sanoi hän kääntyen toverini puoleen.

"Miss Mary Morstan," luki hän kortissa. "Hm, en voi muistaa kuulleen sitä nimeä. Mrs Hudson, pyytäkää naista käymään sisään. Ei, elkää menkö, tohtori! Minä katson paremmaksi että jätätte."

Toinen luku.

Miss Morstanin asia.

Miss Morstan astui huoneesen varmoilla askelilla ja ulkonaisesti tyyneenä ja rauhallisena. Hän oli

nuori, vaaleaihoinen, pieni ja sievä nainen, puettuna täydellisimmän kauneuden aistin mukaan sekä hansikkaat käsissä. Koko hänen pukunsa todisti suurinta yksinkertaisuutta, oli osotteena niukoista elämänehdoista. Se oli tummanharmaata kangasta, ilman mitään reunustoita ja poimukkeita ja päässään oli hänellä pieni hattu samaa synkkää väriä, jota koristi pieni valkea höyhen toisella sivulla. Hänen kasvonsa eivät voineet kerskata säännöllisistä piirteistä tahi kauniista ihosta, mutta kasvojen ilmaus, oli lempeä ja miellyttävä, ja hänen suuret siniset silmänsä osottivat älyä ja myötätuntoisuutta. En ollut vielä koskaan tavannut kasvoja jotka olisivat olleet kauniimpana takeena hienotunteisemmasta, hellemmästä luonteesta. Ja minä olin nähnyt naisia monesta kansallisuudesta ja kolmelta eri mantereelta. Istuessaan tuolille, jonka Sherlock Holmes tarjosi hänelle, huomasi miten hänen huulensa vapisivat, kätensä tärisivät ja hänessä näkyi merkkiä suuresta mielenliikutuksesta.

"Olen tullut luoksenne, mr Holmes," sanoi hän, "syystä että kerran saatoitte emäntäni, mrs Cecil Forresterin tilaisuuteen selittämään pienen kotoisen selkkauksen. Häneen vaikutti syvästi teidän ystävällisyytenne ja taitavuutenne."

"Mrs Cecil Forrester," toisti Holmes miettivällä. "Niin, luulenpa että, olin hänelle pieneksi avuksi. Mutta muistaakseni oli se hyvin yksinkertainen tapaus."

"Ei ainakaan hänen mielestään. Mutta kaikissa tapauksissa ette voi sanoa samaa minun asiastani. Minä en tuskin voi ajatella mitään eriskummallisempaa, mitään selittämättömäni pää kuin asema, jossa nykyään olen."

Holmes hieroi käsiään, ja hänen silmänsä loistivat, nojautuessaan eteenpäin tuolissa yhteenkootun tarkkaavaisuuden ilme tuimissa haukankasvoissaan.

"Kertokaa asianne," sanoi hän lyhyesti ja asiallisella äänenpainolla.

Minusta tuntui läsnäolonni tukalalta.

"Suotte varmaan anteeksi," sanoin noustessani ylös.

Mutta hämmästykseni viittasi nuori nainen kädellään minua jäämään.

"Jos ystävänne," sanoi hän, "olisi hyvä ja jäisi tänne, olisi hänestä minulle arvaamatonta hyötyä."

Istuin taas tuolille.

"Asia on lyhykäisyydessä seuraava," jatkoi hän. "Isäni oli upseeri intialaisessa rykmentissä, ja minä lähetettiin kotiin vielä pienenä ollessani, äitini oli kuollut ja Englannissa, minulla ei ollut sukulaisia, mutta minut toimitettiin hyvään kasvatuslaitokseen Edinburgissa, jossa olin seitsemäntoista vuoden ikään. Vuonna 1878 sai isäni, joka oli rykmentin vanhin kapteini, vuoden virkalamoa ja matkusti kotimaahan. Hän sähköitti minulle Lontoosta, että hän onnellisesti oli saapunut perille, ja käski minun heti matkustaa Lontoosen ilmoittaen asunnokseen Langhamravintolan. Sähkösanoma oli muistaakseni hyvin ystävällinen ja lempeä. Saapuessani Lontoosen menin heti ravintolaan ja sain tietää, että kapteini Morstan oli asettunut sinne, mutta että hän oli mennyt ulos edellisenä iltana, eikä vielä ollut palannut. Odotin koko päivän saamatta mitään tietoja hänestä. Illalla käännyin ravintolanisännän neuvosta polisin puoleen, ja seuraavana aamuna ilmoitimme joka lehdessä. Tiedustelemme eivät johtaneet mihinkään tulokseen, ja siitä päivästä en ole kuullut sanaakaan isä-parastani. Hän tuli kotiin toivo sydämissään löytäväkseen rauhaa ja hupaisuutta, mutta sen sijaan..."

Hän peitti kasvonsa kädellään, ja nyhkytys tukahutti hänen sanansa.

"Päivämäärä?" kysyi Holmes auaisten muistikirjansa.

"Hän katosi 3 päivänä Joulukuuta 1878 — siis noin kymmenen vuotta sitte."

"Hänen tavaransa?"

"Olivat ravintolassa. Niissä ei ollut mitään, joka olisi johtanut mihinkään päätökseen; vähän vaatteita, muutamia kirjoja ja suuri joukko eriskummallisuuksia Andamansaarilta. Hän oli ollut yksi upseereista, jotka komensivat pahantekijä-vartioväkeä siellä."

"Oliko hänellä ystäviä kaupungissa?"

"Ainoastaan yksi, jonka me tunsimme — majoori Sholto, samasta rykmentistä kuin hän, 34:stä Bombayn-jalkaväkirykmentistä. Majoori oli ottanut eron vähää ennen ja asettunut asumaan Yliseen Norwoodiin. Me ilmoitimme tietysti asian hänelle, mutta hän ei edes liennyt, että hänen toverinsa oli Englannissa."

"Ihmeellinen tapaus," huomautti Holmes.

"En ole vielä kertonut kaikkein kummallisinta. Noin kuusi vuotta sitte — ollakseni ihan tarkka, neljäntenä päivänä toukokuuta 1882 — oli *Times'issä* ilmoitus, missä pyydettiin saada tietää miss Mary Morstanin osoite ja selitettiin että olisi hänen edukseen, jos hän ilmoittaisi sen. Ei nimeä eikä osoitella ollut ilmoitettu. Olin juuri siihen aikaan tullut kotiopettajattareksi mrs Cecil Forresterin luo. Hänen neuvostaan ilmoitin osoitteeni ilmoitusosastossa.. Samana päivänä tuli postissa vähäinen paperilaatikko minulle osotettuna ja sisältäen suuren, kauniin helmen. Sanaakaan ei ollut selitykseksi. Siitä alkaen on joka vuosi samana päivänä tullut samallinen helmi samallaisessa laatikossa, mutta ilman pienintäkään viittausta lähettäjistä. Eräs tuntija on sanonut niiden olevan harvinaisen kauniita ja kallisarvoisia. Voitte itse nähdä, että ne ovat, hyvin kauniita."

Hän aukaisi pienen, litteän kotelon ja näytti minulle kuusi ihanimpaa helmeä, mitä koskaan olin nähnyt.

"Kertomuksenne on hyvin huvittuva," sanoi Sherlock Holmes. "Onko teille mitään muuta tapahtunut?"

"Kyllä, viimeksi tänään. Sentähden olen tullut luoksenne. Aamulla sain tämän kirjeen, jonka ehkä tahdotte itse lukea."

"Kiitos," sanoi Holmes. "Olkaa hyvä antakaa kuori myös. Leimattu Lontoossa. S. W. 7 p:nä Syyskuuta. Hm! Sormen-jälkiä yhdessä kulmassa — luultavasti kirjeenkantajan. Paperi on parasta lajia. Kotelot maksavat kuusi penceä kimppu. Omituisuutta kirjoitustarpeitten valitsemisessa. Ei mitään osotetta. 'Olkaa kolmannen pylvään luona vasemmalta Lyseiteatterin edustalla tänä iltana kello seitsemän. Jos pelkääte niin ottakaa mukaanne kaksi ystävää. Te olette nainen, jolle on tehty vääryyttä, ja teidän pitää saada oikeutta. Mutta älkää polisia ottako mukaanne. Jos sen teette, on kaikki hukassa. Tuntematon ystäväanne'. No tämäpä on todella pieni salaseikkailu! Mitä aiotte tehdä, miss Morstan?"

"Sitäpä juuri tulinkin kysymään teiltä."

"Menemme sinne luonnollisesti, te ja minä — ja, niin, tohtori Watson on juuri paras mies siihen. Kirjoittaja mainitsee kaksi ystävää. Hän ja minä olemme ennenkin työskennelleet yhdessä."

"Mutta tahtooko hän seurata meitä?" kysyi nainen rukoilevalla äänellä ja katseilla.

"Olen oleva ylpeä ja onnellinen," vastasin kiitollisena, "jos voin olla teille jonkinlaisena apuna."

"Olette molemmat hyvin ystävällisiä," vastasi hän. "Olen elänyt hiljaista elämää, eikä ole minulla ystäviä, joiden puoleen kääntyisin. Tulen tänne kello kuusi, luulen että sitte ehdimme?"

"Niin, mutta älkää tulko myöhemmin," sanoi Holmes. "Mutta sitte erää toinen asia. Onko tämä kirjoitus samaa, jota oli laatikoissa, missä helmet olivat?"

"Ne ovat minulla täällä." vastasi hän ottaen esiin puolen tusinaa paperilappuja.

"Te olette todellakin oikean hoidokkaan mallikuva, — teillä on tieto siitä, mitä on tehtävä. Katsokaamme!" Hän levitti paperit pöydälle ja loi lyhyeitä, ankaria katseita yhdestä toiseen. "Kirjoitus on muutettua, paitsi kirjeessä," sanoi hän sitte, "mutta epäilystä ei voi olla siitä, ken kirjoittaja on. Katsokaa, miten kreikkalainen "e" vastustamattomasti pistäytyy esiin, ja huomatkaa sakaraa tuossa loppu "s"-ssä. Ne ovat kieltämättä saman käden kirjoittamia. En tahdo saattaa mieleenne mitään pettäviä toiveita, miss Morstan, mutta onko mitään yhtäläisyyttä isänne ja tämän käsialan välillä?"

"Millään ei voi olla suurempaa erotusta."

"Sitä vastausta odotinkin. Olemme siis valmiina kello kuusi. Olkaa hyvä ja jättäkää paperit minulle. Tulen ehkä punnitsemaan asiaa ennen sitä. Se on nyt ainoastaan puoli neljä. Näkemään siis!"

"Näkemään!" lausui vieraamme ja iloisesti, ystävällisesti silmäiltyään molempia, kätki hän jälleen helmikotelon poveensa ja kiiruhti pois.

Seisoessani ikkunassa näin hänen nopeasti menevän katua alas, kunnes harmaa hattu ja valkea siipi ainoastaan vaalevana pilkkuna haamoitti ja viimein katosi tummaan ihmisjoukkoon.

"Erittäin miellyttävä olento!" huudahdin minä kääntyen Sherlock Holmesin puoleen.

Hän oli uudelleen sytyttänyt piippunsa ja istui taapäin nojautuneena ja silmät kiinni. "Onko hän?" vastasi Holmes välinpitämättömästi. "Sitä en huomannut."

"Tepä olette oikea auttomaatti — laskukone," huudahdin. "Teissä on väliin jotakin aivan hirmuista."

Holmes hymyili.

"Se on erittäin tärkeätä, ettei anna persoonallisten ominaisuuksien muodostaa arvostelua jostakin henkilöstä. Hoidokas on minulle ainoastaan ykkönen, tekijä tehtävässä. Tunteet vaikuttavat haitallisesti terveen järjen tuomioon. Vakuutan teille, että miellyttävin nainen, mitä olen tuntenut, hirtettiin sentakia, että hän oli myrkyttänyt kolme pientä lasta saadakseen heidän henkivakuutusrahansa, ja inhoittavin tuttavieni joukossa on eräs ihmislempijä, joka on uhrannut milt'ei neljäsosmiljoonan Lontoon köyhille."

"Mutta siinä tapauksessa..."

"Minä en koskaan tee poikkeuksia. Poikkeus kumoo säännön. Oletteko milloinkaan olleet tilaisuudessa tutkia ihmisen luonnetta hänen käsialassaan? Mitä päätätte tästä paperilipusta?"

"Kirjoitus on luettavaa ja säännöllistä," vastasin. "Henkilö, joka on tottunut toimimaan ja jolla on luonteenlujuutta."

Holmes pudisti päätään.

"Katsokaa hänen pitkiä kirjaimiansa," sanoi hän. "Ne tuskin kohoavat yli muiden. Tuo 'd' voisi olla a ja tuo 'd' e. Henkilöt lujalla luonteella erottavat aina pitkät kirjaimet lyhyistä, kirjoittakoot sitte miten epäselvää tahansa. Hänen 'k':ssaan on huikentelevaisuutta ja itserakkautta isoissa kirjaimissaan. Mutta nyt täytyy minun käydä ulkona vähäsen. Minun pitää ottaa selkoa muutamista ilmoituksista. Suosittelen teille tuon kirjan — yksi merkillisimpiä kirjoja, mitä on kirjoitettu. Se on Wimwood Reade'n 'Ihmisen piinahistoria'. Palaan tunnin kuluttua."

Istuin ikkunan ääreen kirja kädessäni, mutta ajatukseni liitelivät, kaukana kirjailijan rohkeista keinotteluista. Ne viipyivät nuoren naisen luona, joka juuri oli käynyt luonamme, — ajattelin hänen lempeätä hymyänsä, äänensä syvää, täysinäistä sointua, salaperäistä arvoitusta, joka loi varjonsa hänen elämänsä. Jos hän oli seitsemäntoista vuotias, kun isänsä katosi, oli hän nyt seitsemänkoltmatta, — ihana ikä, jolloin nuoruus on kadottanut itseluottamuksensa, ja kokemus on sitä vähän hillinnyt. Siten istuin mietiskellen, kunnes tuli niin vaarallisia ajatuksia päähäni, että syöksin kirjoituspöytäni luo, ja hurjana uppouduin viimeiseen esitelmään patologiasta. Mikähän minäkin olin miehiäni! — Köyhä rykmentin lääkäri, jolla oli huono jalka ja vielä huonompi krediitvi pankissa, että olisin voinut ajatella sellaisia asioita? Hänhän oli ykkönen, tekijä — ei mitään muuta. Jos tulevaisuuteni näytti pimeältä niin olihan parempi katsoa sitä silmiin kuin mies, kuin koettaa valaista sitä mielikuvituksen petteävillä virvatulilla.

Kolmas luku.

Etsimismatkalla.

Kello oli puoli kuusi, ennenkuin Holmes tuli kotiin. Hän oli iloinen, innokas ja loistavalla tuulella, — mielellä, joka hänessä vaihteli synkimmän alakuloisuuden puuskien kanssa.

"Tämä asia ei ole erittäin salaperäinen," sanoi hän ottaessaan teekupin, jonka tarjosin hänelle. "Asianhaarat näyttävät myöntävän ainoastaan yhden selityksen."

"Kuinka? Oletteko jo selittäneet arvoituksen?"

"En; sitä en toki vielä voi tehdä. Olen keksinyt sisältörikkaan seikan, siinä kaikki. Mutta se onki *hyvin* runsassisältöinen. Erikoiskohdat ovat vielä selittämättä. Olen silmäilemällä *Times'in* viimeisiä palstoja saanut selvää, että majoori Sholto, Yli Norwoodissa, ent. virkaatekevä 34:ssä Bombuy-jalkaväkirykmentissä, kuoli 28 p. huhtikuuta 1882."

"Olen ehkä hyvin hidas ajatuksinen Holmes, mutta en huomaa, mitä merkillistä siinä asiassa on."

"Ettekö? Te hämmästyttätte minua! No, kuulkaa siis! Kapteini Morstan katoaa. Ainoa henkilö Lontoossa, jonka luona hän mahdollisesti on käynyt, on majoori Sholto. Majoori Sholto kieltää tietävänsä, että toinen on kaupungissa. Neljä vuotta myöhemmin kuolee majoori Sholto. *Viikon kuluttua hänen kuolemastaan* saa kapteini Morstanin tytär arvokkaan lahjan, joka uudistetaan vuosi vuodelta, ja suosio on korkeimmillaan eräässä kirjeessä, joka selittää, että hän on vääryyttä kärsinyt nainen. Mihinkä muuhun vääryyteen tämä viittaisi kuin hänen isänsä kadottamiseen? Ja miksi lahjat alkoivat tulla juuri Sholton kuoleman jälkeen, jos ei sentakia, että Sholton perillinen tuntee salaisuuden ja tahtoo korvata vahingon? Onko teillä muuta teoriiaa, joka voisi selittää nämä seikat?"

"Mutta noin kummallinen korvaus? Ja noin ihmeellisesti toimeenpantu! Miksi hän kirjoitti kirjeen juuri nyt, paremmin kuin kuusi vuotta sitte? Ja vielä puhuu kirje siitä että hänelle tehtäisiin oikeutta. Mitä oikeutta hän voisi saada? Olisi liiaksi otaksua, että hänen isänsä vielä elää. Ja mitään muuta vääryyttä, jota te tunnette, ei ole hänelle tehty."

"Niin, siinä on vaikeuksia, siinä löytyy vastustamattomasti vaikeuksia," sanoi Sherlock Holmes miettivänä, "mutta retkemme tänä iltana on selittävä kaikki. Kas, tuossa tulee issikka, ja miss Morstan istuu vaunuissa. Oletteko valmiina? On parasta, että menemme alas, sillä aika on jo kulunut yli määränsä."

Otin hattuni ja tukevimman keppini, mutta huomasin että Holmes otti esiin revolverinsa laatikosta ja pisti sen taskuunsa. Selvää oli, että hän katsoi ilta seikkailumme voivan tulla vaaralliseksi.

Miss Morsten oli puettuna tummaan takkiin, ja hänen luonteenomaiset kasvonsa olivat tyyneet, vaikka kalpeat. Hän ei olisikaan ollut nainen, jos ei hän olisi tuntenut levottomuutta kummallisen seikkailun suhteen, jolle lähdimme, mutta hän hillitsi itsensä täydellisesti, ja hän vastasi nöyrästi kysymyksiin, joita Sherlock Holmes vielä katsoi tarpeellisiksi tehdä.

"Majoori Sholto oli isän hyvä ystävä," sanoi hän. "Hänen kirjeensä olivat täynnä viittauksia majooriin. Hän ja isä johtivat sotajoukkoja Andamansaarilla, joten he paljon joutuivat olemaan yhdessä. Kesken kaiken — löysimme erään eriskummallisen paperin isän tavarain seassa, jota kukaan ei voinut selittää. En luule sen olevan mistään arvosta, mutta ajattelin että ehkä tahtoisitte katsoa sitä, ja sentähden otin sen mukaani. Tässä se on."

Holmes avasi paperin laskoksista ja silitti sitä polvillaan. Sitte tarkasteli hän sitä säännöllisesti alusta loppuun kaksinkertaisella suurennuslasillaan.

"Tämä paperi on kotimaista intialaista teosta," huomautti hän, "ja on jonkun aikaa ollut kiinnitetty lautaan. Piirretty kuvio näkyy olevan asemapiirros osaan eräästä suuresta rakennuksesta, joka sisältää suuren joukon saleja ja käytäviä. Yhteen paikkaan on piirretty punaisella musteella pieni risti ja sen yläpuolella on '3,37 vasemmalta', kirjoitettu puoleksi kuluneella lyyjykynällä. Vasemmassa kulmassa on kummallinen kuvakirjoitus, neljä ristiä rivissä, koskettaen toisiaan poikkiviivoillaan. Viereen on kirjoitettu suurilla, kömpelöillä kirjaimilla: 'Neljän merkit — Jonathan Small, Mahomet Singh, Abdullah Khan, Dost Akbar.' — Ei, myönnän, ett'en voi käsittää, mitä yhteyttä tällä olisi asiaan. Kuitenkin on se selvästi tärkeä paperi. Sitä on huolellisesti säilytetty lompakossa, sillä molemmat puolet ovat yhtä puhtaat."

"Niin, isäni lompakosta sen löysimme."

"Säilyttäkää se hyvästi, miss Morstan, sillä siitä voi olla meille hyötyä. Minä alan epäilemään että tämä asia onkin syvällisempi ja sekavampi kuin alussa luulin. Minun täytyy vielä kerran aprikoida asiaa." Hän nojautui taapäin ja hänen ryppyisestä otsastaan ja tuijottavasta, katseestaan näin, että hän mietti syvällisesti. Miss Morstan ja minä puhelimme keskenämme puoliääneen käsillä olevasta toimituksestamme ja sen mahdollisesta loppupäätöksestä, mutta seuraajamme pysyi äänettömänä määrän päähän saakka.

Oli syyskuu eikä keila ollut vielä seitsemää, mutta päivä oli ollut pilvinen, ja paksuna sumuna satoivat pilvet suuren kaupungin likaisille kaduille. Lyhyt "the Strand"lla näyttivät ainoastaan himmeitä valopilkuilta, joista levisi heikosti loistava valo kosteille kivikäytävillä. Keltainen valo myymälän ikkunasta tunki raskaaseen, kosteaan ilmaan ja heitti himmeitä säteitään suorasti poikki kadun, joka oli täynnä ihmisiä. Minusta oli tuossa jotakin kauheata ja aavemaista, tuossa loppumattomassa kulussa ihmisnaamoja, jotka liukuivat ohitse — surullisia ja iloisia, synkkiä ja vilkkaita naamoja. Ihmiskunnan tavoin kokonaisuudessaan kulkivat ne pimeydestä valoon ja taas valosta pimeyteen takaisin. Minuun ei helposti mikään vaikuta, mutta synkkä, pilvinen ilta yhdessä harvinaisen asian kanssa, jolla olimme, teki minut hermoheikoksi ja alakuloiseksi. Minä voin miss Morstanin käytöksestä nähdä, että hänkin kärsi samasta tunteesta. Ainoaltaan Holmesiin ei vaikuttanut näin pikkumaiset seikat. Hänellä oli avoin muistikirjansa polvellaan ja siihen hän merkitsi vähän väliä numeroita ja muistiinpanoja pienen taskulyhtynsä valossa.

Lyseiteatterin ulkopuolella vallitsi jo tungos syrjäisillä sisäänkäytävillä, ja loppumaton jono katettuja vaunuja ja roskia vieräi pääkäytävän luo, jättäen valkorintaiset herrat ja saaleihin puetut, jalokivillä koristetut naiset sinne. Olimme tuskin ehtineet kolmannen pilarin luo, joka oli yhtyi iltapaikaksi määrätty, kun vähäinen vikkeli mies palvelijan puvussa puhutteli meitä.

"Oletteko te miss Morstan?" kysyi hän.

"Minä olen miss Morstan ja nämä herrat ovat ystäviäni," vastasi hän.

Hän katsoi erinomaisen läpitukevasti ja tutkivasti meihin.

"Suokaa anteeksi, neiti," sanoi hän äreällä äänellä, "mutta pyytäisin teitä kunniasanallanne vakuuttamaan ettei kumpikaan seuraajistanne kuulu poliisiin."

"Kunniasanani siitä," vastasi hän.

Hän vihelsi kimakkaasti, jonka jälkeen eräs katupoika toi esiin vaunut ja avasi vaunujen oven. Mies, joka oli puhutellut meitä, nousi ajajan istuimelle meidän astuessa vaunuihin. Tuskin olimme sen tehneet niin ajuri läimäytti hevosta, piiskallaan, ja vaunut vierivät hurjassa vauhdissa sumuisia katuja pitkin.

Tilamme oli kyllin tukala. Siinä olimme nyt matkalla tuntemattomaan paikkaan tuntemattomassa asiassa. Mutta joko oli koko kutsumus täydellinen pilanteko — jota ei kuitenkaan tahtonut otaksua — tahi myöskin oli meillä syitä luulla että matkallamme olisi tärkeitä seurauksia. Miss Morstanin käytös osotti yhä samaa päättäväisyyttä ja itsensä hillitsemistä. Koetin huvittaa häntä kertomalla seikkailuistani Afghanistanissa, mutta totta puhuen, olin itsekin niin kiihoittunut ja utelias, mitä koski määräraikkaamme, että kertomukseni tulivat vähän sekaviksi; vielä tänäpäivänä hän väittää, että kerroin hänelle liikuttavan kertomuksen eräästä pyssystä, joka ilmestyi teltaani keskellä yön pimeyttä, ja miten ammuin kaksipiippuisen tiikeripojan sitä vastaan. Alussa voin seurata suuntaa, mihin kuljimme, mutta nopea vauhti, sumu ja tietämättömyyteni Lontoon kaupungissa eksyttivät minut heti, enkä tiennyt muuta kuin että kuljimme kovin kauas. Sherlock Holmes sitävastoin tunsii tiet ja mutisi nimet itsekseen vaunujen vierressä nopeasti toreilla ja koukertelevilla poikkikaduilla.

"Rochester Row," sanoi hän. "Vinsent Square. Nyt tullaan Vauxhall Bridge Roadille. Olemme nähtävästi matkalla Surreypuolelle. Niin, senhän tiesin. Nyt ollaan sillalla. Näette virran haamoittavan tuolla."

Näimme todellakin äkkinäisen vilauksen Themsistä, jonka tummaan, tyneeseen veteen lyhdyt kuvastuivat, mutta taas vierivät vaunut eteenpäin ja olivat ennen pitkää uudessa katusokkelossa.

"Wordswarth Road," sanoi seuraajamme. "Priory Road. Lark Hall Lane. Stockwell Place. Robert Street, Cold Harbour Lane. Toimituksemme ei näytä vievän meitä juuri kehuttaviin seutuihin."

Olimme todellakin tulleet arveluttavaan ja ikävään kaupunginosaan. Pitkiä rivejä tummia tiilikivirakennuksia elähytti ainoastaan kirkkaasti valaistut ja koreilla rääsyillä koristetut kapakat katujen kulmissa. Sitte seurasi jono kaksikerroksisia puurakennuksia, joita kutakin koristi pieni puutarha, ja sitte taas loppumattomia jonoja vasta rakennettuja tiilikivikasarmeja — nuo äärettömät asumusrivit, joita jättiläiskaupunki levittää ympäröivään maaseutuun. Vihdoin pysähtyivät vaunut kolmannen talon eteen äsken rakennetussa jonossa. Muut rakennukset olivat asumattomat ja se, jonka eteen pysähdimme, oli yhtä pimeä kuin naapurinsa, lukuunottamatta himmeätä valoa kyökinikkunasta. Mutta kolkutettuamme avasi portin eräs intialainen palvelija puettuna keltaiseen turpaaniin, valkeisiin poimutettuihin vaatteihin ja keltaiseen vyöhön. Tässä oli kaksi harvinaista, vastakohtaa, tämä itämaalainen olento tässä kolmannen luokan etukaupunkilaistalon kurjassa porttikäytävässä!

"Sahib odottaa teitä!" sanoi hän, ja vielä puhuessaan, kuului korkea, kimakka ääni jostakin sisemmästä huoneesta:

"Tuo heidät sisään Khitmutgar," kuului äänen sanovan. "Tuo heidät heti luokseni!"

Neljäs luku.

Pienen kaljupää-miehen historia.

Seurasimme hindulaista epäsiistiä käytävää, joka oli huonosti valaistu ja vielä huonommin sisustettu, kunnes saavuimme eräälle ovelle oikealla puolella, jonka hän aukaisi. Keltainen valo virtasi vastaamme ja keskellä valovirtaa seisoi pieni mies, jolla oli erittäin suuri pää koristettuna punaisella karhealla hiuskiekkuralla, josta välkkyvän paljas päälaki kohosi kuni vuorenkukkula mäntymetsästä. Hän hieroi levottomana käsiään ja väänteli alituisesti kasvojaan milloin hymyillen, milloin kulmiansa kohottaen, mutta silmänräpäystäkään eivät pysyneet liikkumatta. Luonto oli varustanut hänet riippuvalla huulella ja hyvin näkyvillä, keltaisilla, epätasaisilla hampailla, joita hän turhaan koetti peittää alituisesti sivelemällä kasvojenpa aliosaa käsillään. Huolimatta silmiinpistävästä kaljupäisyydestään, näytti hän jotenkin nuorelta. Itse asiassa oli hän hiljakkoin täyttänyt kolmekymmentä vuotta.

"Hyvää päivää, miss Morsian," lausui hän kimeällä äänellään.

"Hyvää päivää, herrani. Olkaa hyvät ja astukaa sisään pieneen pyhään huoneeseen. Se ei ole suuri,

miss, mutta sisustettu oman mieleni mukaisesti. Taiteen oasi keskellä eteläisen Lontoon ulvovaa erämaata."

Kaikki hämmästyimme nähdessämme huoneen, johon hän pyysi meitä astumaan. Tässä synkässä talossa näytti tuo sopivan yhtä huonosti kuin puhtain vesikirjas timantti vaskessa. Seiniä koristivat mitä kallisarvoisimmat ja loistavimmat esiriput ja poimutelmat, kiinnitetyt siellä täällä syrjään jättääkseen tilaa komeapuitteiselle taululle tai itämaalaiselle vaasille. Matot olivat mustat ja ambraväriset sekä niin pehmoiset ja paksut, että jalka miellyttävästi vaipui niihin kuni sammalkerrokseen. Kaksi suurta tiikerinnahkaa olivat sijoitetut lattialle ja enensivät vielä itämaalaista loistoa siimoin myös erää ääretön hookah [Itämaalainen piippu], joka oli sijoitettu pienelle matolle nurkkaan. Lamppu hopeakyyhkysen muodossa riippui milt'ei näkymättömän kulturalangan päässä keskellä huonetta ja levitti palaessaan hienoa, hyvältä tuoksuva hajua ympärilleen.

"Mr Thaddeus Sholto," sanoi pieni mies yhä hymyillen ja kasvojansa väännellen. "Se on nimeni. Te olette luonnollisesti miss Morstan. Ja nämät herrat...?"

"Tässä mr Sherlock Holmes, ja tässä tohtori Watson."

"Ah, lääkärikö?" huudahti hän. "Onko teillä steteskooppinne mukanne? Uskallanko vaivata... olisitko hyvä... Minä suuresti epäilen, miten on lämssieni laita? Aortan suhteen olen rauhassa, mutta olisin iloinen jos saisin kuulla ajatuksenne lämssistä."

Kuuntelin hänen sydämmentykytystään, mutta en huomannut mitään epäkunnossa, paitsi että hän oli kovin pelästynyt, sillä koko ruumiinsa vapisi.

"Se on säännöllinen," sanoin. "Teillä ei ole syytä olla levoton."

"Suotte varmaan anteeksi pelkoni, miss Morstan," huomautti hän. "Olen kovin kivulloinen ja olen kauan epäillyt tuota, mutta olen iloinen kuullessani, että epäilykseni ovat olleet turhat. Jos isänne, miss Morstan, ei olisi liiaksi rasittanut sydäntään, olisi hän ehkä elossa vielä tänään."

Olisin voinut lyödä miestä vasten naamaa, niin suutuin tästä tunnottomasta ja peittelemättömästä viittauksesta niin arkaan aineeseen. Miss Morstan istui äkkiä ja kalpeni.

"Sydämmeni sanoi minulle, että hän oli kuollut," huokasi hän.

"Minä voin antaa teille kaikellaisia tietoja," sanoi hän, "ja enemmänkin, minä voin hankkia teille oikeutta, ja sen teenkin, sanokoon Bartholomeus-veli mitä tahansa. Olen niin iloinen nähdessäni ystäväanne täällä, ei ainoastaan teidän suojelijoinanne vaan myöskin todistajina siihen, mitä minulla on sanottavaa ja tehtävää. Me kolme yhdessä voimme kyllä vastustaa Bartholomeusta. Mutta älkäämme ilmoittako mitään asiantuntemattomille — polisilla, julkisilla oikeuksilla ei saa olla mitään tekemistä asiassa. Voimme päättää kaikki tyydyttävällä tavalla keskenämme, ilman että vieraat sekaantuvat asiaan. Mikään ei niin suututtaisi veli Bartholomeusta kuin kaikki julkisuus."

Hän heittäytyi istumaan matalalle leposohvalle ja vilkautti kysyvästi meille vaaleansinisillä silmillään.

"Omasta puolestani," sanoi Holmes, "lupaan, että mitä puhuttekin, ei se minun kauttani leviä."

Nyökytin päätäni osoittaakseni että olin samaa mieltä.

"Hyvä on, hyvä on," sanoi Sholto. "Saanko luvan tarjota teille lasin Chiantia, miss Morstan? Tahi Tokayeria? Muita viinejä en käytä. Saanko avata pullon? En? No, sitte toivon, ett'ei teillä ole mitään tupakansavua vastaan, tuota itämaalaisen tupakan palsaminlaista tuoksua vastaan. Minä olen vähän hermoheikko, ja minun hookah'ini on arvaamaton rauhoittamaan."

Hän asetti vahakynttilän suureen maljaan, ja savu pulmuili iloisesti. Istuimme kaikki kolme puoliympyrässä pää käsiin tuettuna, kun kummallinen, virnistelevä, pieni kaljupäinen olento keskellä piirin levottomasti ähki ja imeskelii piippuaan.

"Kun ensin päätin ilmoittaa teille tästä," rupesi hän kertomaan, "olisin ilmoittanut osoitteeni, mutta pelkäsin, ett'ette olisi suostunut pyyntööni, vaan ottanut mukanne asiaankuulumattomia. Sentähden hankin suostumuksenne siten että palvelijani Williams kohtaisi teidät ensin. Minä luotan rajattomasti hänen viisauteensa, ja hänen vallassaan oli jättää asia sikseen, jos hän ei olisi ollut tyytyväinen. Suotte varmaankin anteeksi nämät varovaisuustuumat, mutta minä olen henkilö, jolla on vaatimattomat, voinpa sanoa, hienontuneet tavat, enkä tiedä mitään niin epäkaunista kuin polisikonstaapeli. Minä tunnen luonnollista vastenmielisyyttä, raa'alle aineellisuudelle ja harvoin minä tulen yhteyteen tuon alhaisen aineen kanssa. Elän täällä, kuten näette, vähäisen loiston ympäröimänä. Kutsun itseäni taiteitten suosijaksi, — siinä heikko puoleni. Maisema tuolla on oikea Corot'i, ja joskin tuntija vähiin epäilisi tuota Salvator Rosaa, niin ei epäily voi tulla kysymykseenkään Bougureau'ni suhteen. Puollan

erityisesti uudempaa ranskalaista suuntaa."

"Suokaa anteeksi, mr Sholto," sanoi miss Morsian, "mutta minä olen täällä teidän kutsumuksestanne kuulemassa, mitä teillä on minulle sanottavaa. On myöhä, sentähden toivoisin että keskustelu tulisi niin lyhyeksi kuin mahdollista."

"Tulee se kuitenkin viemään vähän aikaa," vastasi Sholto, "sillä meidän pitää ehdottomasti mennä Norwoodiin puhelemaan veljeni Bartholomeuksen kanssa. Menemme kaikki sinne ja koetamme saada häntä myöntymään. Hän on kovin suutuksissaan minulle, sen takia että olen menetellyt tavalla, jonka katson parhaimmaksi. Oikein me riitelimme eilen illalla. Ette voi kuvailla mielessänne kuinka hirvittävä hän on, kun on suuttunut."

"Jos meidän pitää Norwoodiin mennä, niin on kait parasta, että lähdetään heti," uskalsin sanoa.

Hän nauroi kunnes tuli ihan tulipunaiseksi naamaltaan.

"Se tuskin voisi tapahtua," huusi hän. "En tiedä mitä hän sanoisikaan, jos näin yht'äkkiä menisin kanssanne sinne. Ei, minun pitää valmistaa teitä kertomalla suhteistamme toisiimme. Enniksikin täytyy minun sanoa teille, että asiassa löytyy lukemattomia kohtia, joista itsekään en tiedä. Voin kertoa teille ainoastaan ne tosiasiat, miten itse tunnen ne."

"Isäni oli, kuten ehkä olette arvanneet, majoori John Sholto, ent. upseeri intialaisessa armeijassa. Hän otti eron noin yksitoista vuotta sitte ja asettui Pondicherry Lodgeen Yliseen Norwoodiin. Häntä oli onni seurannut Intiassa ja hän toi mukanaan suurenlaisen pääoman, suuren kokoelman kallisarvoisia eriskummallisuuksia ja joukon maassasyntyneitä palvelijoita. Näillä osti hän nyt itselleen talon ja eli siellä suurella komeudessa. Kaksoisveljeni Bartholomeus ja minä olimme ainoat lapset."

"Muistan aivan hyvin hälinän, minkä kapteini Morstanin kuolema matkaansaattoi. Luimme sanomalehdissä seikkaperäisen kertomuksen, ja kun tiesimme että hän oli ollut isämme ystävä, puhelimme vapaasti asiasta hänen läsnäollessaan. Hän otti osaa keskusteluihimme ja arveluihimme tapahtumasta. Emme koskaan hetkeksikään epäilleet että hän kätki salaisuuden omassa sydämessään, että hän yksin koko maailmassa tunsikin Arthur Morstanin kohtalon."

"Me tiesimme kuitenkin että salaperäinen vaara uhkasi isäämme. Hän pelkäsi mennä ulos yksin ja aina oli hänellä mukanaan kaksi palkinnon saanutta ammattinyrkkitaistelijaa, jotka palvelivat portinvartijoina Pondicherry Lodgessa. Williams, joka kyyditsi teidät tänne on toinen heistä. Häntä pidettiin yhteen aikaan Englannin voimakkaimpana taistelijana. Isämme ei koskaan sanonut, mitä hän pelkäsi, mutta hän tunsikin selvästi suurta vastenmielisyyttä kaikkia ihmisiä kohtaan, joilla oli puujalka. Kerran hän ampui revolverillaan erästä miestä, jolla oli puujalka, joka sitte huomattiin kunnolliseksi käsityöläiseksi hakemassa työtä. Meidän täytyi maksaa suuren summan rahaa saadaksemme miehen vaikenemaan. Veljeni ja minä luulimme että se oli vaan isämme oikku, mutta asianhaarat ovat sittemmin saattaneet meitä muuttamaan mielipidettämme."

"Alussa vuotta 1882 sai isäni Intiasta kirjeen, joka vaikutti hänessä äkkinäistä pelästystä. Hän milt'ei pyörtyi aamiaispöydässä avatessaan sitä, ja sen päivän jälkeen ei hän enää koskaan parantunut. Mitä kirjeessä oli, emme milloinkaan saaneet tietää, mutta hän piti sitä vähän vinossa, joten minä näin että se oli hyvin lyhyt ja kirjoitettu hyvin söhrytyllä käsialalla. Vuosikautia oli hän sairastanut, mutta nyt hänen tilansa äkkiä huononi, ja huhtikuun lopulla saimme kuulla, ett'ei mitään toivoa enää ollut, ja että hän tahtoi puhutella meitä viimeisen kerran."

"Tullessamme hänen huoneesensa, istui hän pystyssä vuoteellaan, tyyntyneenä ja raskaasti hengittäen. Hän käski meidän lukita oven ja asettua yksi kummallekin puolelle sänkyä. Sitte tarttui hän käsiimme ja teki meille erittäin merkillisen tunnustuksen, äänellä, joka vapisi yhtä paljon liikutuksesta kuin tuskista. Koetan kertoa hänen ilmoituksensa omilla sanoillaan."

"'Ainoastaan yksi asia', sanoi hän, 'paina mieltäni tänä viimeisenä hetkenä. Se on käytökseni Morstan-paran tytärtä kohtaan. Tuo kirottu ahneus, joka minussa on vallinnut koko elämäni ajan, on ryöstänyt häneltä aarteen, josta ainakin puolet olisi kuulunut hänelle. Ja kuitenkin en itse ole mitenkään käyttänyt sitä hyväkseni, niin sokea on ahneus. Pelkkä omistamisen tunne on ollut minulle sellainen nautinto, ett'en ole voinut ilmoittaa sitä kelleen. Katsokaa tuota helmien koristamaa ruusukiehkuraa tuossa! En edes siitä voinut erota, vaikka olen sen hankkinut yksinomaan lähettääkseni hänelle. Te, poikani, annatte hänelle runsaan osan Agra-aarteesta. Mutta elkää lähettäkö hänelle mitään, — ei edes ruusukiehkuraa — ennenkuin olen poissa. Ja ehkä vielä paranenkin, sillä onhan moni parantunut oltuaan yhtä sairaana kuin minä.'

"'Tahdon kertoa teille, miten mr Morstan kuoli', jatkoi hän. 'Hän oli vuosikautia kärsinyt sydänviasta, mutta salasi sen kaikilta. Ainoastaan minä tiesin sen. Olomme-aikana Intiassa tulimme, minä ja hän harvinaisten asianhaarain kautta omistamaan suuren aarteen. Minä kuljetin sen mukanani Englantiin ja

samana iltana kuin Morstan saapui tuli hän suoraan tänne vaatimaan osuuttaan. Hän tuli käyden asemalta ja vanha uskollinen palvelijani Lal Chowdar, joka nyt on kuollut, päästi hänet sisään. Morstan ja minä olimme eri mieltä, mitä koski aarteen jakamista ja meidän välillämme syntyi kiivas sananvaihto. Morstan oli syössyt tuoilta raivoissaan, ja yht'äkkiä painoi hän kädellään toista kylkeään, kasvonsa muuttuivat tuhanharmaksi, ja hän kaatui taapäin satuttaen päänsä arkun syrjään, joka sisälsi aarteen. Kumartuessani hänen ylitsensä näin kauhukseni, että hän oli kuollut.'

"Pitkän aikaa istuin siinä mieletönnä ihmetellen, mitä olisi tehtävä. Ensin aioin kutsua apua, mutta huomasin heti, että minua helposti voitaisi syyttää hänen murhastaan. Hänen äkkinäinen kuolemansa kesken riitaa ja haava päässä syyttäisivät minua. Edelleen laillinen tutkinto tuottaisi päivän valoon erityisiä seikkoja aarteesta, jonka erittäin tahdoin pitää salassa. Hän oli sanonut minulle, ett'ei kukaan elävä sielu tiennyt, mihin hän oli mennyt, eikä näyttänyt siltä että asia milloinkaan tulisi tunnetuksi.

"Mietin yhä asiaa, kun katsottuani ylös, huomasin palvelijani Lal Chowdarin, ovessa. Hän hiipi sisään ja lukitsi oven perässään. 'Elkää pelätkö, sahib', sanoi hän, 'kenkään ei saa tietää että olette murhannut hänet. Kätkekäämme hänet, eikä kukaan tule tietämään hiiskaustakaan koko asiasta.' — 'Minä en ole murhannut häntä,' vastasin. Lal Chowdar pudisti päätään ja hymyili. 'Kuulin kaikki, Sahib,' sanoi hän; 'kuulin teidän riitelevän ja kuulin lyöntinne. Mutta minä en hiisku asiasta mitään. Kaikki nukkuvat talossa. Koettakaamme saada hänet piiloon.' Tämä oli tarpeeksi saattamaan minut tekemään päätöksen. Jos oma palvelijani ei uskonut viattomuuttani, miten onnistuisin vakuuttamaan kahtatoista tuhmaa käsityöläistä valakunnassa siitä? Lal Chowdar ja minä hautasimme ruumiin samana yönä ja muutamia päiviä myöhemmin olivat Lontoon sanomalehdet täynnä kirjoituksia kapteini Morstanin salaperäisestä katoamisesta. Mutta siitä mitä olen sanonut, huomaatte että syytös tuskin voi kohdata minua siinä asiassa. Minun vikani on, että en ainoastaan salannut ruumista vaan myöskin aarteen ja että omistin itselleni sekä Morstanin että oman osani. Sentähden tahdon, että te toimitatte sen takaisin. Lähentäkää korvanne suulleni. Aarre on kätkettynä..."

"Samassa muuttuivat hänen kaivonsa kauheasti; silmät tuijottivat kurjina, alaleuka vaipui hervotonna alas ja hän huusi äänellä, jota en milloinkaan voi unohtaa: 'Älkää päästäkö häntä sisään! Jumalan tähden, elkää laskeko häntä sisään!' Käännymme molemmat ikkunaan päin takanamme, johon hänen katseensa oli suunnattu. Naama tuijotti pimeästä vastaamme. Näimme valkean pilkun nenästä, joka oli painettu ikkunaa vastaan. Kasvot olivat partaiset, silmät hurjat, hirmuiset ja ilmaisivat tukahutettua kiukkua; veljeni ja minä syöksimme ikkunan luo, mutta silloin oli hän jo poissa. Tullessamme takaisin isämme luo, oli pää vaipunut rintaa vasten ja sydän lakannut tykyttämästä.

"Etsiskelimme puutarhan vielä samana yönä, mutta emme löytäneet mitään jälkiä valloittajasta, paitsi että aivan akkunan alla kukkaispenkereellä näkyi jalan jälki. Jos ei tätä yhtä jälkeä olisi ollut, olisimme luulleet, että mielikuvituksemme loihti tuon hurjan, hirveän näköisen naaman eteemme. Mutta me saimme pian toisen ja pätevämmän todistuksen siitä, että salaiset voimat olivat toimessa ympärillämme. Aamulla huomattiin ikkuna isäni huoneessa olevan auki, laatikot ja kaapit olivat perinpohjin haetut ja tyhjennetyt, ja hänen rinnalleen oli kiinnitetty paperilippu, ja siihen töhritty sanat: 'Neljän merkit'. Mikä tämän lauseen tarkoitus oli tahi kuka salaperäinen vieraamme, sitä emme milloinkaan saaneet tietää. Meidän luulomme mukaan ei mitään isäni omaisuudesta ollut varastettu, vaikka kaikki oli tyhjennetty ja sinne tänne heitelty. Veljeni ja minä asetimme luonnollisesti tämän harvinaisen tapauksen ja isämme eläessään tuntemansa pelon yhteyteen keskenään, mutta edelleenkin pysyy se arvoituksena meille."

Pieni mies vaikenä hetkeksi sytyttääkseen piippunsa ja veti mieltien muutamia sauhuja. Istuimme kaikki tarkkaavaisina kuunnellen hänen kummallista kertomustaan. Kertoessaan kapteini Morstanin kuolemasta, oli miss Morstan vaalennut, ja silmänräpäykseksi valtasi minut pelko että hän pyörtyisi. Mutta hän tointui juotuaan lasin vettä, jonka hiljan tarjosin hänelle venetsialaisesta vesikaraffista. Sherlock Holmes istui taapäin nojautuneena tuolissa poissaolijan muodolla ja silmäluomet painuneina pilkoittaville silmille. Katsellessani häntä en voinut olla ajattelematta, miten hän vielä samana päivänä oli valittanut elämän jokapäiväisyyttä. Mutta tässäpä oli tehtävä, joka vaati koko hänen tarkkanäköisyytensä. Mr Thaddeus Sholto katsoi yhdestä toiseen jonkinmoisella ylpeydellä, vaikutuksesta, jonka hänen kertomuksensa oli tehnyt, ja jatkoi sitte:

"Veljeni ja minä," sanoi hän, "olimme hyvin uteliaita saamaan selkoa aarteesta, josta isämme oli puhunut. Viikkoja, kuukausia kaivoimme perinpohjin koko puutarhan, löytämättä merkkiäkään siitä. Se kiusasi meitä, että hänen piti kuolla juuri sillä hetkellä kuin hän aikoi sanoa paikan, mihin aarre oli kätketty. Ja miten komea tuo kaivattu aarre olisi, sen voimme päättää siitä ruususeppeleestä, jonka hän oli ottanut joukosta. Tästä ruususeppeleestä oli veljelläni Bartholomeuksella ja minulla pieni riita. Helmet olivat nähtävästi suuresta arvosta, ja hän ei mitenkään tahtonut erota niistä, sillä, meidän kesken sanottuna, on veljeeni vähän tarttunut isäni intohimo — ahneus. Hän luuli myöskin, että jos lahjoittaisimme ruususeppeleen pois, voisi se antaa aihetta puheluun ja vihdoin saattaa meidät ahdinkoon. Kaikki mitä voin tehdä, oli saada hänet suostumaan, että sain ottaa selkoa miss Morstanin osoitteesta ja lähettää hänelle yhden helmen eräällä määrättyillä väliajoilla, jott'ei hän ainakaan

milloinkaan kärsisi puutetta."

"Sepä oli ystävällisesti ajateltu," sanoi miss Morstan vakavana, "se oli hyvin ystävällisesti tehty."

Tuo pieni mies viittasi lakkaamatta kädellään.

"Olimme teidän holhoojanne," sanoi hän; "se oli minun ajatukseni asiasta, vaikk'ei veli Bartholomeus oikein katsonut asiaa siltä kannalta. Meillä oli itsellä enemmän kuin kylliksi rahaa, — enempää en halunnut. Sitäpaitsi olisi ollut sopimatonta kohdella nuorta naista niin alhaisella tavalla. *'Le mauvais goût mène au crime'* — kuten ranskalaiset hienosti sanovat. Riitamme tästä asiasta meni niin pitkälle, että katsoin parhaaksi muuttaa yksikseni asumaan. Muutin siis Pondicherry Lodgesta ja otin vanhan Khitmutgarin ja Williamsin mukaani. Mutta sitte eilen sain tietää että tärkeä tapaus oli tapahtunut. Aarre oli löydetty. Minä heti asetuin yhteyteen miss Morstanin kanssa, ja nyt on meidän mentävä Norwoodiin vaatimaan osuuttamme. Selitin aikomukseni eilen illalla Bartholomeukselle, joten me olemme odotetut, joskin emme niin tervetulleet vieraat."

Mr Thaddeus Sholto vaikenä ja muutteli levottomana pehmeällä sohvalla. Istuimme kaikki ääneti mietiskellen uutta käännettä, jonka salaperäinen kertomus oli saavuttanut. Holmes oli ensimmäinen, joka keskeytti hiljaisuuden.

"Olette menetellyt oikein, sir, alusta loppuun," sanoi hän. "Ehkä voimme tehdä teille pienen vastapalveluksen selittämällä vähäsen sitä, mikä vielä tuntuu teistä epäselvältä. Mutta, kuten miss Morstan äsken huomautti, on nyt myöhä, ja paras olisi heti saada asiasta selvä."

Uusi tuttavuutemme kiersi hyvin mieltävän näköisenä piipunvarren kääntöön, ja otti erään esiripun takaa pitkän päällystakin, jossa hihat ja kaulus olivat tehdyt astrakaanilaisesta kankaasta. Tämän napitti hän huolellisesti kiinni aina kaulaan asti, vaikka olikin helteinen ilma, ja päätti varustuksensa panemalla päähänsä jäniksen nahasta tehdyn lakin korvalapuilla varustettuna, jotka kokonaan peittivät korvat, joten hänestä näkyi ainoastaan nuo liikkuvat, terävät kasvot.

"Terveytteni on vähäsen arka," sanoi hän, mennessään edellämme käytävään. "Olen tuomittu sairaaksi."

Vaunumme vartosivat meitä ulkopuolella ja matkamme oli nähtävästi päätetty jo edeltäpäin koska ajaja heti lähti ajamaan nopeaa vauhtia. Thaddeus Sholto puheli lakkaamatta kimeällä äänellään, joka voitti vaununpyörien rätinänkin.

"Bartholomeus on älykäs mies," kertoi hän. "Miten luulette hänen etsineen paikan missä aarre löytyi? Hän oli tullut siihen päätökseen että sen pitäisi löytymän sisällä huoneissa, ja sentakia laski hän koko talon pinta-alan ja mittasi kaikki paikat, jott'ei löytynyt tuumaakaan, josta hän ei olisi voinut tehdä tiliä. Muun muassa hän huomasi, että rakennuksen korkeus oli seitsemänkymmentäneljä jalkaa, mutta jos hän laski yhteen kunkin eri kerroksen korkeuden ja vähensi pois välikerrokset, joiden paksuuden hän sai tietää kaivertamalla reikiä, niin oli kokonaissumma vaan seitsemänkymmentä jalkaa. Siinä oli siis neljä jalkaa, joista hän ei ollut selvällä, ja tämä ala oli rakennuksen yläosassa. Hän lävitsi sentähden ylimmän huoneen katon, ja siellä yläpuolella hän löysi todellakin pienen soppelon, jonka aukko oli kiinni muurattu, eikä sitä kukaan tuntenut. Keskellä koppia oli aarrearkku kahden katto-orren päällä. Hän laski sen alas aukosta ja siellä se nyt on. Hän sanoo aarteen olevan puolen miljoonan punnan arvosta."

Mainitessaan tuon jättiläissumman, tuijotimme kaikki toisiamme silmät selällään. Jos onnistuisimme asettamaan miss Morstanin hänen oikeuksiinsa, tulisi hän köyhästä kotiopettajattaresta Englannin rikkaimmaksi perinnönomistajaksi. Tosin olisi todellisen ystävän tullut iloita sellaisesta uutisesta, mutta minua hävettää sanoa, että itsekkäisyys pääsi kokonaan voitolle, ja että sydäntäni painoi kauhea taakka. Sain sanotuksi muutaman sekavan sanan onnentoivotukseksi, ja istuin sitte alakuloisena, kuurona Sholton lörrötyksille. Hän oli nähtävästi raskasmielinen, ja muistan hämäästi että hän kertoi meille erillaisista taudinoireistaan ja pyysi minua lausumaan ajatukseni puoskaroimispillerien vaikutuksesta, joita hänellä oli muutamia nahkakotelossa taskussaan. Toivon ett'ei hän muista niitä vastauksia, joita annoin hänelle sinä iltana. Holmes sanoo kuulleensa, että selitin hänelle että oli suuri vaara nauttia enemmän kuin kaksi tippaa majavaöljyä, kuin taas strykniniä suosittelin suurissa annoksissa rauhoittavana keinona. Miten sen asian laita onkaan, niin tunsin kaikissa tapauksissa helpoituksen tunteen, kun äkkiä vaunut pysäivät ja ajaja hyppäsi avaamaan ovia.

"Tässä on Pondicherry Lodge, miss Morstan," sanoi Thaddeus Sholto, auttaen miss Morstania vaunuista.

Kello oli jo kohta yksitoista, saavuttuamme tämän yöllisen matkamme päämäärään. Suuren kaupungin kostea sumu oli jäänyt meistä ja ilta oli selkeä ja kaunis. Leuto länsituuli puhalteli ja taivaalla purjehti hitaasti raskaita pilviä, joiden lomitse puolikuu silloin tällöin pilkisti esiin. Oli siksi valoisaa että voi erottaa lähimmät esineet, mutta Thaddeus Sholto otti kuitenkin toisen vaunulyhdyistä paremmin valaistakseen tietä.

Pondicherry Lodge sijaitsi eräässä puutarhassa ja sitä ympäröi korkea kivimuuri, jota yläpinnalta peitti lasisoraa. Kapea, rautaovi oli ainoa sisäänkäytävä. Omituisen lyhyellä ja ankaralla kolkutuksella ilmoitti oppaamme tulomme.

"Ken siellä?" kuului tuima ääni sisältä.

"Minä se olen, Mc Murdo. Pitäisipä teidän tuntea kolkutukseni tähän aikaan päivästä."

Kuului murisevaa ääntä ja avainten kilinää. Portti liikkui raskaasti saranoillaan ja aukossa seisojien vähäläntäinen, leveä hartiainen mies, jonka ulkonevia kasvoja ja vilkkuvia, epäileviä silmiä keltainen lyhdynvalo valaisi.

"Tekö se olette, mr Thaddeus? Mutta keitä nuo toiset? En ole saanut herraltani mitään määräystä heidän suhteensa."

"Ettekö. Mc Murdo? Te hämmästyttätte minua! Sanoin veljelleni eilen illalla että toisin muutamia ystäviä kanssani."

"Hän ei ole ollut ulkona huoneestaan tänään, mr Thaddeus, enkä ole saanut mitään käskyjä. Tiedättehän, että minun täytyy seurata sääntöjä. Teidät voin päästää sisään, mutta ystävänne saavat kyllä pysyä siellä, missä ovat."

Tämä oli odottamaton este. Thaddeus Sholto katseli ympärilleen avuttomana.

"Te olette oikein paha, Mc Murdo!" sanoi hän. "Jos menen takaamaan heidät, niin onhan siinä kyllä. Ja tässä meillä on eräs nuori nainenkin. Hän ei voi seistä maantiellä odottamassa tähän aikaan päivästä."

"Hyvin ikävää," mr Thaddeus, vastasi portinvartija järkähtämättä.

"Mutta ihmiset voivat olla teidän ystäviänne eikä kuitenkaan hänen. Hän maksaa minulle runsaasti että tekisin velvollisuuteni, ja velvollisuuteni minä täytänkin. En tunne ketään ystävistänne tuossa."

"Kyllä, Mc Murdo," huusi Sherlock Holmes, iloisesti. "Enpä luule, että olette unohtaneet minut. Ettekö muista tuota harrastajaa, joka taisteli kanssanne kolme kertaa Alisonin huoneustossa neljä vuotta sitte, silloin kuin saitte palkinnon?"

"Eihän se ole mr Sherlock Holmes?" huudahti nyrkkitaistelija. "Hyvänen aika, miten voinkaan erehtyä teidän suhteenne? Jos sen sijaan, että seisotte siinä niin hiljaa ja sävyisästi, olisitte tullut esiin ja antanut minulle tuommoisen ristilyönnin leuan alle, jossa olitte niin taitava, olisin heti tuntenut teidät. Voi mikä vahinko, että olette tuhlannut lahjanne, mr Holmes! Teistä olisi tullut suurta ajan pitkään, jos täydellä todella olisitte antaneet taiteellenne."

"Kuulette, Watson, että jos kaikki muu maailmassa pettää minut, niin on minulle kuitenkin aina yksi tiede avoinna," sanoi Holmes nauraen. "Ja nyt ei ystävämme varmaankaan enää anna meidän seistä täällä kylmässä, vai kuinka?"

"Astukaa sisään, sir, astukaa sisään — sekä te että ystävänne," vastasi Mc Murdo. "En voi sille mitään, mr Thaddeus, mutta minulla on määräykseni. Minun täytyi ensin ottaa selkoa ystävistänne, ennenkuin päästin heidät sisään."

Portilta johti hiekoitettu polku aution puutarhan poikki suurelle, nelikulmaiselle rakennukselle, joka oli kokonaan varjossa, paitsi että kuu valaisi yhtä nurkkaa, joten vinninikkuna välkkyi. Rakennuksen ääretön suuruus yhdessä sen pimeyden ja kuolemanhiljaisuuden kanssa teki kauhean vaikutuksen. Thaddeus Sholtoikin näytti olevan huonolla tuulella ja lyhty tärisi ja helisi hänen kädessään.

"En ymmärrä," sanoi hän. "Tässä on joku erehdys tapahtunut. Sanoin juuri selvästi Bartholomeukselle, että tulisimme tänne ja kuitenkin on hänen ikkunansa pimeä. En käsitä, mitä tämä mahtaa merkitä."

"Vartioidaanko taloa aina näin?" kysyi Holmes.

"Kyllä; hän on seurannut isämme tapoja. Hän oli isämme lempilapsi, ja olen väliin ajatellut että isäni on kertonut hänelle enemmän kuin hän on minulle kertonutkaan."

"Tuo on Bartholomeuksen ikkuna tuolla ylhäällä, jota kuunvalo valaisee; se on kyllä valoisa, mutta en usko että huoneessa palaa tulta."

"Ei, siellä ei ole tulta," sanoi Holmes. "Mutta näen valon pilkoittavan tuossa pienessä ikkunassa oven vieressä."

"Ah, se on emännöitsijän huone. Siellä vanha mrs Bernstone asuu. Hän voi selittää meille, mitä kaikki tämä merkitsee. Mutta suvainnette odottaa täällä hetkisen, sillä jos me kaikki menemme sisään yhtä aikaa, eikä hän tiedä tulostamme, voisi hän pelästyä. Mutta, hiljaa, mitä tuo on?"

Hän kohotti lyhtyä ja käsi vapisi niin että valo pyöri liehuviassa piireissä ympärillämme. Miss Morstan tarttui minua käsivarresta, ja seisoimme kaikki sykkivin sydämin ja tarkasti kuunnellen. Suuresta, synkästä rakennuksesta kuului yön hiljaisuudessa surullisinta ääntä, mitä voi ajatella, — pelästyneen naisen sydäntäsärkevää, keskeytettyä valitusta.

"Se on mrs Bernstone," sanoi Sholto. "Hän on ainoa nainen koko talossa. Odottakaa tässä. Tulen heti takaisin."

Hän meni ovelle ja kolkutti omituisella tavallaan. Näimme, että suuri kasvuinen vaimoihminen avasi oven ja horjui ilosta nähdessään hänet.

"Ah, mr Thaddeus, olen niin iloinen, että tulitte, sir! Olen niin kovin iloinen että tulitte, mr Thaddeus!"

Kuulimme hänen yhä vakuuttavan iloansa, kunnes ovi sulettiin ja hänen äänensä muuttui ykstoikkoiseksi muminaksi.

Seuraajamme oli jättänyt lyhdyn meille. Holmes valaisi sillä ympärilleen, katsellen tarkasti rakennusta ja suuria multakasoja, jotka peittivät maata. Miss Morstan ja minä seisoimme vieretysten, ja hänen kätensä lepäsi omassani. Rakkaus on eriskummallinen kapine, sillä emmehän ennen tätä päivää olleet koskaan nähneet toisiamme, milloinkaan ei ollut sanaa, ei ystävällistä katsetta vaihdettu keskenämme, ja kuitenkin etsivät kätemme vaistomaisesti toisiansa tänä levottomuuden hetkenä. Olen sittemmin ihmetellyt sitä, mutta siinä silmänräpäyksessä tuntui se minusta ihan luonnolliselta, että kääntyisin hänen puoleensa, ja hän on usein sanonut että se oli erityinen vaisto, joka pakotti hänen etsimään turvaa ja lohdutusta minun luonani. Siten seisoimme siinä, käsitysten kuni kaksi lasta, ja rauha oli sydämissämme, vaikka ympärillämme vallitsikin pimeys, synkkyys — —.

"Mikä ihmeellinen paikka!" huudahti hän katsellen ympärilleen.

"Näyttää siltä kuin kaikki Englannin myyrät olisivat asustaneet täällä. Olen nähnyt vähän yhdellaista erään kukkulan rinteellä Ballaratin seuduilla, missä on etsitty uusia kultasuonia."

"Syy on täälläkin sama," sanoi Holmes. "Tässä on aarteenkaivajain jälkiä. Teidän tulee muistaa että ovat etsineet sitä kuusi vuotta. Eipä ihmettä että puutarha näyttää sorahaudalta."

Samassa avattiin ovi ja Thaddeus Sholto tuli syösten huoneesta eteenpäin ojennetuin käsin ja kauhun ilmaus silmissä.

"Nyt ovat asiat hullusti! Voi Bartholomeusta!" huusi hän. "Olen niin peloissani! Hermoni eivät tätä kestä!"

Hän olikin itkemäisillään pelästyksestä ja liikkuvissa, terävissä kasvoissa, jotka pistäytyivät esiin astrakaanikauluksesta, näkyi pelästyneen lapsen avuton, rukoileva ilmaus.

"Menkäämme sisään," sanoi Holmes lyhyesti, varmuudella.

"Ah niin, tehkää se!" sanoi Sholto. "Minä en todellakaan kykene nyt antamaan mitään käskyjä."

Seurasimme häntä kaikin emännöitsijän huoneeseen, joka oli käytävästä vasemmalle. Vanha nainen käveli surullisena edestakaisin huoneessa levottomasti käsiänsä väännellen, mutta nähtyään miss Morstanin, näkyi hän rauhoittuvan.

"Jumala siunatkoon lempeitä, suloisia kasvojanne!" huudahti hän nyyhkyttäen. "Tekee hyvää nähdä teitä. Voi, minä olen tänään saanut paljon kärsiä!"

Miss Morsian taputti hänen laihoja, karkeita käsiään, ja mutisi muutaman ystävällisen, naisellisesti lohduttavan sanan, jotka saattoivat toisen kalmankalpeat posket punehtumaan.

"Herra on sulkeutunut huoneeseensa eikä vastaa," selitti hän. "Koko päivän olen varronnut kuulevani jotakin sieltä, sillä usein hän on mielellään yksin, mutta noin tuntia sitte rupesin aavistamaan, ett'eivät asiat ole niinkuin pitäisi ja sentähden menin ylös ja kurkistin avainreiästä. Teidän täytyy mennä sinne, mr Thaddeus, teidän täytyy itse mennä katsomaan. Olen nähnyt mr Bartholomeus Sholton surussa ja ilossa kymmenen pitkän vuoden kuluessa, mutta milloinkaan en ole nähnyt hänen kasvoissaan sellaista ilmausta kuin nyt."

Sherlock Holmes otti lyhdyn ja meni edellä, kun Thaddeus Sholto oli niin pelästyksissään että hampaat suussa kalisivat. Minä tuin häntä uumilta mennessämme ylös rappusia, sillä polvensa horjuivat, jotta tuskin pystyssä pysyi. Kaksi kertaa otti Holmes esiin suurennuslasinsa ja tutki huolellisesti muutamia epäselviä jälkiä, jotka minusta näyttivät ainoastaan pieniltä tomupilkuilta kookospalmuniinistä valmistetussa matossa, joka peitti portaita. Hän kulki hitaasti askel askeleelta valaisten eteensä lyhdyllä ja katsellen tuimasti oikealle ja vasemmalle. Miss Morstan oli jäänyt pelästyneen emännöitsijän luo.

Kolmas porras päättyi suoraan, jotenkin pitkään käytävään, jota oikealla puolella koristi komea intialainen seinäkoristus ja vasemmalla puolella oli se varustettuna kolmella ovelta. Holmes meni eteenpäin yhtä hitaasti ja me seurasimme häntä kantapäillä varjojemme levitessä yhä pitempinä ja mustempina takanamme käytävässä. Kolmatta ovea etseimme. Holmes koputti saamatta mitään vastausta ja koetti sitte vääntää lukosta ja töytystä oven auki. Mutta se oli sisäpuolelta lukittu leveällä, vahvalla salvalla, jonka näimme valaistuamme avainreikää lyhdyllä. Reikä ei kuitenkaan ollut ihan tukittu. Sherlock Holmes kumartui alas, mutta nousi pystyyn heti, syvästi hengittäen.

"Tässä on jotakin selittämätöntä, Watson," sanoi liian niin liikutettuna, jommoisena en koskaan ollut nähnyt häntä. "Miten selitätte tämän?"

Kumarruin katsomaan avaimenreijästä ja kauhistuin. Kuunpaiste virtasi huoneeseen, valaisten sen epämääräisellä, väräjäväällä valolla. Huoneesta tuijotti minua vastaan naama, joka näytti suorastaan riippuvan ilmassa, sillä kaikki muu alapuolella oli varjossa ja tämä naama oli ystävämme Thaddeuksen. Hänellä oli sama korkea, paljas päälaki, sama karkea punainen hiuskiehkura, sama vaalea iho. Mutta kasvot olivat kangistuneet kauheaan hymilyyn, luonnottomaan, jännitettyyn virnistykseen, joka tässä hiljaisessa, kuun valaisemassa huoneessa teki hirveän vaikutuksen. Ja tämä naama oli niin pienen ystävämme naaman näköinen, että katsoin ympärilleni tullakseni vakuutetuksi että hän todellakin oli seurassamme. Sitte muistin hänen maininneen, että hän ja veljensä olivat kaksoisia.

"Tämä on kauheata, tämä!" sanoin Holmes'ille. "Mitä on tehtävä?"

"Meidän täytyy särkeä ovi," vastasi hän ja heittäytyi kaikin voimin sitä vastaan.

Ovi rytisi, ja ratisi mutta ei auennut Yhdistetyin voimin ryntäsimme sitä vastaan vielä kerran; se lensi äkkiä auki, ja me olimme Bartolomeus Sholton huoneessa.

Se näytti olevan varustettuna jonkunlaiseksi kemialliseksi laboratorioiksi. Kaksinkertainen rivi pulloja lasikorkeilla oli sijoitettu seinälle vastapäätä ovea, ja pöytä oli täynnä Bunsenin pattereita, koeputkia ja tislauksastioita. Nurkissa oli pajuisissa vasuissa astioita, sisältäen erilaisia happoja. Yksi niistä näkyi vuotavan tahi oli se rikottu, sillä sieltä juoksi tummaa nestettä levittäen ilmaan omituista väkevää, tervansekaista hajua. Tikapuut olivat nojautuneena seinää vasten keskellä saviruukkia ja puuainetta, ja yläpuolella sitä oli katossa aukko niin suuri että yksi ihminen mahtui siitä sisään. Tikapuitten juurella oli pitkä köyden pala huolimattomasti viskattuna.

Nojatuolissa pöydän ääressä istui talon haltija, kokoonkyyristyneenä, pää painuneena vasenta olkapäätä vasten ja kasvoissa tuo kauhistava, selittämätön hymily. Hän oli kauhea ja kylmä ja oli luultavasti ollut kuolleena useampia tunteja. Minusta tuntui ettei ainoastaan hänen naamansa, vaan myöskin kaikki jäsenet olivat väännetyt ja vääristetyt mitä kauheimmalla tavalla. Pöydällä hänen vieressään, oli kummallinen kapine — tiivis ruskea keppi varustettuna kiviponnella kuni vasarassa ja kääritty korkealla nuoralla. Vieressä oli rikkirevitty paperilippu, johon oli töhritty jotakin. Holmes katsoi sitä ja ojensi sen sitte minulle.

"Katsokaa," sanoi hän ja kohotti merkitsevästi silmäkulmiaan.

Lyhdyn valossa luin kauhistuen; "Neljän merkit."

"Hyvänen aika! Mitä kaikki tämä merkitsee?"

"Se merkitsee murhaa," vastasi hän nojautuen kuolleen puoleen. "Ah, sitä odotinkin! Katsokaa!"

Hän osotti erästä pitkää, mustaa piikkiä, joka istui kiinni ihossa korvan yläpuolella.

"Se näyttää okaalta," sanoin.

"Oas se onkin. Ottakaa se pois, mutta varokaa, sillä se on myrkytetty."

Tartuin siihen varovaisesti peukalolla ja etusormella. Helposti se siitä erkani, että tuskin näkyi merkkiä siitä ihossa. Pieni veripilkku ainoasti osotti, missä se oli ollut kiinni.

"Kaikki tämä on selittämätön arvoitus minulle," sanoin. "Kaikki ihan pimenee sen sijasta, että selkenisi."

"Päinvastoin," vastasi hän. "Se selkenee joka silmänräpäys. Minulta puuttuu ainoastaan pari rengasta saadakseni yhtenäisen kertomuksen tapauksesta."

Tultuamme huoneeseen olimme kokonaan unohtaneet seuraajamme. Hän seiso i yhä oves sa, todellisen kauhun kuvana, väännellen käsiänsä ja valittaen itsekseen. Mutta yht'äkkiä puhkesi hän suureen valittavaan kirkunaan.

"Aarre on poissa!" sanoi hän. "Aarten ovat varastaneet häneltä! Tuossa on aukko, mistä kuletimme sen alas. Minä autoin häntä. Minä olin viimeinen joka puhelin hänen kanssaan! Jätin hänen tänne eilen illalla, ja kuulin hänen sulkevan oven, mennessäni alas portaita."

"Mihin aikaan se tapahtui?"

"Kello oli kymmenen. Ja nyt hän on kuollut, ja poliisin täytyy kutsua, ja minua tullaan epäilemään osallisuudesta. Voi, voi, siitä olen varma. Mutta, tehan ette usko sitä, herrani? Ettehän luule että minä olen murhaaja? Onko luultavaa, että olisin tuonut teidät tänne, jos se olisi ollut minä? Voi, Herra Jumala! Herra Jumala! Tiedän, että tulen hulluksi!"

Hän viskoili käsillään ja polki jaloillaan puistuttavassa epätoivon kohtauksessa.

"Teillä ei ole syytä pelkoon, mr Sholto," sanoi Holmes ystävällisesti, las kiessaan kätensä hänen olkapäälleen. "Seuratkaa neuvoani ja ilmoittakaa poliisille asiasta. Tarjoutukaa antamaan kaikkea mahdollista apu anne heille. Odotamme täällä takaisin tuloanne."

Pikku mies totteli puoleksi tukahutetulla muodolla, ja kuulimme hänen hiipivän alas portaita.

Kuudes luku.

Sherlock Holmes mielityössään.

"Nyt, Watson," sanoi Holmes, hieroen käsiään "on meillä puoli tiimaa itseksemme. Käyttäkäämme sitä hyväksemme. Kuten sanoin, on asia miltei täysin selvä minulle, mutta emme saa erehtyä olemalla liian varmoja. Niin yksinkertaiselta kuin kaikki tuntuukin nyt voi siinä olla jotakin syvempää pohjalla."

"Yksinkertaiseltako!"

"Niin niin," sanoi hän sairashuoneen professorin muodolla, joka selittää sairauden kohtausta oppilailleen. "Istukaa tuohon nurkkaan, jott'eivät askeleittenne jäljet sekaannuta asiaa. Ja nyt itse asiaan! Ensiksikin, miten tulivat nuo ihmiset sisään ja mistä menivät ulos? Ovea ei ole avattu sitte eilen illan. Miten on ikkunan laita?"

Hän meni lyhtyineen sinne koko asian puhuen ääneensä huomioistansa, vaikka ne enemmän olivat tarkoitettut hänelle itselle kuin minulle. "Ikkuna on sulettu sisäpuolelta, ha'at ovat kiinni, kehykset lujat, eikä saranoita sivuilla. Avatkaamme se. Ei räystäskourua läheisyydessä, katto ei saavutettavissa. Ja kuitenkin on henkilö kiivennyt ikkunasta sisään. Eilen illalla satoi vähäsen. Tässä on multaisen jalan jälki ikkunalla. Ja tässä on pyöreä likapilkku ja tässä vielä yksi lattialla ja kolmas pöydän vieressä. Katsokaa tänne, Watson! Näitä voi kutsua oivallisiksi todistuksiksi!"

Katsoin pyöreitä, selviä savipilkkuja.

"Ne eivät ole jalan jälkiä," sanoin.

"Ei, ne ovat suuremmasta arvosta. Ne ovat puujalan jälkiä. Näette tässä saappaan merkin, raskaan saappaan, varustettuna leveällä raudoitettulla korolla, ja sen vieressä on jälki puujalasta."

"Siis mies puujalalla."

"Aivan niin. Mutta täällä on ollut joku muu — erittäin taitava ja toimelias apulainen. Voisitteko te kiivetä ylös pitkin tätä muuria, tohtori?"

Katsahdin ulos avoimesta ikkunasta. Kuu paistoi vielä kirkkaasti siihen osaan rakennusta. Olimme runsaasti kuusikymmentä jalkaa maasta, ja vaikka kuinka koetin katsoa, en voinut huomata mitään jalansijaa, en edes pienintäkään rakoa muurissa.

"Se on aivan mahdotonta," vastasin.

"Niin, ilman apua. Mutta otaksukaa että teillä on hyvä ystävä täällä ylhäällä, joka laskisi alas tuon oivallisen, vahvan köyden, jonka näen tuolla nurkassa ja kiinnittäisi toisen pään tuohon suureen koukkuun muurissa. Silloin luulen että te, jos olette voimakas ja notkea mies, voisitte kiipiä ylös puujalkoineenkin. Te poistuisitte tietysti samalla tavalla kuin olette tullutkin, ja apulaisenne kokoaisi nuoran ylös, irroittaisi sen koukusta, sulkisi ikkunan, kiinnittäisi ha'at sisäpuolelta ja menisi pois samoin kuin tulikin. Vähempiarvoisena kohtana voin mainita," jatkoi hän pidellen köyttä, "että puujalka ystävämmme, vaikkakin hyvä kiipijä, ei ollut merimies ammatiltaan. Hänen kätensä eivät likimainkaan olleet tarpeeksi kestävä. Suurennuslasini osottaa minulle useampia verimerkkiä, varsinkin köyden päässä, josta päätän, että hän liukui alas semmoista vauhtia että nahka käsistä irtaantui."

"Kaikki luo on hyvä," sanoin, "mutta asia käy kuitenkin yhä selittämättömämmäksi. Ken on tuo salaperäinen liittolainen? Miten hän pääsi huoneeseen?"

"Niin, liittolainen, niin," toisti Holmes miettivänä. "Hän vaatii todellakin mielenkiintoa. Hän kohottaa kaiken jokapäiväisyyden yläpuolelle. Luulen että tämä liittolainen tulee raivaamaan uuden alan tämän maan rikosasiakirjoissa — vaikka samallaisia tapauksia on ollut Intiassa ja jos en erehdy, myöskin Senegambiassa."

"Miten pääsi hän sisään sitte?" toistin minä. "Ovi on sulettu, ikkuna samoin. Ehkä savupiipusta?"

"Tulisija on aivan liian ahdas," vastasi hän. "Olen jo miettinyt sitä mahdollisuutta."

"Mutta miten sitte?" kysyin taas.

"Ette tahdo sovelluttaa sääntöjäni," sanoi hän päätään pudistaen. "Usein olen sanonut, että kun olette karkoittaneet mahdolloman, täytyy sen, mikä jää jällelle *vaikkakin uskomattomana*, olla oikea? Tiedämme, ett'ei hän tullut oven, ikkunan eikä savutorven kautta. Tiedämme myöskin ett'ei hän voinut olla kätkeytynyt huoneeseen, koska täällä ei löydy mahdollista piilopaikkaa. Mistä hän sitte tuli? Mistä hän sitte tuli?"

"Hän tuli aukosta katossa," huusin minä.

"Luonnollisesti. Sen hänen täytyi tehdä. Jos olette hyvä ja valaisette lyhdyllä, niin ulotamme tutkimuksemme huoneeseen yläpuolella — tuohon salaiseen huoneeseen, missä aarre löydettiin."

Hän kiipesi tikapuille ja tarttuen kummallakin kädellä kattohirteen, heittäytyi hän vinttikomeroon. Sitte laskeutui hän alas suulleen, ja otti vastaan lyhdyn, joten minä voin seurata häntä.

Huone, jossa olimme, oli noin kymmenen jalkaa pitkä ja kuusi leveä. Lattian muodostivat katto-orret, joiden välillä oli ohut kerros kipsiä, niin että täytyi hypätä parrelta parrelle, kun käveli. Lattia oli luisu molemmin puolin ja oli luultavasti sisempi muodostus talon oikeasta katosta. Siellä ei ollut merkkiäkään huonekaluista ja lattiata peitti paksu kerros vuosikausina kokoutunutta tomua.

"Tässä se on," sanoi Holmes pidellen kädellään luisua seinää. "Tässä on ovi, joka johtaa katolle. Minä voin avata sen ja tässä on itse katto, joka muodostaa tylsän kulman. Se siis on se tie, josta numero Yksi tuli sisään. Katsokaamme, jos löydämme muita jälkiä hänen persoonallisuudestaan."

Hän valaisi lattiaa, ja sitä tehdessään näin toisen kerran samana yönä hämmästyksen ilmeen hänen kasvoillaan. Kylmä väristys valtasi minut, seuratessani hänen katsettaan. Lattia oli täynnä paljaan jalan jälkiä — selviä, tarkkaan paineluita jälkiä, mutta puolta pienempiä kuin tavallisen miehen.

"Holmes," kuiskasin, "lapsi on tehnyt tämän hirvittävän teon."

Silmänräpäyksessä oli hän taas herra ylitsensä.

"Minä hämmennyin hetkiseksi," sanoi hän, "mutta asia on ihan luonnollinen. Muistini petti minut, muuten olisin voinut sanoa sen jo edeltäpäin. Täällä emme enää saa mitään tietää. Menkäämme alas."

"Mikä on teoriiinne näitten jälkien suhteen?" kysyin innokkaasti tultuamme alakertaan.

"Hyvä Watson, koettakaa itse tehdä päätöksiä," sanoi Holmes kärsimättömänä. "Tunnette

menetystapani. Seuratkaa sitä ja tulee olemaan hyvin opettavaista verrata tuloksia."

"Minä en voi ajatella mitään, mikä voisi täydentää ja yhdistää nämät kummalliset seikat." vastasin.

"Se on teille heti oleva ihan selvänä," vastasi Holmes. "En luule täällä löytyvän mitään muuta tärkeätä, mutta minä katson."

Hän otti esiin suurennuslasinsa ja mittanauhan ja ryömi nopeasti lattialla polvillaan, mitaten, verraten, tutkien, pitkä nenänsä ainoastaan pari tuumaa lattiasta ja pyöreät, syvät silmänsä kimeltäen kuni linnun. Niin nopeat, hiljaiset ja hiipivät olivat hänen liikkeensä, niin harjoitetun verikoiran liikkeitten kaltaiset, joka haistaa jäljen, ett'en voinut olla ajattelematta, mikä hirvuinen pahantekijä hänestä olisi tullut, jos hän olisi suunnannut älynsä ja tarkkanäköisyytensä lakia vastaan sen sijaan että hän nyt käytti niitä sen puolustukseen. Nuuskien ympäri huonetta mutisi hän koko ajan itsekseen, ja vihdoin huudahti hän ääneensä ihastuksesta.

"Meitä seuraa todellakin onni," sanoi hän. "Nyt ei meillä enää ole paljon vaivaa. Numero Yhdelle on tapahtunut se onnettomuus, että hän on astunut kreosootiin. Näette jäljen hänen pienestä jalastaan tämän pahaltahaisevan nesteen vieressä. Astia on särkynyt, kuten näette ja sisältö on vuotanut ulos."

"Entä sitte?" kyselin.

"Olemme hänen jäljellä, siinä kaikki," vastasi hän. "Tunnen koiran, joka seuraisi näitä jälkiä vaikka maailman loppuun asti. Jos parikoirat voivat seurata maata pitkin laahatun sillin jälkiä kokonaisen kreivikunnan, kuinka kauas sitte erityisesti harjoitettu koira voi seurata niin väkevää hajua kuin tämä? Se kuuluu kolmiluvun-laskuesimerkiltä. Vastaus tulisi olemaan... Mutta hiljaa! Tuossa ovat lain valtuutetut edustajat."

Raskaita askeleita ja äänestä melua kuului alhaalta ja eteisen ovi paiskattiin kiinni kovalla jyräyksellä.

"Ennenkuin tulevat," sanoi Holmes, "niin laskekaa kätenne tämän onnettoman käsivarrelle ja koetelkaa hänen sääriänsä. Mitä tunnette?"

"Jäntereet ovat kiven kovat." vastasin minä.

"Niin. Ne ovat erityisesti jäykkiä. Jos yhdistätte sen tuohon kauheaan kasvojen ilmaukseen, tuohon Hippokraatilliseen hymyilyyn tahi '*risus sardonicus'*een', joksi vanhat kirjailijat sitä kutsuivat, mihin päätökseen siitä tulette?"

"Että kuolema on seurannut jostakin väkevästä kasvimyrykystä," vastasin, "jostakin stryknininkaltaisesta aineesta, joka on vaikuttanut jäykän vetotaudin."

"Se ajatus heti lensi päähäni, nähdessäni kasvojen vääristetyn jänteet. Tullessamme huoneeseen, katselin heti asetta, jolla myrky oli tungettu elimistöön. Kuten näitte, löysin piikin, joka oli keveästi pistetty tahi ammuttu ihoon. Huomatkaa, että sen osan johon piikki sattui, täytyi olla käännetty aukkoon päin katossa, jos mies istui pystyssä tuolilla. Tutkikaa nyt tätä piikkiä."

Otin sen varovaisesti käteeni ja pidin sitä lyhdyn valossa. Se oli pitkä, terävä ja musta, huippu peitetty jollakin kiiltävällä, kovettuneella aineella. Tylppä pää oli veitsellä vuoltu ja silitetty.

"Onko se englantilainen oas?" kysyi Holmes.

"Ei, sellainen se ei ole."

"Kaikista näistä seikoista pitäisi teidän tulla oikeihin johtopäätöksiin. Mutta tuolla tulee vakituinen voima — siis saavat apujoukot väistyä."

Puhuessaan olivat askeleet yhä lähestyneet, koputtivat oven ulkopuolella ja suun, paksu, muhkea herra harmaissa vaatteissa tuli raskailla askelilla huoneeseen. Hän oli punainen, verevä ja hyvin pienet, vilkkuvat silmät tirkistivät paksuista pöhistyneistä pusseista, jotka niitä ympäröivät. Häntä seurasi kantapäillä virkapukuinen pölysi konstaapeli ja yhä vielä vapiseva Thaddeus Sholto.

"Jaa, tämäpä oli kaunis historia," huusi hän karkealla, käheällä äänellä. "Kauniita historioita! Mutta mitä ovat kaikki nämät? Talo näyttää olevan ihmisiä täynnä kuin kaninitarha!"

"Luulen, että kyllä muistatte minut, mr Athelney Jones," sanoi Holmes tyyneesti.

"Kyllä, kyllä," vastasi hän läähättäen. "Sehän on mr Sherlock Holmes. Josko muistan teitä? Minä en milloinkaan unohda, kuinka saarnasitte meille kaikille syistä ja loppupäätöksistä tuossa jalokiviasiaassa, joka tapahtui Bishopgatessa. Tosin te johditte meidät oikeille jäljille, mutta kyllähän myönnätte, että se

oli enemmän onnensattuma kuin johtamista."

"Se oli tulos hyvin yksinkertaisesta, loogillisesta keskustelusta."

"Oh, kylläpä! Ei pidä koskaan hävetä tunnustaa totuutta. Mutta mitä tämä kaikki on? Rumia historioita! Rumia historioita! Ihan vakavia tosiasioita — ei tilaa teorioille ja muulle sellaiselle. Onneksi satuin olemaan Norwoodissa eräässä muussa asiassa. Olin vartijakonttoorissa kun sain sanan. Mistä syystä luulette miehen kuolleen?"

"Tuskin on se tapaus, jossa minä voisin käyttää teoriiääni," vastasi Holmes kuivasti.

"Ei ei! Mutta ei voi kieltää että te joskus osaatte oksaan. Laupias Jumala! Ovihan oli sulettu, sen mukaan mitä minä voin ymmärtää. Jalokiviä kaivataan noin puolen miljoonan arvosta. Miten oli ikkunan laita?"

"Sulettuna, ha'at kiinni, mutta puitteessa näkyy jalanjälkiä."

"Hyvä, hyvä, jos se oli ha'oilla sulettu, niin eivät jäljet mitään vaikuta asiaan. Senhän sanoo selvä järkikin! Mies on voinut kuolla halvaukseen, mutta sitte nuo kaivatut jalokivet! Haa! Minulla on eräs teoriiä. Väliin tulee ajatus mieleeni kuni salama — Menkää ulos hetkiseksi, konstaapeli, ja te myöskin Sholto, Ystäväne voi jäädä... Mitä sanotte tästä, Holmes? Sholto oli oman tunnustuksensa mukaan veljensä luona tulen illalla. Veli kuoli halvaukseen, jonka jälkeen Sholto lähti aarteineen. Hää?"

"Jonka jälkeen kuollut huoltapitäväisenä nousi ylös ja lukitsi oven sisäpuolelta?"

"Hm, tuossa on aukko. Katselkaamme asiaa terveeseen järjen valossa. Tuo Thaddeus Sholto oli veljensä luona, heidän välillään oli riita, — sen tiedämme. Veli on kuollut ja jalokivet ovat poissa. Sen myöskin tiedämme. Kukaan ei ole nähnyt veljeä sen hetken perästä kuin Thaddeus jätti hänet. Vuode on koskettamatta. Thaddeus on luonnollisesti erittäin liikutetussa mielentilassa. Ei hänen ulkomuotonsa myöskään — no niin, ole erittäin miellyttävä. Näette että alan kutoa verkkoani Thaddeuksen ympäri. Heti on hän kiedottu siihen."

"Teillä ei vielä ole tietoa kaikista seikoista," sanoi Holmes. "Tämä piikki, jonka syyllä luulen myrkytetyksi, oli ruumiin korvan takana, — voitte vielä nähdä jäljen siitä. Tämä paperi, kirjoituksella, jonka näette siinä, oli pöydällä ja sen vieressä tämä kummallinen kivipääinen kalu. Miten kaikki tämä sopii teoriiäanne?"

"Vahvistaa sitä kaikin puolin," sanoi paksu oikeudenpalvelija juhlallisesti. "Talo on täynnä intialaisia eriskummallisuuksia. Thaddeus otti tämän mukaansa ja jos tämä piikki on myrkytetty, niin on Thaddeus yhtä hyvin kuin joku muu, voinut käyttää sitä murhaan. Paperi taas on jotakin koirankuria — luultavasti tarkoitettu sekottamaan asiaa. Ainoa kysymys on: Miten pääsi hän pois? Ah, todellakin; tässähän on aukko katossa."

Suurella notkeudella, katsoen hänen ruumiisensa, juoksi hän ylös portaita, tunkeutui komeroon, ja heti jälkeensä kuulimme hänen voitonriemulla ilmoittavan että hän oli löytänyt luukun.

"Hän voi saada selkoa yhdestä ja toisesta," huomautti Holmes kohottaen olkapäitään; "hänellä on satunnaiset terveeseen järven puuskansa. *'Il n'y a pan de sots si incommodes que ceux qui ont de l'esprit!'*"

"Näette itse," sanoi Athelney Jones, taas näyttäytyen tikapuilla. "Tosiseikat ovat parempia kuin teoriiat. Minun mielipiteeni asiassa on saanut todistuksia. Tuolla on luukku, joka johtaa katolle, ja joka on puoliksi auki."

"Minä sen avasin."

"Oh, todellakin! Te olitte siis huomanneet sen?" Hän näytti vähän hämmästyneeltä. "No, olkoonpa kuka hyvänsä huomannut sen, niin osottaa se, mistä vekkulimme pääsi pakoon. Konstaapeli!"

"Herrani!" — vastattiin käytävästä.

"Käskekää mr Sholton astua sisään! — Mr Sholto, minun velvollisuuteni on ilmoittaa teille, että mitä sanottekin, käytetään se teitä vastaan. Minä vangitsen teidät kuningattaren nimessä syystä että olette osallisena veljenne kuolemassa."

"Niin, katsokaa! Sanoihan sen!" huudahti pikku miesparka viittoen käsillään ja tuijottaen yhdestä toiseen.

"Älkää olko levoton, mr Sholto," sanoi Holmes. "Luulen, että voin puhdistaa teidät syytöksistä."

"Älkää luvutko liian paljon, herra, elkkää luvatko liiaksi," sanoi oikeudenpalvelija. "Se tulee ehkä vaikeammaksi kuin luulettekaan."

"Minä en ainoastaan puhdistu häntä syytöksistä, mr Jones, vaan minä sanon teille toisen henkilön nimen ja luettelen hänen ulkonaiset tunnusmerkkinsä, toisen henkilöistä, jotka olivat täällä huoneessa eilen illalla. Hänen nimensä on Jonathan Small, sen mukaan mitä minulla on syytä otaksua. Hän ei ole koskaan saanut mitään oikeata kasvatusta, on pieni ja vikkela, puuttuu oikeaa jalkaa, jonka sijassa hänellä on puujalka, kulunut sisäpuolelta. Hänen vasen saappaansa on leveäkärkinen, karkea anturainen ja korko raudoitettu. Hän on keski-ikäinen mies, hyvin auringon polttama ja on ollut maasta poissa. Nämät muutamat tiedot ovat ehkä teille hyödyksi kuin myös se tosiasia, että nahka hänen kättensä sisäpinnasta on rikkireväisty. Toinen henkilö..."

"Noo, toinen?" kysyi Athelney Jones pilkallisella äänellä, mutta, kuten näin, vähän hämmästyneenä toisen varmasta käytöksestä.

"On hyvin omituinen ihminen," vastasi Holmes pyörähtäen ympäri korollaan. "Toivon pian saavani esittää teidät tuolle kunnia-arvoisalle parille. — Sanoisin teille pari sanaa, Watson."

Menimme käytävään.

"Tämä odottamaton tapaus," sanoi hän, "on saattanut meidät unohtamaan matkamme alkuperäisen tarkoituksen."

"Olen juuri miettinyt sitä," vastasin, "että miss Morstan on tässä kauhistavassa paikassa."

"Ei. Teidän täytyy seurata häntä kotiin. Hän asuu mrs Cecil Forresterin luona Ala Camberwellissä, — sinne ei ole pitkä täältä. Odotan teitä täällä, jos ajatte tämän kautta. Tahi ehkä olette liian väsynyt?"

"En suinkaan. En luule saavani lepoa, ennenkuin olen kuullut enemmän tästä harvinaisesta asiasta. Olen nähnyt lukemattomia elämän synkkiä puolia, mutta minä vakuutan teille, että tämän illan monet merkilliset tapahtumat ovat saattaneet koko hermostoni epäkuuntoon. Mutta tahtoisin hyvin mielelläni lopettaa asian teidän seurassanne nyt, kun kerran olen mennyt niin pitkälle."

"Läsnaolonne olisi minulle suureksi hyödyksi," vastasi hän. "Me selitämme asian itseksemme ja annamme tuon Jones-herran vapaasti iloita kaikista houreista, joita hänen päähänsä pöllähtää. Kun olette saattaneet miss Morstanin kotiin, pyytäisin teidän ajamaan Pinchin Lanelle, n:o 3, joen rannalla Lambethissa. Kolmannessa tulossa oikealla puolella asu eräs lintujen täyttäjä, — Sherman nimeltä. Ikkunassa näette kärpän, joka pitää kaninin poikaa suussa. Herättäkää ukko Sherman, tervehtikää minulta ja sanokaa että minä tarviten Tobyn heti. Tuotte sitte Tobyn kanssanne tänne."

"Koiru, luultavasti?"

"Niin, kummallinen otus jotakin sekarotua, varustettuna ihmeteltävällä vainulla. Ennen käytän Tobya avukseni kuin koko Lontoon polisijoukkoa."

"Minä lähden hakemaan sitä," sanoin minä. "Kello on nyt yksi. Olen täällä ennen kolmea, jos saan hyvän hevosen."

"Ja minä," sanoi Holmes, "koetan sill'aikaa tutkia mrs Bernstonea ja intialaista palvelijaa, joka, kuten mr Thaddeus sanoi nukkuu seuraavassa vinttikamarissa. Sitte tutkin suuren Jones'in menetystapaa ja kuuntelen hänen ei aivan hienotunteisia pilapuheitaan. *'Wir sind gewohnt, dass die Menschen verhöhnen was sie nicht vestehen'*." [Johann Wolfgang von Goethe: "Göthen sanat ovat aina voimakkaita ja sattuvia."]

Seitsemäs luku.

Kreosooti-tyynyri.

Polisi oli tullut sinne roskissa ja niissä saatoin miss Morstanin kotiin. Naisten ihailtavalla tavalla oli hän järkevasti kantanut huolet, niin kauan kuin löytyi joku, heikompi häntä itseä, lohdutettavana; ja minä tapasin hänet iloisena ja tyyneenä istumassa pelästyneen emännöitsijän luona. Mutta vaunuissa oli hän ensin pyörtymäisillään ja sitte purskahti hän kiivaaseen itkuun — niin syvästi oli yöllinen seikkailu vaikuttanut häneen. Hän on sittemmin sanonut minulle että olin kylmä ja vieras tällä matkalla.

Hän ei voinut aavistaakaan, mikä taistelu riehui rinnassani, tahi miten suurella vaivalla ja tahdon ponnistuksella hallitsin itseäni. Hellimmät tunteeni, rakkauteni veti minua hänen puoleensa, samalla tapaa kuin käteni oli pakotettu tarttumaan hänen omaansa puutarhassa. Tunsin, ettei vuosikausien sovinnainen seurustelu olisi opettanut minua tuntemaan hänen lempeätä, lujamielistä luonnettaan, niin hyvin kuin tämä ainoa päivä harvinaisine kokemuksineen. Mutta kuitenkin löytyi kaksi asianhaaraa, jotka estivät hellät sanat huuliltani. Hän oli heikko ja avuton, pelästynyt ja hermostunut. Olisi ollut hänen tilansa väärinkäyttämistä, jos sellaisena hetkenä tyrkyttäisi häneen rakkautta. Ja pahin oli, että hän oli rikas. Jos Holmesin etsimisistä olisi joku tulos, olisi miss Morstan rikas. Olisiko oikeata, olisiko rehellistä, jos puolta palkkaa nauttiva rykmentin lääkäri käyttäisi hyväkseen onnen ohjaamaa tuttavuutta? Eiköhän hän pitäisi minua tavallisena halpana onnenetsijänä? En voinut kärsiä, että sellainen ajatus tulisi hänen mieleensä. Tuo kirottu Agra-aarre kohosi ylitsepääsemättömänä aitana välillämme.

Kello oli lähes kolme tullessamme Mrs Cecil Forresterin asunnolle. Palvelijat olivat menneet levolle jo useampia tunteja sitte, mutta Mrs Forrester oli niin innostuneena siitä harvinaisesta kirjeestä, jonka Miss Morstan oli saanut että hän oli jäänyt odottamaan hänen takaisin tuloansa. Hän aukaisi itse portin; hän oli keski-ikäinen, miellyttävä nainen ja minua ilahutti nähdä, miten hellästi hänen käsivartensa kietoutui nuoren tytön uumille, ja kuulla hänen äidillistä ääntänsä tervehtiessään Miss Morstania. Hän ei varmaankaan ollut mikään palkollinen, vaan arvossa pidetty ystävä. Hän esitteli minut ja Mr Forrester pyysi minua käymään sisään ja kertomaan hänelle seikkailumme. Minä selitin kuitenkin, mikä tärkeä asia pakotti minut menemään ja lupasin juhlallisesti tulla kertomaan, miten asia edistyi. Lähtiessäni sieltä, loin salaa silmäyksen takaisin ja mielessäni on vielä tuo pieni ryhmä portaitten yläpäässä — nuo molemmat miellyttävät, toisiaan vastaan nojautuneet olennot, puoliksi avoin ovi, eteisessä kaasuvalo, joka virtasi maalatun ikkunalasin läpi, ilmapuntari ja kiiltävä käsipuu. Oli rauhoittavaa nähdä tämän yhtäkkisen vilauksen rauhallisesta englantilaisesta kodista keskellä kurjaa ja synkkää puuhaa, johon olimme antautuneet.

Ja kuta enemmän mietein, mitä oli tapahtunut, sitä hurjemmalta ja synkemmältä tuntui kaikki. Kerroin ajatuksissani tuon merkillisen ketjun yön tapahtumista, kulkiessani eteenpäin hiljaisia, kaasulla valaistuja katuja. Siinähan se alkuperäinen tehtävä olikin, — se ainakin oli jotenkin selvänä nyt. Kapteini Morstanin kuolema, vuosittain lähetetyt helmet, kirje — kaikki oli meille selvinnyt. Mutta ne olivat ainoastaan johtaneet meidät syvempään ja paljon surkeampaan arvoitukseen. Tuo intialainen aarre, tuo merkillinen asemakartta, joka oli löydetty Morstanin tavarain joukossa, tuo harvinainen kohta majori Sholton kuollessa, aarteen takaisin löytäminen, jota seurasi sen kuolema, joka oli sen löytänyt, nuo omituiset erityisheitat, joista rikos tunnettiin, jalanjäljet, kummalliset aseet, salaperäiset sanat paperilipussa, samat, jotka olivat kirjoitetut kapteini Morstanin asemapiirroksen, — kaikki nuo muodostivat yhdessä omituisen sokkelon, jossa vähemmin harvinaisen lahjakas ihminen kuin huonetoverini olisi epäillyt ei koskaan löytävänsä johtolankaa.

Pinchin Lanella oli joukko surkeita kaksinkertaisia tiilikivirakennuksia Lambethin eteläosassa. Sain kolkuttaa ison aikaa n:o 3:lle, ennenkuin se teki mitään vaikutusta. Vihdoin pilkoitti valo ikkunaverhon takaa, ja kasvot näkyivät talon yläkerrasta.

"Menkää matkaanne, hävytön juopporatti," lausui naama. "Jos pidätte tuollaista elämää, niin avaan koirakopit ja päästän irti kolme viidettä koiraa päällemme."

"Jos vaan olisitte hyvä ja päästäisitte ulos yhden, olisin tyytyväinen," sanoin.

"Menkää matkaanne!" huusi ääni. "Niin totta kuin Jumala minua auttakoon, on minulla täällä pussissa kyykäärme ja minä lasken sen alas päähänne, jos ette mene matkaanne!"

"Mutta koiraa minä tarvitsenkin," huusin minä.

"Ei maksa vaivaa seistä siinä lörröttelemässä," huusi Mr Sherman.

"Pois alta vaan, — sillä kun sanon kolme, tulee kyykäärme niskaanne."

"Mr Sherlock Holmes," — aloin sanomaan, ja näillä sanoilla oli ihmeellinen vaikutus, sillä heti ikkunat suljettiin ja muutaman silmänräpäyksen perästä avattiin portti auki selko selälleen. Mr Sherman oli laiha, roikeloinen mies, alaspainuneilla olkapäillä ja siniset silmälasit nenällä.

"Sherlock Holmesin yltävä on aina tervetullut," sanoi hän. "Astukaa sisään, sir! Varokaa metsäsikaa, — se puree. Kuules, sinä pahankurinen; aiotko sinä purra herraa!"

Tämän hän lausui karpalle, joka pisti pienen, ilkeän, punasilmäisen päänsä koppinsa ristikosta. "Elkää siitä välittäkö, herrani, se on ainoastaan kyykäärme. Sillä ei ole torahampaita, ja sentähden annan sen olla vapaana, sillä se hävittää torakoita. Ette saa suuttua että olin vähän epäkohtelias teille ensin, mutta katupojat pitävät sellaista meteliä tässä ja tulevat vähä väliä tähän kadulla suorastaan herättämään

minua. Mitä mr Sherlock Holmes tahtoo, sir?"

"Hän haluaisi lainata yhden koiristanne!"

"Ahaa, oliko se Toby?"

"Kyllä, Toby se oli."

"Toby asuu n:rossa 7 tässä vasemmalla."

Hän meni hitaasti eteenpäin kynttilöilleen tämän kummallisen eläinperheen läpitse, jonka hän oli koonnut ympärilleen. Epävarmassa liehuvassa valossa erotin hämärästi kiiltäviä silmiä, jotka tuijottivat vastaamme joka nurkasta ja sopesta. Katto-orretkin olivat täynnä lintuja, jotka häiriintyneinä puheestamme, laiskasti vaihtoivat jalkaa, jolla olivat levänneet.

Toby näytti olevan ruma, pitkäkarvainen elukka, tyypeillä korvilla, puoleksi vainu puoleksi lintukoira, ruskea ja valkotäplikäs ja käynti oli kömpelö, vaappuva. Hetken epäiltyään otti hän sokeripalan, jonka vanha luonnontutkija antoi minulle, ja kun liitto siten oli vahvistettu, tuli hän mukanani roskeen eikä ollut ollenkaan vastahakoinen seuraamaan minua. Kello löi kolme ollessani Pondicherry Lodgen ulkopuolella. Ent. nyrkkitaistelija Mc Murdo oli vangittu kanssarikoksellisena, ja sekä hän että mr Sholto oli viety polisivartijakonttooriin. Kaksi konstaapelia vartioivat kapeaa käytävää, mutta antoivat minun mennä sisään koirineni kun ilmoitin salapolisin nimen.

Holmes seisoi portaitten yläpäässä kädet taskuissa ja piippuansa polttaen.

"Kah, siinä hän on!" huudahti Holmes. "So juu, poikani! Athelney Jones on poissa. Täällä on oltu uskomattoman nopeita sittekun lähditte. Hän ei ole ainoastaan vanginnut ystäväämme Thaddeusta, vaan myöskin portinvartijan, emännöitsijän ja intialaisen palvelijan. Me olemme yksin talossa lukuunottamatta yhtä konstaapelia. Jättäkää koira tänne ja tulkaa mukaani."

Kiinnitimme Tobyn pöydänjalkaan eteisessä ja menimme ylös portaita. Huone oli samassa kunnossa kuin olimme sen jättäneet paitsi että lakana oli levitetty kuolleen yli. Polisikonstaapeli istui väsyneen muotoisena nurkassa.

"Lainatkaa minulle lyhtynne, konstaapeli," sanoi seuraajani. "Sitokaa nyt tuo paperilippu kaulaani, niin että se rippuu rinnalle. Kiitos! Nyt pitää minun riisua sukat ja kengät. Olkaa hyvä ottakaa ne mukaanne alas. Watson. Minä huvitteleiksen kiipimällä vähäsen. Ja kastakaa sitte nenäliinani kreosootiin. Hyvä on. Tulkaa nyt kanssani vinttikomeroon."

Kiipesimme sinne aukosta. Holmes suuntasi lyhdynvalon vielä kerran jälkiin tomussa.

"Tahdon, että te erityisesti huomaatte näitä jälkiä," sanoi hän. "Huomaatteko mitään merkillistä niissä?"

"Ne ovat lapsen tahi pienikasvuisen naisen." vastasin minä.

"Ei; mutta, jos ei ota huomioon niiden suuruutta. Ettekö huomaa mitään muuta?"

"Ne näyttävät samallaiselta kuin muut jäljet."

"Eivät ollenkaan. Katsokaa tähän! Tässä on oikean jalan jälki. Nyt astun minä paljaalla jalallani viereen. Mikä on enin silmiinpistävä erotus?"

"Teidän varpaanne ovat kaikki yhteenlitistetyt. Toisessa jäljessä taas ovat kaikki tarkkaan erotettuna."

"Juuri niin. Siinäpä on pulma. Pankaa se mieleenne. Olkaa nyt hyvä ja menkää ikkunaluukulle ja haistakaa puuta. Minä jään tänne, koska minulla on nenäliina kädessäni."

Minä tein niinkuin hän käski ja tunsin heti kovan tervanhajun.

"Tuohon hän asetti jalkansa, kun hän meni katolle. Jos *te* voisitte ajaa hänen jälkiänsä, niin ajattelen, että Toby ilman mitään vaikeuksia tekee sen. Kiiruhtakaa nyt alas, irroittakaa koira ja tulkaa tänne alapuolelle, niin saatte nähdä tuon uuden vaaleanverisen naisen."

Tullessani puutarhaan oli Sherlock Holmes jo katolla. Näin hänen suuren kiiltomadon kaltaisena kömpivän hitaasti pitkin katonharjaa. Sitte katosi hän näkyvistäni savupiipun taa, mutta hän tuli esiin sitte ja katosi taaskin vastaiselle puolelle. Kun olin kiertänyt talon, tapasin hänet istumassa eräässä kulmassa.

"Tekö siellä, Watson?" huusi hän.

"Niin, Holmes."

"Tässä se paikka on. Mikä se musta esine on juuri tässä alaalla?"

"Vesitynnyri."

"Kannellako varustettu?"

"Niin."

"Eikö missään näy tikapuita?"

"Ei."

"Kirottu mies! Tässähän suorastaan taittaa selkensä. Mutta täytyyhän minun päästä alas, koska hän on voinut kiipiä ylös. Nurkkakouru tuntuu vankalta. Nyt annan luistaa kaikissa tapauksissa!"

Kuului jalkojen rapinaa ja lyhty alkoi hiljalleen laskeutua alas. Keveästi hyppäsi hän ensin tynnyrille ja siitä maahan.

"Olipa helppoa seurata häntä," sanoi Holmes vetäen jalkaansa sukat ja kengät. "Tiilikivet olivat irroittuneet pitkin matkaa, ja kiireissään oli hän pudottanut tämän."

Esine, jonka hän näytti minulle, oli pieni tasku eli pussi palmikoiduista erivärisistä ruohoista ja sen reunaan oli neulottu koreita helmiä.

Muodoltaan ja suuruudeltaan oli se paperossikotelon kaltainen. Se sisälsi puolen tusinaa tummasta puusta tehtyjä piikkejä, toisesta päästä teroitettuja ja toisesta pyöristetyt, samallaisia kuin se, joka oli sattunut Bartholomeus Sholtoon.

"Ne ovat pirullisia kapineita," sanoi hän. "Varokaa ett'ette pistä itseänne niillä. Olen iloinen että olen löytänyt ne, sillä luultavasti ei hänellä ole useampia, eikä teidän enempää kuin minunkaan tarvitse pelätä minä päivänä hyvänsä tulla sellaisella myrkytetyksi. Minä puolestani vastustan enemmän mitä rihlapysyvä hyvänsä. Oletteko halukas tulemaan pienelle kuudenpeninkulman-kävelyille, Watson?"

"Kernaasti."

"Sietääkö jalkanne sitä?"

"Kyllä!"

"Tule tänne, poikani! Vanha kelpo Toby! Haista, Toby!" Ja hän asetti kreosootiin kastetun nenäliinan koiran kuonon alle; se seiso siinä hajasäärin ja koomillisella, tärkeällä muodolla, tuntijan tavoin, joka hengittää sisään harvinaisen viinin tuoksua. Holmes heitti pois nenäliinan, kiinnitti lujan nuoran koiran kaulanauhaan ja vei sen vesitynnyrin luo. Toby rupesi heti haukkumaan, jonka jälkeen hän kuono maassa ja häntä ilmassa lähti juoksemaan jälkiä seuraten sellaisella vauhdilla, joka pani meidät juoksemaan minkä jaksoimme.

Itä oli vähitellen ruvennut valkenemaan, ja voimme nyt erottaa kaukaisempiakin esineitä kylmässä, harmaassa puolihämyssä. Tuo ääretön, nelikulmainen rakennus mustine, tyhjinne ikkunoineen, ja korkeine, paljaine muureineen kohosi synkkänä ja autiona takanamme. Tiemme kulki suoraan poikki puutarhan ja lehdon, sinne tänne mättäitten ja kuoppien yli, joita siellä löytyikin runsaasti. Koko paikka hajaallaan olevine sorakasoineen ja huonosti hoidettuine pensasistutuksilleen näytti hävitetyltä, onnettomuutta ennustavalta, joka soveltuikin hyvin yhteen tuon kauhean murhenäytelmän kanssa, jota siellä esitettiin.

Tullessamme ulkomuurille, juoksi Toby kovasti vinkuen sitä pitkin, pysähtyen lopuksi eräeseen kulmaan, jossa kasvoi tuuhea koivu. Siinä, missä molemmat muurit yhtyivät, oli muutamia tiilikiviä lohennut, ja siten muodostuneet kolot olivat kuluneet ja pyöristyneet alaosassaan, ikäänkuin niitä usein olisi käytetty portaina. Holmes kiipesi ylös ja ottaessaan koiran vastaan minulta päästi hän sen alas toiselle puolelle.

"Tässä näkyy jälki puujalkamiehen kädestä," huomautti hän, kiivetessäni hänen viereensä. "Näette tuossa pienen veripilkun valkoisessa rappauksessa. Todellakin onni, ettei ole satanut sitte eilisen! Haju ei katoa maasta, vaikka kaksikymmentäkahdeksan tuntia onkin kulunut."

Tunnustan, että epäilin kun ajattelin suurta liikettä, joka oli vallinnut tiellä Lontooseen väliajalla. Mutta pelkoni haihtui pian. Toby ei epäillyt ei myöskään poikennut syrjään kertaakaan, vaan meni

tallusteli eteenpäin omituisella, vaappuvalla tavallaan. Luultavasti voitti kreosooti kaikki muut hajut, jotka kilpailivat sen kanssa.

"Elkää uskoko," sanoi Holmes, "että minä edistyäkseni tässä asiassa riipun sellaisesta sattumasta, kuin että toinen noista veijareista on sattunut astumaan kreosootiin. Tiedän nyt tarpeeksi että olisin tilaisuudessa muillakin keinoilla saamaan heistä selkoa. Mutta tämä keino on mukavin ja koska se on sattumalta tullut käytettäväksemme, olisin vikapää rikokseen, jos laiminlöisin sen. Mutta se on kaikissa tapauksissa estänyt asian olemasta vähäinen ymmärryksellinen problemi, joksi se kerran uhkasi tulla. Olisi siinä ollut kunniaa voitettavana, jos ei meillä olisi ollut tätä selvää johtonuoria."

"Kuten asiat ovat, tulee teille siitä kunniaa kaikissa tapauksissa enemmän kuin tarpeeksi," sanoin minä. "Minä vakuutan teille, Holmes, ett'en muuta voi tehdä kuin suuresti hämmästyä taitoanne tehdä älykkäitä johtopäätöksiä, jotka tässä vaikuttavat vielä enemmän kuin edellisellä kerralla Jeffersonin murha-asiansa. Tämä näyttää minusta vielä enemmän selittämättömältä. Miten voitte esimerkiksi sellaisella varmuudella kuvata puujalka-miestä?"

"Oh, ystäväni, se oli mahdottoman yksinkertaista. Minä en ole halukas teeskentelemään. Kaikki on selvää ja ymmärrettävää. Kaksi upseeria, jotka komentavat pahantekijäjoukkoa, kuulevat tärkeän salaisuuden, mikä koskee kätettyä aarretta. Englantilainen Jonathan Small piirtää heille asemakartan. Muistanette, että näimme tuon nimen kapteeni Morstanin kartassa. Hän oli allekirjoittanut sen omasta ja tovereinsa puolesta — 'neljän merkiksi' kutsui hän sitä. Tämän kartan avulla etsivät upseerit — tahi yksi heistä — aarteen ja ottavat sen mukaansa Englantiin ja jättävät, otaksuttavasti täyttämättä ehdot, joilla sen saivat. Noo, mutta miks'ei Jonathan Small itse ottanut aarretta? Vastaus on selvänä. Kartta on päivätty siihen aikaan, jolloin Morsian oli läheisessä suhteessa karkoitettujen pahantekijäin kanssa. Jonathan Small ei voinut anastaa aarretta, siksi että hän ja hänen toverinsa itse olivat karkoitettut eivätkä voineet lähteä maanpakolaisuudestaan."

"Mutta se on vaan arvelua," minä sanoin.

"Se on enemmän kuin arvelua, — se on ainoa arvelu, joka selittää tapahtuvat tosiasiat. Katsokaamme kuinka se sopii seuraavaan. Majoori Sholto elää rauhassa ja onnellisena aarteen omistamisesta muutaman vuoden. Sitte saa hän Intiasta kirjeen, joka pelästyttää häntä yht'äkkiä. Mitähän se sisälsi."

"Tiedän, että miehet, joille hän oli tehnyt vääryyttä, olivat vapautetut."

"Tahi paenneet. Se on enemmän luultavaa, sillä olisi hänen pitänyt tietää, kuinka pitkäksi aikaa he olivat maanpakolaisuuteen ajettut. Siitä hän ei olisi niin äkkiarvaamatta hämmästynyt. Mitä tekee hän sitte? Hän koettaa varjella itseänsä joltakin, joka kulkee puujalalla — vaaleaverinen mies, huomaa, sillä hän pitää englantilaisen työmiehen sinä jopa ampuukin häntä pistoolilla. No nyt on kartassa ainoastaan yhden valkoisen miehen nimi, muut ovat hindulaisia tahi muhamettilaisia. Muuta valkeaa miestä ei siellä ole. Siksi voimme vahvasti sanoa, että puujalka-mies on Jonathan Small. Onko kertomukseni vaillinaisen?"

"Ei, se on selvä ja tarkka."

"No, asettukaamme nyt Jonathan Smallin asemaan. Katsokaamme asiaa hänen näkökannaltaan. Hän tulee Englantiin kahdenkertaisella tarkoituksella voittaa takaisin, minkä katsoo omaisuudekseen ja kostaakseen miehelle, joka on tehnyt hänelle vääryyttä. Hän otti selkoa, missä Sholto asui ja asettautui luultavasti yhteyteen jonkun talon asujamen kanssa. Tuossa on tuo pöydänkattaja Lal Rao, jota emme vielä ole nähneet. Mrs Bernstone ei juuri anna hänestä hyvää arvostelua. Small ei kuitenkaan voinut saada selvää, missä aarre oli kätettyinä, sillä siitä ei tiennyt kukaan muu, paitsi majoori itse ja eräs uskollinen palvelija, joka ei enää elänytkään. Yht'äkkiä kuulee Small, että majoori on kuolinvuoteellaan. Mieletonnä ajatellessaan, että salaisuus aarteesta katoaisi hänen kanssaan, raivaa hän itselleen tien kuolevan miehen ikkunalle ja ainoastaan hänen molempain poikainsa läsnäolo estää häntä pääsemästä sisälle. Mutta raivostuneessa vihassaan kuollutta kohtaan tunkee hän yöllä huoneeseen, etsii kaikki paperit toivossa löytää jonkun muistiinpanon aarteesta ja jättää vihdoinkin muistoksi käynnistään tuon paperilipun lyhyellä kirjoituksella. Hän oli varmaankin jo edeltäpäin ajatellut, että jos hän tappaisi majoorin, kiinnittäisi hän jonkin merkin kuolleeseen osotteeksi siitä ettei se ollut mikään tavallinen murha, vaan neljän toverin kannalta katsoen jonkinlainen oikeutettu teko. Tuollaiset haaveelliset ja eriskummalliset päähänpistot ovat aivan tavallisia rikosasioissa ja ovat useimmiten arvokkaina todistuksina pahantekijästä. Oletteko seurannut mukana tähän asti?"

"Kyllä, kaikki on täysin selvää."

"Noo, mitähän voi Jonathan Small tehdä? Hän voi ainoastaan jatkaa salaisuudessa tarkastamalla mitä tehtiin aarteen takaisin saamisessa. Mahdollisesti lähtee hän Englannista ja käy siellä ainoastaan lyhempien tahi pitempien väliaikojen perästä. Sitte löydetään vinttikomero ja hänelle ilmoitetaan heti

siitä. Taaskin löydämme jälkiä jostakin liittolaisesta talossa. Jonathanin puujalkoineen on aivan mahdoton päästä Bartholomeus Sholton korkealla sijaitsevaan huoneeseen. Mutta hän ottaa mukaansa omituisen apulaisen, joka voittaa tämän vaikeuden, mutta joka sattuu astumaan paljaalla jalallaan kreosootiin, joka antaa aiheutta Tobyn ilmestymiseen näyttämölle ja pakottaa erään tunnetun upseerin puolella palkalla, ja kipeällä jalalla liikkaamaan kuusi Englannin penikulmaa yösydännä."

"Mutta se oli apulainen, joka teki rikoksen eikä Jonathan."

"Aivan niin. Ja sen hän teki Jonathanin suureksi harmiksi päättäen siitä miten hän tömisteli ympäri huonetta tullessaan sisään. Hän ei vihannut Bartholomeus Sholtoa, vaan olisi suonut että hän yksinkertaisesti olisi sidottu ja pantu kapula suuhun. Mutta se ei nyt enää ollut autettavissa; hänen seuraajansa hurjat vietit olivat voittaneet ja myrkyt oli tehnyt vaikutuksensa. Jonathan Small jätti siis ennen mainitun oikeuttamistodistuksen, laski kallisarvoisen arkun alas, ja seurasi itse jälestä. Täten oli kaikki tapahtunut, sen mukaan mitä minä voin nähdä. Mitä hänen ulkomuotoonsa tulee niin on hän luonnollisesti keski-ikäinen mies ja auringonpolttama, palveltuaan aikansa sellaisessa pätsissä kuin Andamansaaret ovat. Hänen ruumiinpituutensa voimme helposti päättää askelten pituuden mukaan ja sen tiedämme että hän oli partainen. Se juuri enin vaikutti Thaddeus Sholtoon, kun hän näki hänet ikkunan ulkopuolella. Niin, nyt luulen että kaikki on selvänä."

"Entä apulainen?"

"Oh, siinä ei ole mitään erinomaisen salaperäistä. Mutta te tulette itse heti käsittämään kaikki. Miten herttaiselta aamuilta tuntuukaan! Katsokaa tuota pikku pilveä, joka liitelee eteenpäin ruusunkarvaisen höyhenen kaltaisena, joka on irroittunut jostakin jättiläisseurasta flamingosta. Tuolla pilkistää esiin auringon punainen kehä Lontoon sumupeatteen takaa. Se paistaa monelle ihmiselle, mutta panen vetoa, ett'ei se valaise ketään, joka on liikkeellä harvinaisemmassa asiassa kuin me. Miten vähäisiksi tunnemme itsemme mitättömine toivomuksinemme ja pyrintöinemme luonnon suurten elementtien suhteen! Tunnetteko perinpohjin Jean Paulin?"

"No, jotensakin. Olen Carlylessä tutkinut häntä."

"Sepä oli seurata puroa takaisin sisäjärveen. Hän tekee omituisen, mutta syvällisen huomautuksen, — että paras todistus ihmisen todellisesta suuruudesta on se, että hän huomaa oman mitättömyytensä. Se vaatii, kuten näette, vertaamis- ja oikeata arvostelukykä, joka itsessään on todistus jaloudesta. Niin, Richterin kirjoissa on paljon syvämielistä. Onko teillä pistoolia mukanne?"

"Minulla on keppini."

"Mahdollisesti tulemme tarvitsemaan sellaista, jos onnistumme löytämään heidät. Jonathanin jätän teidän huoastanne, mutta jos toinen näyttää vastahakoiselta, ammun hänet kuoliaaksi paikalla."

Hän otti esiin revolverinsa puhuessaan ja ladattuaan sen pisti hän sen takaisin oikeanpuoliseen taskuunsa.

Toby oli tähän asti johtanut meitä puoleksi maalaisia kaupunkiin vieviä teitä, joiden varsilla sijaitsi huviloita. Nyt tulimme kuitenkin jatkuvaan katuverkkoon, missä tehdas ja veistämöväkeä jo oli liikkeellä ja likaiset naiset aukasivat ikkunaluukut ja lakasivat rappusia. Kapakoissa oli liike juuri alkanut, ja ovissa kulki loppumaton jono työpukuisia työmiehiä, jotka pyyhkivät hihallaan partaansa nautittuaan aamunaukut. Vieraita koiria tuli juosten ja tuijottivat hämmästyneinä meihin, kulkiessamme ohi, mutta verraton Tobymme ei katsonut oikealle ei vasemmalle, vaan kulki eteenpäin kuono maassa silloin tällöin ulvahtaen kiivaasti, joka todisti että jäljet yhä olivat tuoreina.

Olimme kulkeneet Streatham, Brixtonin ja Camberwellin läpi ja olimme nyt Kennington Lanessa. Ne ihmiset, joita seurasimme, näyttivät valinneen kummallisen, kiemurtelevan tien, luultavasti siinä tarkoituksessa ett'eivät kiinnittäisi huomiota. He eivät milloinkaan olleet seuranneet pääkatuja, jos löytyi joku yhdensuuntainen syrjäkatu, jota voivat kulkea. Kennington Lanen päässä olivat he kääntäneet vasemmalle Bond Streetin ja Miles Streetin kautta. Missä viimeainittu katu yhtyy Knight Placelle, siinä Toby yht'äkkiä pysähtyi ja rupesi juoksemaan sinne tänne toinen korva ilmassa ja toinen riippuen alaspäin, todellisena neuvottomuuden ja epätietoisuuden kuvana. Sitte hän pyöri ympäri ja katsahti silloin tällöin meihin ikäänkuin vetoutuen meidän myötätuntoisuuteemme.

"Mikähän koiraa vaivaa?" mutisi Holmes. "He eivät ole mahtaneet lähteä roskissa tahi nousseet ilmapallossa?"

"Ehkä seisahdivat he tässä," ehdottelin minä.

"Ei ole vaaraa. Se on vauhdissaan taas," sanoi seuraajani kevennetyin mielin.

Hän olikin nyt täydessä menossa, sillä haistettuaan ympärinsä teki hän äkkiä päätöksensä ja lähti juoksemaan nopeammin kuin ennen. Kreosootihaju näytti tulleen voimakkaammaksi kuin ennen, sillä Toby ei tarvinnut laskea kuonoansa maahankaan, vaan pureskeli nuoraa ja koetti lähteä täyttä vauhtia. Huomasin vilauksesta Holmesin silmissä että hän luuli meidän lähestyvän matkamme päämäärää.

Kulkumme johti nyt pitkin Nine Elmsiä, kunnes tulimme Broderick Nielsonin suureen lautatarhaan, joka sijaitsi Valkoisen Kotkan-ravintolan takana. Täällä kääntyi koira hurjana innostuksesta syrjäportista kartanolle, jossa sahatyömiehet jo olivat täydessä työssä. Eteenpäin mentiin hurjassa vauhdissa sahatuhojen ja puulaatujen poikki sinne tänne lautatapulien lomitse, kunnes Toby viimein voitonriemusta ulvahtaen juoksi ylös suurelle tynnyrille, joka vielä oli rattailta, joilla se oli sinne kuljetettu. Kieli riippuen suusta ja silmät kiiltäen katsoi hän ylpeästi toisesta toiseen, odottaen hyväksymisen ja kiitollisuuden osotusta. Tynnyrin vanteet sekä rattaitten pyörät olivat tahratut jollakin tummalla nesteellä ja ilma ympärillä oli täynnä väkevää kreosootin hajua.

Sherlock Holmes ja ininä tuijotimme hämillämme toisiimme ja purskahdimme sitte yht'aikaa hillitsemättömään nauruun.

Kahdeksas luku.

Apulaisjoukkomme.

"Mitä tämä tahtoo sanoa?" huudahdin minä. "Toby on turmellut arvonsa hairahtumattomuuteensa katsoen."

"Hän on tehnyt ymmärryksensä mukaan," sanoi Holmes, nostaen koiran rattailta ja vei sen pois lautatarhasta. "Jos ajattelette kuinka paljon kreosootia päivittäin kuletetaan Lontoossa, ei ole kummallista että meidän tiemme on sekoittunut jonkun muun kanssa. Sitä käytetään runsaasti nykyaikana, varsinkin puuta kuivatessa. Toby-parkaa ei saa moittia."

"Meidän täytyy nyt luultavasti mennä takaisin valtatielle."

"Kyllä. Onneksi ei meillä ole pitkää matkaa käveltävänä. Knight Placella erehdytti koira varmaankin se, että siitä lähti kaksi eri tietä, jotka veivät vastakkaisiin suuntiin. Valitsimme väärän. On siis ainoastaan seurattava toista."

Siitä ei ollut mitään vaikeuksia. Vietyämme Tobyyn siihen paikkaan, missä hän oli erehtynyt, kiersi hän ensin ympäri laajassa piirissä ja lähti sitte juoksemaan toista suuntaa.

"Meidän täytyy nyt pitää huolta ett'ei hän vie meitä sinne, mistä kreosootittynnyri tuli," huomautin minä.

"Sitä olen minäkin ajatellut. Mutta kuten näette, seuraa hän sivukäytävää, jota vastoin rattaat ovat kulkeneet ajotietä. Ei hätää, me olemme kyllä oikealla tiellä."

Toby vei meitä joelle päin, Belmont Placen ja Prince Streetin poikki. Broad Streetin päässä meni se suoraan joen reunalle, missä oli pieni puusilta. Toby vei meidät sitte sen äärimmäiseen päähän ja pysähtyi sitte ulvoen ja katsellen tummaa peilikirkasta vedenpintaa.

"Meillä ei ole onnea," sanoi Holmes. "He ovat ottaneet veneen tässä."

Useampia pieniä ruuhia ja veneitä oli kiinnitetty siltaan, ja me veimme Tobyä toisen luota toiselle. Mutta vaikka se tarkkaan haisteli niitä, ei hän osottanut löytäneensä jälkiä.

Tuon yksinkertaisen sillan vieressä sijaitsi vähäinen kivirakennus, jonka toisesta ikkunasta puukyltti pisti esiin. "Mordecai Smith" seisoi siinä suurilla kirjaimilla ja sen alla "Veneitä vuokrattavana tunnittain tai päiväksi." Eräs toinen kirjoitus oven yläpuolella ilmoitti meille että höyryvene myöskin löytyi saatavana, — jonka ilmoituksen vielä, vahvasti suuri kivihuilikasa rantalaiturilla. Sherlock Holmes katsoi vitkaan ympärilleen, ja hänen kasvoissaan näkyi onnettomuutta aavistava ilme.

"Tämä näyttää toivottomalta," sanoi hän. "Nuo vejarit ovat viekkaampia kuin luulin. He näyttävät lakaisseen jäljet umpeen perässään. Epäilen, että tämä oli jo edeltäpäin päätetty."

Hän oli jo lähestynyt talon ovea, kun se samassa aukaistiin ja pieni vaaleanverinen kuusivuotias poika tuli ulos juosten, vankan, punaposkisen naisen, jolla oli suuri sieni kädessä, seuraamana.

"Tule tänne, poika, ja anna minun pestä sinua!" huusi nainen. "Jack, kuuletko, tule nyt! Jos isä tulee

kotiin ja näkee sinut tuollaisessa korjassa, saamme tietää että elämme!"

"Pieni pahankurinen poika!" sanoi Holmes valtaviisaasti. "Sellainen punaposkinen veitikka. Kuule, Jack, haluaisitko sinä jotakin oikein mielelläsi?"

Nuori mies mietti hetkisen.

"Ottaisin mielelläni yhden shillingin," sanoi poika.

"Etkö mitään muuta kernaimmin tahtoisit?"

"Kyllä, tahtoisin kernaimmin kaksi," vastasi viisas nuorukainen hetken mietittyänsä.

"Tässä saat! — Omituinen lapsi, Mrs Smith."

"Niin, jumala varjelkoon teitä, sir, viisas hän on enemmän kuin toivoa voikaan. Minun on oikein vaikea ohjata häntä, varsinkin kun ukko on poissa näin useampia päiviä kerrallaan."

"Onko hän poissa?" huudahti Holmes pettymyksen äänellä. "Sepä oli ikävää, — minun piti juuri puhutella Mr Smithiä."

"Hän on ollut poissa eilen aamusta asti, sir, ja totta puhuen, tulen jo vähän murheelliseksi hänen tähtensä. Mutta jos haluatte venettä, voin minä yhtä hyvin toimittaa asianne."

"Tahtoisin vuokrata hänen höyryveneensä."

"Oh, sir, höyry veneessä hän juuri lähti. Se juuri surettaa minua kun tiedän, ett'ei veneessä ollut enempää hiiliä kuin että kestäisi Woolwichiin ja sieltä takaisin. Jos hän olisi lähtenyt proomussa, en olisi hetkeäkään ajatellut asiaa, sillä monta kertaa on hänellä ollut asiaa aina Gravesendiin asti, ja jos siellä sitte oli paljon tekemistä, voi tapahtua että hän jäi sinne yöksi. Mutta mitähän hyötyä hänellä on höyryveneestä ilman hiiliä?"

"Onhan hän voinut ostaa niitä joltakin laiturilta alempaa virran reunalla."

"Sen hän olisi voinut, mutta se ei olisi hänenlaistansa. Monta kertaa olen kuullut hänen kiroilevan niitä kalliita hintoja, joita vaativat parista säkistä. Muuten en voi kärsiä tuota puujalka-miestä! Mitä hän täällä lurjustelee päivät pääksytysten vastenmielisellä ulkomuodollaan ja vieraalla puheenparrellaan?"

"Puujalkainen mieskö?" kysyi Holmes hämmästyneenä.

"Niin, sir, omituinen olento ruskeine babiaanimaisine kasvoineen, mutta joka useamman kerran oli miestäni etsimässä. Hän se oli joka toissa yönä herätti meidät ja vieläpä ukkoni tiesi, että hänen piti tulla, sillä hänellä oli höyryä veneessä. Sanon suorastaan, sir, minä olen kovin levoton koko asiasta."

"Mutta hyvä Mrs Smith," sanoi Holmes olkapäitään kohottaen, "tehän olette turhasta peloissanne. Miten voitte väittää että se juuri oli hän, puujalalla, joka tuli tänne yöllä? En käsitä, miten voitte olla niin varma."

"Hänen äänensä, sir. Tunsin hänen äänensä, — se on niin karkea ja sameinen. Hän koputti ikkunalle — se oli ehkä kolmen aikaan: "Ylös, kapteini," sanoi hän, "meidän ei auta viipyä." Ukkoni herätti Jimin — se on vanhimman poikamme nimi — ja siten he lähtivät sanomatta sanaakaan minulle. Kuulin selvästi, miten puujalka kopisi kiviä vastaan."

"Ja oliko tuo puujalkamies yksin?"

"Sitä en todellakaan voi sanoa, sir. En kuullut kenenkään muun ääntä."

"Niin, se oli ikävää, Mrs Smith, sillä olisin tarvinnut höyryveeneen, ja olen kuullut niin paljon kiitettävän teidän pientä... Mikä sen nimi taas olikaan?"

"*Aurora*, sir."

"Niin, niin! Eihän se ole tuo vanha vihriäinen, keltaisella reunalla, joka on niin leveä ja kömpelön näköinen?"

"Eikä! Meidän on hienompi ja sievempi kaikista koko virran veneistä. Se on juuri maalattu mustaksi ja kaksi punaista raitaa syrjässä."

"Kiitos! Toivon että pian saatte tietoja Mr Smithistä. Aion lähteä virtaa alas ja jos satun näkemään *Auroran*, sanon miehellenne, että olette levoton. Oliko siinä musta savupiippu, vai kuinka sanoitte?"

"Ei, sir, — musta ja siinä valkoinen raaka."

"Niinhän se olikin! Syrjät olivat mustat. Hyvästi mrs Smith. Tuolla seisoo mies, lautan luona Watson. Menkäämme siinä ylitse."

"Pääasia tuollaisten ihmisten kanssa," sanoi Holmes, "on, ettei koskaan saa antaa heidän huomata että heidän tiedonantonsa olisivat mistään arvosta. Jos sen tekee, sulkeutuvat he heti kuni simpukat. Mutta jos kuuntelee heitä vallan välinpitämättömänä ja vastustelemalla, on hyvin luultavaa että saa tietää juuri, mitä haluaakin."

"On siis jotenkin selvänä, mitä meidän nyt on tehtävä," sanoin.

"Mitä te tekisitte?"

"Minä vuokraisin höyryveneen ja lähtisin alas virtaa pitkin ajamaan takaa *Aurora*."

"Rakas ystäväni, siitä olisi ääretön vaiva. Se on voinut laskea maihin minkä sillan luona hyvänsä toiselle tai toiselle puolelle virtaa tästä Greenwichiin. Sillan alapuolella on monen peninkulman alueella täydellinen labyrintti maallenusupaikkoja. Kuluisi monta päivää ennenkuin olisitte etsineet nuo kaikki, jos yksin olisitte toimessa."

"Käyttäkää polisia!"

"Ei. En kutsu luultavasti Athelney Jonesta avukseni ennenkuin viimeisessä hetkessä. Hän ei ole mikään tuhmeliini, enkä tahtoisi tehdä mitään, joka vahingoittaisi häntä virassaan. Mutta minua huvittaa saattaa asia loppuun, kun kerran olemme näin kauas päässeet."

"Eikö voisi ilmoittaa sanomalehdissä ja pyytää tietoja eri rantamestareilta?"

"Yhä pahempaa ja pahempaa! Otuksemme saisivat tietää, että heillä on koirat jälkiä ajamassa, ja lähtisivät viipymättä maasta. Sehän on heidän aikomuksensa kaikissa tapauksissa, mutta niin kauan kuin luulevat olevansa täydellisesti vaaratta, eivät he pidä kiirettä. Siinä suhteessa on Jonesin äly meille hyödyksi, sillä hänen ajatuksensa asiasta tunkee luonnollisesti yleisöön jokapäiväisen sanomalehdistön kautta ja luulottelee pakeneville, että kaikki ovat viedyt väärälle tielle."

"Mitä meidän sitte on tehtävä?" kysyin kun olimme astuneet maihin Millbankin ojennuslaitoksen luona.

"Otamme tuon hevosen, ajamme kotiin, syömme vähän aamiaista ja nukumme tunnin. Se on ihan välttämätöntä, jos on aikomus olla pystyssä taas iltapäivällä. Pysähtäkää lähimmäiselle sähkölennätinasemalle, ajuri! Toba pidämme edelleen, — siitä on meille ehkä vielä hyötyä."

Pysähdyimme Great Peter Streetin postiasemalle, ja Holmes lähetti sähkösanomansa.

"Kenelle luulette sen lähettäneeni?" kysyi hän taas ollessamme menossa.

"Sitä on minun mahdoton arvata."

"Muistatte tuon Baker-Street-osakunnan, jota käytin salapolisina Jeffersonin jutussa."

"Kyllä," vastasin nauraen.

"Tämä on juuri sellainen tapaus, missä heidän vaikutuksensa on arvaamaton. Jos he eivät onnistu on minulla muita keinoja, mutta tahdon koettaa heitä ensin. Sähköitin pienelle, likaiselle luutnantti Wigginsilleni ja minä luulen että hän on luonamme seurueineen ennenkuin olemme lopettaneet aamiaisemme."

Kello kävi yhdeksättä, ja minussa rupesi tuntumaan voimakas vastavaikutus yön monen kiihottavan tapahtuman jälkeen. Olin väsynyt ja pääni tuntui raskaalta ja jäsenet olivat kangistuneet. Minussa ei vaikuttanut ammatti-innostus niinkuin seuraajassani, en myöskään pitänyt asiaa paljaana abstraktisena, intellektuellisena probleemina. Mitä koski Bartholomeus Sholton kuolemaa, olin jotenkin välinpitämätön koko asian suhteen; en ollut kuullut mitään hyvää hänestä enkä tuntenut erityistä vastenmielisyyttä hänen murhaajaansa kohtaan. Mutta aarteen laita oli toinen. Se, tahi osa siitä kuului oikeastaan miss Morstanille. Niin kauan kuin oli vähänkin toivoa saada se takaisin, olin valmis uhraamaan henkeni sen puolesta. Totta oli, että jos löytäisin sen, niin luultavasti ikipäiviksi menisi hän hukkaan minulta. Mutta sepä olisikin turhamaista ja itsekästä rakkautta, joka antaisi vaikuttaa itseensä sellaisista syistä. Jos Holmes pyrki saamaan selvää rikoksellisista, niin oli minulla kymmenkertaisesti suurempi syy, joka pakotti minut etsimään aarretta.

Kylvettyäni kotona Baker Streetillä ja vaihdettuani vaatteita, olin joukon virkeämpi. Tullessani huoneesemme, oli pöytä katettu ja Holmes kaatamassa kahvia.

"Tässä nähdään," sanoi Holmes nauraen ja osotti sanomalehteä. "Tuo älykäs Jones ja kaikkialla läsnäoleva uutisten kokooja ovat päättäneet asian keskenänsä. Mutta olettehan kuulleet tarpeeksi siitä nykyään. On parasta että ensin syötte vähäsen."

Otin sanomalehden häneltä ja luin lyhyen uutisen, jonka nimenä oli: "Salaperäinen tapaus Yli Norwoodissa."

"Kahdentoista aikaan viime yönä," kertoi Standard, "tavattiin mr Bartholomeus Sholto, asuva Pondicherry Lodgessa, Yli Norwoodissa, kuolleena asunnossaan, luultavasti murhattuna. Sen mukaan, mitä olemme kuulleet, ei mitään erityisiä jälkiä ulkonaisesta väkivallasta huomattu Sholton ruumiissa, mutta arvokas kokoelma intialaisia jalokiviä, jotka vainaja oli isältään perinyt, oli kadonnut. Onnettomuuden huomasi ensin mr Sherlock Holmes ja tohtori Watson, jotka olivat tulleet sinne vainajan veljen Thaddeus Sholton seurassa. Omituisen onnellisen sattuman johdosta oli mr Athelney Jones, tuo hyvin tunnettu jäsen salapolisjoukossamme, juuri Norwoodin polisikonttoorissa ja oli paikalla puolentunnin kuluttua tiedon saatuaan. Hänen harjaantunut ja kokenut tarkkanäköisyytensä suuntautui heti rikoksellisten selville saamiseen sillä seurauksella, että veli Thaddeus Sholto jo on vangittu sekä emännöitsijä mrs Bernstone, eräs intialainen palvelija nimeltä Lal Rao, ja portinvartija Mc Murdo. Aivan varmaa on että varas tahi varkaat hyvin tunsivat talon, sillä mr Jones on tunnetuilla teknillisillä ominaisuuksillaan ja hienolla huomaamiskyvyllään onnistunut huomattavalla johdonmukaisuudella näyttämään etteivät rikokselliset olleet voineet tulla sisään ikkunasta eikä ovesta, vaan täytyivät raivata itselleen tien suoraan katon poikki ja sitte laskuoven kautta huoneesen, joka oli yhteydessä huoneen kanssa, jossa ruumis löydettiin. Tämä tosiasia, josta ei ole epäilemistä, osoittaa selvästi, ett'ei sisäänmurto ollut ainoastaan sattuman työ, niinkuin nopea lainvalvojain asiaantarttumisen selvästi esiintuo sen suuren edun, että sellaisissa tilaisuuksissa on terävä ja etevä pää johtamassa. Me katsomme että tämä antaa uutta tukea niille, jotka toivovat nähdä salapolisejamme toimessa ja siten saatettuina lähempään ja vaikuttavampaan yhteyteen tapausten kanssa, joita heidän velvollisuutensa on tutkia."

"Sepä on oivallista!" sanoi Holmes ivallisesti nauraen. "Mitä siitä sanotte?"

"Sanon, että itse tuskin olemme jääneet vangitsematta, ollen sekotettuina murhaan."

"Sen minäkin luulen. Enkä minä vieläkään ole varma vapaudestamme, jos häntä sattuisi kohtaamaan uusi älykkäisyyden puuska."

Samassa soi eteisen kello tulisesti ja sitte kuulimme emännöitsijämme äänekkäästi valittaen ihmettelevän ja pauhaavan eteisessä.

"Kaikkien henkien nimessä, Holmes," sanoin minä nousten pöydästä. "Luulen että he jo ovat täällä!"

"Eivät suinkaan. Niin huonosti eivät asiat vielä ole! Se on varmaankin tuo vapaaehtoinen voima — Baker Streetin apujoukot."

Hänen vielä puhuessa, kuului paljaitten jalkojen tallutusta ylös portaita, jota seurasi kimeitten äänien sekavaa solinaa, ja sisään tunki tusina likaisia ja repaleisia katupoikia. Huolimatta heidän äänekkäästä tulostaan näytti jonkinlainen kuri vallitsevan heidän keskellään, sillä heti asettuivat he yhteen riviin ja tuijottivat meihin odottavalla muodolla. Yksi heistä joka oli pitempi ja vanhempi muita, astui esiin verkallisella paremmuuden muodolla, joka näytti hyvin naurettavalta tuollaisella surkealla, pienellä linnunpelätillä.

"Saanut sananne, sir," sanoi hän, "ja toimitin heti heidät tänne. Kolme hopearahaa raitiovaunupileteistä."

"Tässä saat," sanoi Holmes ottaen taskustaan pari hopearahaa. "Vastaisuudessa voivat he tuoda tietonsa sinulle Wiggins, ja sinä minulle. Minä en tahdo että talo noin valloitetaan. Mutta on kait parasta että kaikki saatte kuulla ohjesäännöt. Tahtoisin saada selkoa eräästä pienestä höyryveneestä ja missä se nykyään oleskelee, — sen nimi on Aurora, omistaja on Mordecai Smith, on musta ja kaksi punaista raitaa syrjässä ja musta savutorvi valkealla vyöllä. Sen pitäisi löytämän jossakin alhaalla päin. Yhden pojista täytyy asettua Mordecai Smithin rantalaiturin luo vastapäätä Millbankia, nähdäkseen, josko vene tulee takaisin. Teidän pitää jakaa työ keskenänne ja perinpohjin etsiä molemmat rannat. Ilmoittakaa heti minulle kun saatte tietoja. Onko kaikki selvänä?"

"Kyllä, kapteeni!" vastasi Wiggins.

"Vanha taksa ja yksi guine pojalle, joka löytää veneen. Tässä saatte yhden päivän palkan etukäteen. Menkää nyt!"

Hän antoi heille yhden shillingin kullekin, ja seuraavassa silmänräpäyksessä olivat he jo kadulla.

"Jos vene on vedenpinnan yläpuolella, niin etsivät he sen," sanoi Holmes, nousten pöydästä ja sytyttäen piippunsa. "He voivat tunkeutua joka paikkaan, nähdä kaikki, kuulla kaikki, mitä sanotaan. Odotan ennen iltaa kuulevani että ovat saaneet vihiä siitä. Sill'aikaa emme voi muuta kuin odottaa seurauksia. Me emme voi jatkaa keskeytyneitä tutkimuksiamme ennenkuin saamme tietoja joko Aurorasta tai Mordecai Smithistä."

"Toby varmaankin pitäisi näistä jäännöksistä... Aijotteko mennä nukkumaan, Holmes?"

"En; en ole väsynyt. Minulla on kummallinen ruumiinrakennus. En muista, että milloinkaan olisin tuntenut itseäni väsyneeksi työstä, mutta työttömyys, se kokonaan uuvuttaa minut. Istaudun polttamaan ja miettimään sitä harvinaista asiaa, jonka kaunis holhokkini on antanut puuhattavaksemme. Jos joskus tällainen teko on ollut helppoa, niin pitäisi meidän olla sitä. Puujalkaiset miehet eivät ole varsin tavallisia ja toinen on luullakseni ihan yksin lajiansa."

"Taaskin tuo toinen!"

"En tosin tahdo peittää häntä teiltä mihinkään salaperäiseen humuun. Mutta teidän on itse täytynyt muodostaa hänestä oma mielipiteenne nyt. Punnitkaa tarkoin kaikki seikat! Erinomaisen pienet jalanjäljet, varpaat, joita ei koskaan kenkä ole ahdistanut, paljaat jalat, kivipäinen puunuija, suurta notkeutta, pieniä myrkytettyjä piikkejä. Mitä tuosta kaikesta päätätte?"

"Hän on villi!" huudahdin minä. "Ehkä joku noista hindueista, jotka olivat Jonathan Smallin tovereita."

"Tuskinpa," vastasi Holmes. "Kun ensin näin nuo kummalliset aseet, olin taipuvainen uskomaan samaa, mutta jalanjälkien omituinen muoto saattoi minun lähemmin ajattelemaan asiaa. Muutamat Intian niemimaan asukkaista ovat pienikasvuisia, mutta kukaan ei olisi voinut jättää sellaisia jälkiä kuin nämä. Varsinaisella hinduilaisella on pitkät ja kapeat jalat. Varvikkeita pitävällä muhamettilaisella on isovarvas selvästi erotettuna muista, koska hihna tavallisesti pujotetaan sen ja muitten varpaitten välistä. Nämä pienet piikit voivat myöskin olla ammutut ainoastaan yhdellä tapaa. Ne ovat tähdätyt puhalluspillistä! Noo, mistä on siis villimme kotoisin?"

"Etelä-Amerikasta," ehdottelin epäröiden.

Holmes kohotti kätensä ja otti hyllyltä paksun kirjan.

"Tässä on ensimmäinen osa maantieteellisestä teoksesta, joka juuri on ilmestymässä. Sen voimme pitää viimeisenä auktoriteettina. Mitä tässä on! 'Andamansaret sijaitsevat 340 engl. peninkulmaa pohjoiseen Sumatrasta Bengalin lahdessa.' Hm, hm. Mitä kaikki tämä on? 'Kostea ilmanala, koralliriuttoja, haikaloja, Port Blair, pahantekijä parakkeja, Rutlandsaari, puuvillaistutuksia...' Kas, tässä se on! 'Alkuasukat Andamansaarilla ovat ehkä maan pienin kansa, vaikka ihmistutkijat asettavat heidän edelleen bushmannit Afrikassa, kaivaja-intiaanit Amerikassa ja Terra del Fuegiansissa. Heidän pituutensa on keskimäärin tuskin neljä jalkaa, vaikka löytyy täys-ikäisiä, jotka ovat paljon pienempiä. He ovat hirmuista, vihaista ja työlästä kansaa, vaikka voivat osoittaa suurinta ystävyyttä, kun kerran on saavuttanut heidän luottamuksensa.' Huomatkaa tämä, Watson! Ja kuulkaa nyt edelleen. 'He ovat luonnostaan erittäin rumia, varustetut suurella, epämuotoisella päällä, pienillä, ilkeillä silmillä, ja vääristetyillä kasvopiirteillä. He ovat niin kauheita ja itsepintaisia, että kaikkien brittiläisten virkamiesten ponnistukset vaikuttaa heihin, ovat olleet turhat. He ovat aina olleet haaksirikkoisten merimiesten kauhuna, sillä heidän on tapana lyödä niitä kuoliaaksi kivinuijillaan tahi ampua myrkytetyillä nuolillaan. Tällaiset verilöylyt päättyvät poikkeuksetta raa'alla juhlalla.' Hauska, rakastettava kansa, — eikö totta, Watson? Jos tuo veitikka olisi saanut noudattaa omia päähänpistojään, olisi asia varmaankin saanut vielä hirveämmän käänteen. Luulen, että Jonathan Small olisi maksanut paljon, jos hänen ei olisi tarvinnut käyttää häntä."

"Mutta miten tuli hän saamaan niin omituisen apulaisen?"

"Niin, siihen minä en voi vastata. Mutta, kuten jo olemme päätelleet, että Small pakeni Andamansaarilta, ei ole niin kummallista että tuo alkuasukas on seurannut häntä. Saamme kyllä selon siitä kaikesta aikanaan. Mutta kuulkaa, Watson, — näytätte niin väsyneeltä. Laskeutukaa tuohon sohvalle, niin saadaan nähdä, enkö saa teitä nukkumaan."

Hän otti esiin viulunsa seinältä ja alkoi soittaa hiljaista, nukuttavaa säveltä, — omaa sävellystä luultavasti, sillä hänellä oli harvinainen kyky improvisoida. Minä muistan hämärästi hänen pitkän hoikan vartalonsa, vakavat kasvonsa ja hitaasti kohoutuvan ja laskeuvan rokansa. Sitte tuntui minusta

ikäänkuin rauhallisesti keinuisin hiljaisella sävelmerellä, kunnes vihdoinkin saavuinkin unen valtakuntaan, missä Mary Morstanin lempeät kasvot hymyilivät minulle.

Yhdeksäs luku.

Odottamaton viivytys.

Oli myöhä iltapäivällä, kun voimistuneena ja raitistuneena heräsin. Sherlock Holmes istui samassa asennossa, kuin nukkuessani, paitsi että hän oli laskenut viulun pois ja luki kirjasi. Hän katsoi minuun, kun liikahdin ja huomasin että hän oli huolestuneen näköinen.

"Olette nukkunut hyvin," sanoi hän. "Pelkäsin että keskustelumme herättäisi teidät."

"En ole mitään kuullut." vastasin minä. "Oletteko saanut tuoreita tietoja?"

"Valitettavasti en. Tunnustan, että olen ihmeissäni ja pettynyt. Olin odottanut saavani tietää jotakin varmaa tähän aikaan. Wiggins oli äsken täällä. Hän sanoo etteivät ole nähneet merkkiäkään veneestä. Se oli erittäin kiusallinen viivytys, sillä joka hetki on tärkeä."

"Voinko niinä tehdä mitään? Olen levännyt nyt ja valmis lähtemään uudelle yölliselle tutkimusretkelle."

"Ette. Me emme voi mitään tehdä, ainoastaan odottaa. Jos menemme itse ulos, voi Wiggins tulla sill'aikaa ja siten tulee asia viivytetyksi. Tehkää te, mitä tahdotte, mutta minun täytyy jäädä kotiin."

"Minä lähdenkin sitte Camberwelliin mrs Cecil Forresterin luo. Hän pyysi eilen minua tulemaan."

"Mrs Cecil Forresterin?" kysyi Holmes hymyilyn säde silmissä.

"No niin, luonnollisesti miss Morstanin luo myöskin. He olivat uteliaita kuulemaan, mitä on tapahtunut."

"Minä en sanoisi heille liian paljoa," sanoi Holmes. "Naisiin ei koskaan voi luottaa, — ei edes parhaimpiin heistä."

Minulla ei ollut aikaa vastustaa tuota inhoittavaa väitettä.

"Tulen takaisin tunnin tai parin perästä," sanoin ainoastaan.

"Hyvä! Onnea vaan! Mutta, kuulkaa, kun kerran menette joen toiselle puolelle voitte samalla viedä Tobyn takaisin. Luullakseni emme enää tule tarvitsemaan sitä."

Otin koiran mukaani ja jätin sen tuolle vanhalle luonnontutkijalle Pinchin Lanella. Camberwellissa tapasin miss Morstanin vähän väsyneenä yön seikkailusta, mutta hyvin uteliaana kuulemaan uutisia. Mrs Forrester oli myöskin hyvin uutelias. Kerroin heille kaikki mitä olimme tehneet, jättäen pois kuitenkin kauheimmat yksityiskohdat murhenäytelmästä. Vaikka mainitsin mr Sholton kuolemasta, en sanonut miten se oikeastaan oli tapahtunut. Mutta vaikka jätinkin kauhistavimmat kohdat kertomatta, oli heillä kuitenkin suuresti ihmettelemistä.

"Sehän on täydellinen roinaani!" huudahti mrs Cecil Forrester. "Vääryyttä kärsinyt nuori nainen, puolen miljoonan arvoinen aarre, musta ihmissyöjä ja rosvo, jolla on puujalka. He näyttelivät tuon lurjuksen tai sydämettömän loordin osaa."

"Ja sitte kaksi valtavaa ritaria, jotka tulevat vääryyttäkärsivälle avuksi," lisäsi miss Morstan hymyilevästi katsellen minua.

"Niin, Mary, onnesi riippuu näitten vakoomisien tuloksesta. Minusta et ole puoleksikaan niin liikutettu kuin sinun pitäisi olla. Ajattelepas miltä tuntuisi olla niin rikas ja nähdä koko maailma jalkainsa juuressa."

Ilon tunne valtasi minut huomattessani ettei hänessä näkynyt merkkiäkään uhkamielisestä tyytyväisyydestä ajatellessaan tuota loistavaa toivetta. Päinvastoin heitti hän päätään taapäin ikäänkuin erottaakseen ettei se paljon häntä huvittanut.

"Olen levoton mr Thaddeus Sholton puolesta," sanoi hän. "Muu ei merkitse mitään, mutta minusta hän on koko ajan käyttäytynyt mitä ystävällisimmällä ja rehellisimmällä tavalla. Meidän velvollisuutemme on puhdistaa häntä tuosta kauheasta ja aiheettomasta syytöksestä."

Oli ilta kun lähdin Camberwellistä, ja tullussani kotiin oli aivan pimeä. Toverini kirja ja piippu olivat hänen tuolinsa vieressä, mutta itse oli hän poissa. Katsoin ympärilleni löytääkseni jonkun kirjelijun, mutta mitään ei näkynyt.

"Mr Holmes on varmaankin mennyt ulos," sanoin mrs Hudson'ille kun hän tuli sisään laskemaan alas ikkunaverhoja.

"Ei, sir. Hän on mennyt huoneeseensa, sir. Kuulkaa, sir —" tässä muuttui hänen äänensä kuiskaukseksi, "olen kovin levoton hänen terveytensä suhteen."

"Miten niin, mrs Hudson?"

"Hän on niin kummallinen, sir. Kun olitte menneet, käveli hän lakkaamatta huoneessa edestakaisin kunnes ihan väsyin kuulemaan hänen askeleinsa ääniä. Sitte kuulin hänen puhuvan itseeseen ja mutisevan ja kävelevän sinne tänne, ja joka kerran kun eteisenkello soi, tuli hän syösten eteiseen ja huusi: 'Kuka siellä on, mrs Hudson?' Ja nyt on hän mennyt huoneeseensa, mutta kuulen hänen käyvän edestakaisin siellä niinkuin äsken täällä. Toivon, ett'ei hän tule sairaaksi, sir. Mainitsin jotakin kuumetta ehkäisevästä lääkkeestä, mutta silloin kääntyi hän suoraan minuun katseella, niin ett'en tiedä miten pääsinkään ulos huoneesta."

"En luule teillä olevan syytä pelkoon, mrs Hudson," vastasin minä. "Olen nähnyt hänet ennenkin tuossa tilassa. Hän miettii jotakin, joka kiihottaa häntä noin."

Koetin puhella niin huolettomalla äänellä kuin suinkin kunnan emännöitsijällemme, mutta itsekin tulin vähän murheelliseksi kun koko pitkän von kuulin hänen jalkainsa töminää ja tiesin, miten hänen terävä järkensä ja luja tahtonsa raivosi tätä väkinäistä työttömyyttä vastailu.

Aamiaista syödessämme näytti hän kalpealta ja väsyneeltä, kuumeentapainen punainen pilkku kummallakin poskella.

"Te aivan väsyttätte itseänne liiaksi, vanha poika," sanoin minä. "Kuulin teidän olevan ylhäällä koko yön."

"Niin, minä en voinut nukkua," vastasi hän. "Tämä helvetillinen tehtävä kuluttaa minut sisällisesti. On liian kovaa, että noin vähäpätöinen este sitoo meidät kun kaikki muu on voitettu. Tunnen miehet, veneen, kaikki, ja kuitenkin en voi saada mitään tietoja. Olen lähettänyt muita asioitsijoita liikkeelle käyttänyt jokaista keinoa, mitä käytettävissäni on ollut. Koko virta on perinpohjin etsitty molemmin puolin, mutta mitään ei ole löydetty, eikä mrs Smithkään ole kuullut miehestään mitään. Luulen jo että ovat upottaneet veneen virran pohjaan. Mutta sellaista luuloa vastaan löytyy useita väitöksiä."

"Tahi että mrs Smith on vienyt meidät väärille jälille."

"Ei, sitä en usko. Olen tehnyt tutkimuksia, ja löytyy vene, joka on hänen kertomuksensa mukainen."

"Olen ajatellut sitäkin mahdollisuutta, ja lähettänyt vakoojia aina Richmontiin asti. Jos tänään ei tule mitään tietoja, lähdän itse huomenaamuna etsimään miehiä, kernaimmin kuin venettä. Mutta me saamme, meidän täytyy saada tietoja."

Sitä emme kuitenkaan saaneet. Ei sanaakaan kuulunut Wigginsiltä enempää kuin muiltakaan. Useammassa sanomalehdissä oli pitkiä kirjoituksia murhenäytelmästä Yli Norwoodissa. Kaikki näkyivät olevan vihamielisiä Thaddeus Sholtolle. Mitään uusia yksityisseikkoja ei niissä kuitenkaan tullut esiin, paitsi että laillinen tutkinto piti pidettämän seuraavana päivänä. Menin Camberwelliin iltapäivällä kertomaan onnettomuudestamme naisille, ja tullessani oli Holmes alakuloinen ja synkkä. Tuskin hän vastasi kysymyksiini, ja työskenteli koko illan tutkien erästä sekanaista kemiallista seosta, kuumensi tislauksastioita ja kaasuja, joka kaikki vihdoon päättyi ilkeään katkuun, joka milt'ei pakotti minut lähtemään huoneesta. Vielä aamuyöstä kuulin hänen kalistelevan koeputkillaan, josta arvasin että hän yhä oli syventynyt pahalta haisevaan kokeeseensa.

Päivän koittaessa heräsin yht'äkkiä ja tapasin hänet seisomassa vuoteeni vieressä, puettuna karkeaan merimiehen pukuun ja huono punainen kaulaliina oli kaulassa.

"Menen nyt alaspäin virtaa, Watson," sanoi hän. "Olen tarkoin punninnut asiaa, ja huomannut ainoastaan yhden keinon päästäkseni pulasta. Kaikissa tapauksissa kannattaa se koettaa."

"Saanhän seurata mukanne?" kysyin.

"Ette, teette suurempaa hyötyä jos tahdotte jäädä tänne minun sijaisekseni. Lähdän vastenmielisesti, sillä luultavaa on, että jotakin tietoja tulee päivän kuluessa, vaikka Wiggins ei uskonut sitä eilen illalla. Pyydän että avaatte kaikki kirjeet ja sähkösanomat ja toimitte oman edesvastuunne nojalla, jos jotakin

tietoja sattuisi tulemaan. Voinko luottaa teihin?"

"Luonnollisesti."

"Ajattelen ett'ette voi sähköittää minulle, sillä tuskin tiedän, mihin tulen menemään. Jos minua onni seuraa, en viivy kauan poissa. Minun täytyy saada jotakin tietoja ennenkuin tulen kotiin."

En kuullut mitään hänestä ennen aamiaista. Mutta katsellessani "Standardia," huomasin siellä uuden kääntein kysymyksessä. "Tuosta kauheasta näytelmästä Yli Norwoodissa," kertoi lehti, "on meillä syytä luulla, että asia muuttuu yhä sekavammaksi ja salaperäisemmäksi kuin ensin luultiin. Uudet selitykset ovat osoittaneet ett'ei mr Thaddeus Sholto mitenkään voi olla sekotettuna asiaan. Sekä hän että emännöitsijä mrs Bernstone, vapautettiin eilen aamulla. Luullaan kuitenkin että poliisilla on johtoa oikeista rikoksellisista, ja että mr Athelney Jones, Scotland Yardista, ottaa asiasta selon tunnetulla taidollaan ja tarkkanäköisyydellään. Useampia vangitsemisia voidaan odottaa milloin tahansa."

"Sehän on rauhoittavaa sekin," ajattelin. "Sholto on kaikissa tapauksissa pelastettu. Mikähän tuo uusi johtonuora olisi — vaikka se näyttääkin olevan kiintokirjaiminen fraasi, niin usein kuin polisit ovat erehtyneet."

Viskasin sanomalehden pöydälle, mutta samassa kohtasi katseeni erästä ilmoitusta Onnettomuuksienimityksen alla. Hän luki seuraavan:

"*Kadonneet.* — Koska laivuri Mordecai Smith ja hänen poikansa Jim katosivat Smithin laiturilta kolmen aikaan viime tiistaiamulla höyrylaivalla Aurora, joka on musta paitsi kaksi punaista raakaa syrjässä, musta savutorvi valkoisella vyöllä, maksetaan viisi puntaa jokaiselle, joka voi antaa tietoja siitä mrs Smithille, asuva Smithin laiturin vieressä tahi N:ro 221 B. Baker Sreetillä, — missä mainittu Mordecai Smith ja höyryvene Aurora ovat löydettävissä."

Tämä oli selvästi Holmesin tointa. Mainittu osote Baker Streetillä osotti sen. Tuo tuntui minusta älykkäältä, koska paenneet pahantekijät voivat lukea sen, huomaamatta siinä muuta kuin vaimon luonnollisen rauhottomuuden kadonneen miehensä takia.

Se päivä oli pitkä. Joka kerran kun kuului kolkutusta ovelle tahi nopeain askelten ääniä kadulta, ajattelin että se olisi joko Holmes, joka tuli takaisin, tahi vastaus hänen ilmoitukseensa. Koetin lukea mutta ajatukseni liitelivät alituisen harvinaiseen tehtäväämme ja noihin molempiin toisistaan niin erillaisiin lurjuksiin, joita ajoimme takaa. Ihmettelin eiköhän voisi löytyä mitään vajanaista toverini päättelmissä? Vaikuttiko häneen ehkä suunnaton itsensäpettämys? Eiköhän ollut mahdollista että hänen toimeliaat ja yrittäväiset aivonsa olivat keksineet tämän hurjan teorian pettäville luuloille? En milloinkaan ollut pitänyt hänen olleen min väässä, mutta voihan terävinkin pää joskus erehtyä. Hän voisi helposti, ajattelin, johtua virheeseen logiikkansa ylenmääräisestä hienontamisesta, rakkaudesta sekavaan ja eriskummalliseen selitykseen, silloinkin kuin yksinkertaisempi ja jokapäiväisempi oli käsillä. Mutta toiselta puolen olin itse nähnyt todistukset ja kuullut syyt hänen johtopäätöksiinsä. Kun katsahdin takaisin tuohon pitkään riviin omituisia tapahtumia, joista monet olivat itsessään vähäpätöisiä, mutta kaikki osottivat samaan suuntaan, en voinut salata itseltäni, että jos Holmesin teoriiä olikin väärä, täytyi totuuden olla yhtä hämmästyttävä ja harvinainen.

Kello kolmen aikaan iltapäivällä kuului luja soitto ja mahtava ääni eteisessä, jonka jälkeen ihmeekseni ei kukaan muu kuin mr Athelney Jones osotettiin minun luokseni. Mutta hän oli nyt vällan erillainen sitä meluavaa ja kopeilevaa käytännöllisen ymmärryksen edusmiestä, joka niin suurella luottamuksella oli ottanut asian huostaansa Yli Norwoodissa.

Hänen muotonsa oli alakuloinen, ja koko hänen käytöksessään oli jotakin lempeätä, milt'ei anteeksi anovaa.

"Hyvää päivää, sir, hyvää päivää," sanoi hän. "Mr Sherlock Holmes on ulkona."

"Niin on, enkä tiedä, koska hän tulee kotiin. Mutta ehkä tahdotte vaivata itseänne odottamalla. Istukaa polttamaan sikaaria."

"Kiitos, luulen todellakin, että odotan hetkisen," sanoi hän, pyyhkien kasvojaan punaisella silkkinenäliinalla.

"Saanko tarjota teille vähän whiskyä ja soodavettä?"

"No kiitos, puolen lasillista. On hirveän kuuma tähän vuoden aikaan ja minua on tänään kaikki asiat suututtaneet ja väsyttäneet. Tunnette teoriiäni tuossa Norwoodi-asiassa?"

"Kyllä, muistan, että mainitsitte sellaisesta."

"Niin. Olen miettinyt asiaa vielä kerran. Olin kutonut verkkoni mr Sholton ympäri, sir, kun hän yhtäkkiä pääsi pois sieltä pienestä reiästä. Hän taisi nimittäin todistaa yhden seikan, josta ei ollut mitään epäilemistä. Siitä silmänräpäyksestä kuin hän lähti veljensä huoneesta, oli hän aina jonkun nähtävissä. Siis ei se voinut olla hän, joka kiipesi katon poikki ja laskuovien kautta. Tämä on hyvin hämärä asia, ja minun salapolisikunniani on kysymyksessä. Olisin iloinen, jos saisin vähän apua."

"Tarvitsemme kaikki joskus apua," huomautin minä.

"Ystävämme, mr Sherlock Holmes, on omituinen ihminen, sir," jatkoi hän alakuloisella, ystävällisellä äänellä.

"Olen nähnyt hänet lukemattomissa erilaisissa rikosasioissa, mutta milloinkaan en ole nähnyt asiaa, mistä hän ei olisi saanut selkoa. Hänen menetystapansa on säännötön, ja ehkä hän vähän liiaksi kiirehtii teoriiassaan, mutta yleensä luulen, että hänestä olisi tullut erinomainen salapolisi, ja sen mahtaa kernaasti koko maailma tietää. Sain häneltä sähkösanoman aamupäivällä, josta ymmärsin, että hän oli saanut jotakin johtoa tuossa Sholtoasiassa. Tässä se on."

Hän otti sähkösanoman taskustaan ja ojensi sen minulle. Se oli lähetetty Poplarista kello kaksitoista ja kuului: "Menkää heti Baker Streetille. Jos en ole tullut kotiin, niin vartokaa minua. Olen ihan Sholto-seuran jälillä. Voitte seurata mukanamme illalla, jos tahdotte olla osallisena loppukohtauksessa."

"Se kuuluu lupaavalta. Hän on varmaankin taas päässyt pahantekijäin jälille," sanoin minä.

"Siis on hän myöskin ollut väärillä teillä," huudahti Jones nähtävällä tyytyväisyydellä. "Parhaatkin meistä joutuvat joskus pois satulasta. Luonnollisesti voi tämä näyttäytyä turhalta meluamiselta, mutta velvollisuuteni lain valvojana on, ei päästää ainoatakaan tilaisuutta käsistämme. Mutta, tuolla on joku ulkona. Ehkä se on hän."

Raskaita askeleita kuului portaissa, jota seurasi läähätys ja rykiminen, ikäänkuin tulevaa vaivaksi rinnan ahdistus. Hän pysähtyi pari kertaa sillä portaita nouseminen tuntui hyvin vaikealta, mutta viimeinkin oli hän ovemme ulkopuolella ja astui sisään. Hänen ulkomuotonsa vastasi niitä ääniä, joita olimme hänestä kuulleet. Hän oli vanhanpuoleinen mies, puettuna merimiehen pukuun ja vanhaan kavaijaan, joka oli kiinni aina kaulaan asti. Selkänsä oli köyristynyt, käynti epävarma ja hengitys todisti että häntä vaivasi ahdistus. Nojatessaan paksuun sauvaansa, kohosivat hartiat vaivalloisesti vetäessään ilmaa keuhkoihinsa. Hänen kasvojensa alaosa peitti värillinen villahuivi, enkä voinut hänen kasvoistaan nähdä paljon muuta kuin parin teräviä, tummia silmiä, joita varjosti tuuheat, valkoiset kulmakarvat, sekä pitkän harmaan poskiparran. Yleensä muistutti hän kunnia-arvoisesta laivapäälliköstä, joka oli joutunut köyhyyteen ja kurjuuteen.

"Mitä haette, ukkoseni," kysyin.

Hän katsoi ympärilleen vanhojen ihmisten hitaalla, säännöllisellä tavalla.

"Onko mr Sherlock Holmes kotona?" kysyi hän.

"Ei, mutta minä olen hänen sijassaan. Voitte ilmoittaa minulle kaikki tiedot, mitä aiotte hänelle sanoa."

"Hänelle itselle minun piti ne ilmoittamaan," jatkoi hän.

"Mutta sanonhan teille, että minä olen hänen sijassaan. Koskeeko se Mordecai Smithin venettä?"

"Kyllä; minäpä tiedän, missä se on, minä. Ja minä tiedän, missä ne ovat nuo, joita hän ajaa takaa. Ja minä, tiedän, missä aarre on. Minä tiedän koko asian."

"Kertokaa se minulle, niin sanon sen Holmes'ille."

"Hänelle itselle minun piti sen kertoman," toisti hän vanhan ukon oikullisella itsepintaisuudella.

"No, sitte saatte luvan odottaa häntä."

"Ee-en; minäpä en aiokkaan istua täällä ja turhaan kuluttaa kokonaista päivää ilmaiseksi. Koska mr Holmes ei ole kotona, niin saa hän itse ottaa selkoa koko asiasta. En pidä teidän kummarkaan ulkonäöstä, enkä aio sanoa sanaakaan."

Hän meni ovea kohden, mutta Athelney Jones asettui hänen eteensä.

"Odottakaa vähäisen, ystäväni," sanoi hän. "Teillä on tärkeitä tietoja annettavana, ettekä te saa mennä matkaanne. Aiomme pidättää teidät täällä joko tahdotte tahi ei, kunnes ystävämme tulee kotiin."

Ukko lähti vauhdilla oveen päin, mutta kun Athelney Jones asetti leveän selkensä sitä vastaan, huomasi hän, ettei hyödyttänyt tehdä vastarintaa.

"Joo, tämäpä on kohteliasta vastaanottamista, tämä!" huudahti hän lyöden kepillään lattiaan. "Tulen tänne tapaamaan erästä herraa, jonka tunnen ja sitte te molemmat, joita en elämässäni ole nähnytkään, valloitatte minut noin, ja kohtelette minua tuolla tapaa!"

"Te ette tule kärsimään mitään vahinkoa," sanoin ukolle. "Palkitsemme teitä tuosta turhaankulutetusta ajasta. Istukaa tuohon sohvalle — ei teidän luultavasti tarvitse kauaakaan odottaa."

Hän meni jotenkin vastahakoisesti lattian poikki ja istui kasvot tuettuna käsiinsä. Jones ja minä sytytimme sikarimme ja jatkoimme keskustelua. Mutta yht'äkkiä Holmesin ääni keskeytti meidät.

"Pidän, että voisitte tarjota minullekin sikarin," sanoi hän.

Hämmästyimme suuresti. Tuossa istui Holmes aivan vieressämme ja näytti hyvin hauskutetulta.

"Holmes!" huusin minä. "Tekö täällä! Mutta missä on ukko?"

"Tässä ukko on," vastasi hän ottaen päästään valkoisen varatukan. "Tässä hän on — varatukka, poskiparta, kulmakarvat. Tiesin että valepukuni oli jotenkin hyvä, mutta en luullut että se kestäisi tätä koetusta."

"Oi teitä riivattua veitikkaa!" huusi Jones ihastuneena. "Teistäpä olisi tullut erinomainen näyttelijä! Teillä oli juuri tuota, oikeata köyhäinhuoneen yskää ja teidän kapeat, horjuvat säärenne ansaitsisivat kymmenen puntaa viikossa. Mutta minä olin kuitenkin tuntevinani tuon silmäinne välkkeen. Ettepä päässeet meiltä niin helposti."

"Koko päivän olen kuljeskellut tässä varustuksessa," sanoi Holmes sytyttäen sikarinsa. "Katsokaas, suuri joukko pahantekijöitä alkaa jo tuntea minut, — varsinkin sen jälkeen kuin ystävämme tässä otti julkaistakseen muutamia urotekojani, ja sentähden voin mennä tutkimusretkelle ainoastaan tällaisessa yksinkertaisemmassa valepuvussa. Saitteko sähkösanomani?"

"Kyllä, sen johdosta olen täällä."

"Miten olette onnistunut tehtävissänne?"

"Kaikki on rauennut tyhjään. Kaksi vangeistani on minun täytynyt vapauttaa, ja toista kahta vastaan ei löydy todistuksia."

"Se ei mitään merkitse, — minä lahjoitan teille kaksi muuta niitten sijaan. Mutta teidän täytyy antautua minun johdatettavakseni. Saatte kernaasti kaiken julkisen kunnian asiassa, mutta teidän pitää menetellä niitten sääntöjen mukaan, joita annan teille. Ollaanko yksimielisiä?"

"Epäilemättä, — kun vaan hankitte ne minun käsiini."

"No hyvä; ensiksikin tarvitsen nopeakulkuisen polisiveneen — höyryveneen, — jonka pitää olla Westminster Stairsin luona kello seitsemän."

"Se on helposti toimitettu. Löytyy aina yksi tässä läheisyydessä, mutta noin varmuuden vuoksi mennä kadun poikki telefoneeraamaan."

"Vielä tarvitsen kaksi voimallista miestä, jos vastarintaa tehtäisiin."

"Pari kolme miestä saa seurata mukana veneessä. Mitä muuta?"

"Kun olemme saaneet pahantekijät kiinni, lankee samalla aarre käsiimme. Luulen että ystäväni olisi iloinen saadessaan viedä aarrearkun nuorelle naiselle, jolle puolet siitä oikeastaan kuuluu. Antakaamme hänen ensimmäiseksi avata se, — tahi mitä te sanotte, Watson?"

"Siitä olisi minulle suurta iloa."

"Jotenkin säännötön menetystäpä se on," sanoi Jones päätään pudistaen. "Mutta onhan koko asia sääntöjä vastaan sotiva, ja minä luulen että saamme torkkua siinä suhteessa. Aarre on kuitenkin sitte jätettävä virkakunnalle, kunnes julkinen tutkinto on pidetty."

"Tietysti, se on helposti tehty. Toinen kohta. Tahtoisin mielelläni kuulla muutamia yksityisseikkoja tästä asiasta Jonathan Smallin omasta suusta. Tiedätte, että tahdon tutkia yksityisseikat perinpohjin rikosasioissani. Eihän mikään estä minua yksityisestä keskustelusta hänen kanssaan joko täällä kotona luonani tai jossakin muussa paikassa, niin kauan kuin hän on tarpeeksi vartioittu."

"No niin; mutta minulla ei ole mitään todistuksia siitä että tuota Jonathan Smallia on todellakin olemassa. Mutta jos voitte saada hänet kiinni, en voi tietysti kieltää teitä puhumasta hänen kanssaan."

"Se on siis päätetty?"

"Tietysti. Puututteko vielä mitään?"

"Ainoastaan, että pyydän teitä syömään päivällistä kanssamme. Se on valmiina puolen tunnin kuluttua. Minä tarjoon ostronia ja metsäkanaa ja sitte juomme pullon parasta, valkoista viiniä. — Watson, ette ole koskaan tunnustanut minun suuria emännöitsijäetujani."

Kymmenes luku.

Takaa-ajaminen.

Päivällinen oli erittäin hauska. Holmes osasi puhua erinomaisen hyvin, kun hän tahtoi ja sitäpä hän juuri tahtoikin sinä iltana. Hän näytti olevan hermostuneessa mielentilassa, — en koskaan ole nähnyt häntä niin loistavalla päällä. Hän puhui erillaisista aineista — ihmeitten tekemisestä, keskiajan saven valamistaidosta, Stradivarioviuluista, buddhan uskonnosta Ceylonin saarella ja tulevaisuuden sotalaivoista — ja kaikkia aineita, käsitteli hän sellaisella asiantuntevaisuudella kuin olisi hän erittäin tutkinut niitä. Hänen hyvä tuulensa oli nähtävästi vastavaikutus noitten edellisten päivän synkän alakuloisuuden perästä. Athelney Jones näytti olevan seuraa rakastava ihminen, ja hän söi suurella halulla ja mielihyvällä päivällistensä. Omasta puolestani olin iloinen ajatellessani, että nyt lähenimme pyrintöjemme päämäärää, ja Holmesin iloisuus tarttui minuunkin. Kukaan meistä ei maininnut sanaakaan siitä, miksi olimme tulleet yhteen.

Kun pöytä oli tyhjennetty, katsoi Holmes kelloansa ja täytti sitte kolme lasia viinillä.

"Juokaamme malja yrityksemme onnelliseksi päätökseksi! Ja nyt on meidän aika lähteä. Onko teillä pistoolia, Watson?"

"Minulla on vanha rykmenttirevolverini laatikossa."

"On parasta ottaa se mukaanne. On hyvä olla varustettuna. Näen että hevonen jo odottaa portilla — käskin sen tulla puoli seitsemältä."

Kello kävi vähän kahdeksatta tullessamme Westminsterlaiturille ja siellä löysimme veneen odottamassa meitä. Holmes tarkasti sitä tutkivin katsein.

"Onko siinä mitään, josta voi tuntea sen polisivenheeksi?"

"On, tuo vehreä lyhty tuossa sivussa."

"Ottakaa se pois!"

Tuo pieni muutos tehtiin, me astuimme venheesen ja se irroitettiin laiturista. Jones, Holmes ja minä istuimme veneen perässä. Yksi mies hoiti peräsintä, toinen konetta ja kaksi voimakasta polisikonstaapelia istui keulassa.

"Mihinkä?" kysyi Jones.

"Towerniin. Käskekää niiden pysähtää Jacobsonin veistämön edustalla."

Veneemme oli tavattoman nopeakulkuinen. Me sivuutimme nuo pitkät lastiproomurivit, ikäänkuin ne olisivat olleet liikkumattomat. Holmes hymyili tyytyväisyydestä, kun kuljimme erään pienen virtahöyryn ohitse ja jätimme sen kauas taaksemme.

"Meidän pitäisi saada kiinni minkä aluksen tahansa tässä virralla," sanoi hän.

"Se tuskin kävisi laatuun. Mutta eipä tämä ole niitä huonompia."

"Me lähdemme ajamaan takaa 'Aurora' ja se kuuluu olevan voittamaton. Muistatte kuinka suutuksissani olin tuollaisesta vähäpätöisestä esteestä."

"Kyllä."

"No niin; lepäsin aivojani syventymällä kemialliseen analyysiin. Eräs suurempia valtiomiehiämme on sanonut että työn vaihto on paras lepo. Ja niin se onkin. Kun olin liuottanut hydrokarbuurin, jolla

työskentelin, palasin takaisin Sholton probleemiin ja ajattelin asiaa vielä kerran perinpohjin. Poikani olivat olleet etsimässä virran ylä- ja alaosassa, mutta ilman mitään tulosta. Venettä ei löytynyt minkään laiturin luona, ei se myöskään ollut tullut takaisin. Kuitenkaan ei sitä tuskin olisi voitu upottaa virran pohjaan peittääkseen jälkiä, vaikka tämä aina oli mahdollisena arveluna, kun kaikki muu pettäisi. Tiesin että tuossa Smallissa oli paljon raakaa viekkautta, mutta en luullut hänen kykenevän sellaiseen, todellisesti hienoon ja ennemmietittyyn petokseen. Se on tavallisesti korkeamman sivistyksen tuloksena. Mietein sitte edelleen, ja koska hän varmuudella oli oleskellut Lontoossa jonkun aikaa — olihan meillä todistuksia siitä että hän alituisen oli vakoillut Pondicherry Lodgen läheisyydessä — olisi hän tuskin voinut lähteä pois samalla, vaan tarvitsi ainakin yhden päivän järjestääkseen asiansa. Se oli ainakin luultavinta."

"Tuo ei minusta tunnu oikein uskottavalta," sanoin minä. "On kait luultavampaa, että hän järjesti asiansa ennenkuin hän lähtikään vaaralliselle retkelleen."

"Ei, sitä en minä taas luule. Tämä hänen piilopaikkansa oli siksi tärkeä pakopaikka tarpeen tullessa, että hän luopuisi siitä ennenkuin oli varma ettei sitä enää tarvitsisi. Sitä paitsi juolahti toinen ajatus mieleeni. Jonathan Smallin oli täytyntä ymmärtää, että hänen seuraajansa omituinen ulkomuoto antaisi aihetta puheisiin, vaikka hän kuinka koetti peittää häntä vaatteisiin, ja ehkä asetettaisiin yhteyteen Norwood-murhan kanssa. Sitä näkemään oli hän tarpeeksi viekas. He olivat lähteneet pääkortteeristaan pimeässä ja hän piti tärkeänä palata takaisin ennenkuin päivä valkeni. Mutta nyt oli kello, mrs Smithin sanain mukaan, yli kolmen kun astuivat laivaan. Tunnin kuluttua olisi päivä ja ihmisiä liikkeellä kaikkialla. Sen tähden, päätelin minä, eivät he kulkeneet aivan kauaa. He maksoivat runsaasti mr Smithille, jotta hän pitäisi suunsa kiinni, pidättivät veneen lopullista lähtönsä varten ja kiiruhtivat kotiin uurteillensa. Parin yön kuluttua, kun olivat nähneet, mitä sanomalehdet kertoivat ja josko heitä epäiltiin, aikoivat he pimeään turvissa mennä jonnekin laivaan Gravesendissa, jossa epäilemättä jo olivat hankkineet itselleen matkapiletin Amerikkaan tai siirtomaihin."

"Mutta vene? Eiväthän he voineet ottaa sitä mukanaan?"

"Luonnollisesti ei. Ajattelin myöskin ett'ei vene olisi kaukana, vaikkakin näkymättömissä. Sentähden asettauduin Smallin asemaan ja katselin asiaa siltä kannalta kuin hänen ymmärryksellään varustettu ihminen olisi tehnyt. Hän luultavasti ajattelisi, että jos vene lähetettäisi takaisin tahi kiinnitettäisi johonkin laituriin, helpottaisi tuo takaa-ajamista, jos olisi pääsisi jäljille. Mihin hän silloin voisi kätkeä veneen, jotta se tarvittaissa kuitenkin olisi saatavissa. Ajattelin, mitä itse tekisin, jos olisin hänen asemassaan; keksein ainoastaan yhden keinon. Olisin jättänyt veneen laivanrakentajalle pyynnöllä että hän tekisi muutamia muutoksia ja korjauksia siinä. Vene siirrettäisi siten hänen veistämölleen ja joutuisi kokonaan pois ihmisten näkyvistä, ja minun tarvitsisi ainoastaan pari tuntia ennemmin ilmoittaa, jotta se olisi valmiina."

"Se tuntuu sangen yksinkertaiselta."

"Tällaisia yksinkertaisia pikkuasioita juuri helposti unohtaakin. Kaikissa tapauksissa päätin panna aikeeni täytäntöön. Lähdin heti liikkeelle tässä yksinkertaisessa merimiespuvussa ja kyselin venettä kaikilla veistämöiltä virran alaosassa. Viidestätoista paikasta en saanut mitään vaivaini palkkioksi, mutta kuudennestatoista — Jacobsonin — sain tietää että Auroran oli sinne jättänyt pari päivää sitte eräs puujalalla varustettu mies, jotta sen peräsintä vähän korjattaisi. 'Peräsimestä ei ole mitään vikaa', sanoi työnjohtaja, 'tuossa se on punaisine raakoineen.' Samassa, arvokkaappas kuka yht'äkkiä ilmestyy eteeni — joo, Mordecai Smith, tuo kaivattu laivuri! Hän oli nauttinut vähän liiaksi väkeviä juomia. En tietysti tiennyt, että se oli hän, mutta hän huuteli ääneensä omaa ja höyryveneensä nimeä. 'Tahton sen tänä iltana kello kahdeksan', sanoi hän, 'juuri kello kahdeksan, muistakaa se, sillä minulla on kaksi herraa, jotka eivät ole halukkaita odottamaan.' He olivat luultavasti maksaneet hänelle runsaasti, sillä hänellä oli äärettömästi hopearahoja ja niitä hän viskeli ympärinsä työmiehille. Seurasin häntä kappaleen matkaa, mutta sitte poikkiesi hän olutkapakkaan ja minä käänsin takaisin veistämölle. Matkalla tapasin yhden pojistani ja asetin hänen vartioimaan veneitä. Hän seisoo rannalla ja huiskuttaa nenäliinallaan kun he lähtevät. Me olemme väijyksissä kappaleen matkan päässä, ja olisipa kummallista, jos emme sitte saisi kiinni Auroraa pakenijoihin, aarteineen ynnä muineen."

"Olette miettineet kaikki hyvin hienosti, olkoon se sitte oikein tai väärin," sanoi Jones, "mutta jos asia olisi minun käsissäni, olisin asettanut vähäisen polisijoukon Jacobsonin veistämölle vangitsemaan heitä, kun tulisivat sinne."

"Jota eivät koskaan olisi tehneet. Tuo Jonathan Small on sangen viekas veijari. Hän lähettää tietysti vakoojan edeltä ja jos jotakin epäiltävää huomaisi, olisi hän ollut näkymättömissä yhden viikon lisää."

"Mutta olisitte voineet yhtyä Mordecai Smithiin ja siten olisitte päässeet heidän piilopaikkaansa," sanoin minä.

"Siten olisin kuluttanut aikani turhaan. Voimmepa lyödä vetoa ettei Smith tiedä, missä he asuvat. Miksi hän sitä kysyisi niin kauan kuin hänellä on tarpeeksi rahaa ja ruokatavaraa. Me ilmoittavat hänelle, mitä hänen pitää tehdä. Ei, olen miettinyt kaikkia mahdollisia keinoja, mutta tämä on paras."

Tämän keskustelun kestäessä olimme jättäneet pitkät rivit siltoja, jotka kaartuvat yli Themsin. Kulkiessani me Cityn ohitse, kultasivat auringon viimeiset säteet juuri ristiä Pyhän Paavalin tornin huipussa. Oli hämärä ennenkuin saavuimme Towerniin.

"Tuossa on Jacobsonin veistämö," sanoi Holmes osottaen metsää laivan mastoista ja raakapuista Surreypuolella. "Risteillään tässä hiljaa tuon pitkän proomurivin suojassa." Hän otti taskustaan yökiikarinsa ja piti sitä hetken aikaa suunnattuna rantaa kohden. "Näen vartijani asemallaan, mutta en merkkiäkään nenäliinasta," huomautti hän.

"Jos menisimme kappaleen matkaa virtaa alaspäin ja asettuisimme väijymään niitä," ehdotteli Jones innokkaana.

Olimme kaikki hyvin innostuneita, jopa polisit ja lämmittäjätkin, joilla oli hyvin epäselvä käsitys siitä, mitä nyt oli tekeillä.

"Meillä ei ole oikeutta pitää mitään niin varmana," vastasi Holmes. "Luultavinta on että he menevät alaspäin virtaa, mutta varmat emme voi olla. Tästä voimme nähdä varvin suun, mutta tuskin he meitä näkevät. Tulee kirkas yö ja tarpeeksi valoisaa. Meidän täytyy jäädä tähän. Katsokaa, noin paljon ihmisiä kun tulvii tuolla kaasuvälössä."

"He tulevat työstä veistämöltä."

"Voi, noin likaisia, ryytyneitä olentoja! Mutta luulen, että jokaisella heistä on pieni kuolematon kipinä kätkehtynä rinnassaan. Eipä luulisi sellaista kun näkee heidät. Niin, ihminen on kummallinen aivoitus!"

"Joku on kutsunut häntä sieluksi, joka on kätkehty eläimen verhoon," sanoin minä.

"Winwood Readella on muutamia hauskoja arveluita tästä aineesta," huomautti Holmes. "Hän sanoo että vaikka yksilö itse on selittämätön arvoitus, tulee hän luotoksena matemaattiseksi varmuudeksi. Ei voi esim. koskaan edeltäpäin sanoa, mitä tuo tahi tämä yksityinen ihminen tulee tekemään, mutta tarkalleen voi määrätä mitä joku vissi keskimäärä voi. Yksilöt vaihtelevat, mutta prosentit pysyvät muuttumattomina. Niin sanoo tilastontutkija. Mutta — onkohan se nenäliina, jonka näen? Tuolla kaukana liehuu jotakin valkeata."

"Kyllä, se on eräs poika," huusin minä. "Minä näen selvästi hänen."

"Ja tuossa on Aurora," huudahti Holmes. "Katsokaas, kuinka se menee! Täysvauhti koneenkäyttäjä! Ohjatkaa tuon keltaisella lyhdyllä varustetun veneen perässä. En voi koskaan antaa anteeksi itselleni, jos se pääsee kynsistämme."

Aurora oli huomaamattamme kulkenut veistämön suusta ja mennyt muutaman pikkuvenheen taakse, jotta se jo oli ehtinyt höyryämään ennenkuin huomasimme sen. Nyt kiiti se pitkin virtaa hurjassa vauhdissa ja likellä rantaa. Jones katsoi huolestuneena sinne ja pudisti päätään.

"Se on erinomaisen nopeakulkuinen," sanoi hän. "Epäilen ettemme saavuta sitä."

"Meidän *täytyy*!" sanoi Holmes. "Ajakaa puita! Lisätkää vauhtia, niin paljon kuin mahdollista! Meidän täytyy saada heidät kiinni, joskin koko vene syttyisi palamaan!"

Olimme jo sen jälessä nopeassa vauhdissa. Uunissa kohisi, ja kone tykytti ja kolkutti kuin mikäkin suuri metallisydän. Äkkinäinen keulalaita leikkasi tyyntä virrankalvoa ja erotti kaksi suurta kuuluaaltoa kummallekin puolen. Joka kerran koneen sysätessä hypähti vene ja tärisi kuin elävä olento. Suuri, keltainen lyhty etukeulassa loi pitkän, liehuvan valokuovan eteensä. Matkan päässä näkyi Aurora tummana pilkkuna vedenpinnalla, ja valkeat vaahtoryöpyt, jotka tuiskusivat sen perässä, todistivat sen harjasta vauhdista. Lensimme proomujen, höyrylaivojen, rahtiveneiden ohi, kiersimme sinne tänne niiden välistä, toisen takaa ja toisen ympäri. Ääniä huusi ja kiljui meille pimeästä, mutta yhäti syöksä Aurora eteenpäin samalla vauhdilla ja me sen perässä.

"Lämmittäkää, pojat, lämmittäkää," huusi Holmes nojautuen koneiston yli jotta punainen valo alhaalta valaisi hänen ankaria haukankasvojaan. "Antakaa sille niin paljon kuin se sietää!"

"Luulen että lähenemme sitä vähäsen," sanoi Jones katsoen Auroraa.

"Siitä olen varma," vastasin ininä. "Muutamia minuuttia kuluttua on se käsissämme."

Mutta onnettomuudeksi tuli pulskahtaen samassa hinaajahöyry kolme proomua perässään meidän

eteemme. Suurella vaivalla vältimme yhteentörmäyksen, ja ennenkuin saimme ne kierrettyksi ja taas pääsimme entiseen suuntaamme, oli Aurora runsaasti kaksisataa metriä kauempana kuin ennen. Vielä se oli näkyvässä, ja synkkä epämääräinen hämärä muuttui vähitellen selkeäksi tähtikirkkaaksi yöksi. Kone oli milt'ei punaisenhohtava, ja heikko kuori tärisi ja rytisi äärettömän voiman kuljettaessa meitä eteenpäin. Olimme jättäneet sulun, sivuuttaneet West India Docksin, kuljimme pitkää Deptford Reachia ja menimme taas ylös kierrettyämme Isle of Dogsin. Tummosta pilkusta erotimme vähitellen Auroran sulavat muodot ja sievän rungon. Jones suuntasi lyhdynvalon Auroraan, jotta me selvästi näimme olennot, jotka olivat veneessä. Mies istui perässä ja hänen edessään oli jotakin tummaa, jonka yli hän oli nojautuneena. Hänen vieressään oli jokin musta kasa, joka näytti Newfoundlandilaiskoiralta. Poika hoiti peräsintä, ja minä näin lyhdyn punaisessa valossa ukko Smithin ilman takkia ja liiviä ajavan pesään hiiliä kuin olisi henki ollut kysymyksessä. Olivat ehkä alussa epäilleet, josko todella seurasimme heitä; mutta nyt kun näkivät, miten uskollisesti seurasimme kaikkia heidän koukkujaan ja käännöksiään, ei luonnollisesti asiasta ollut epäilemistäkään. Greenwichin luona olimme noin kolmesataa askelta heistä, Blackwellin luona ei väliämme voinut olla muuta kuin kaksisataaviisikymmentä. Olen kirjavassa elämässäni ajanut takaa monenlaisia otuksia monissa eri maissa mutta milloinkaan ei tällainen urheilu ole pitänyt minua sellaisessa kiihoituksessa kuin tämä hurja, uhkarohkea ihmisjahti Themillä. Hitaasti ja varmasti lähestyimme heitä, jalka jalalta. Yön hiljaisuudessa kuulimme heidän koneensa puhinan ja jyskinän. Mies perässä istui yhä nojautuneena tumman esineensä ylitse, ja hänen kätensä liikkui ikäänkuin hän olisi pidellyt jotakin, silloin tällöin katsoen ylös silmillään mitaten matkaa, joka vielä erotti meidät heistä. Yhä lähenimme heitä. Jones huusi heitä pysähtymään. Emme olleet enää kauempana kuin neljän veneen pituuden päässä heistä; molemmat kiisimme eteenpäin samassa keskeytymättömässä vauhdissa. Olimme avonaisella virran selällä, Barking Level toisella ja synkät Plumstead-suot soisella puolella. Huutaessamme hypähti mies veneen perässä pystyyn ja pudisti nyrkkejään meille, kimeällä, sortuneella äänellään raa'asti kiroillen. Hän oli pienenlätä ja voimakkaan näköinen, ja kun hän siinä seiso, näin että hänen oikeanpuolinen säärensä päättyi puutyntyyn polvesta asti. Hänen kimakkaasti raivoisasti huutaessa, sai tuo tumma käärö hänen vieressään eloa. Siitä kohosi pieni, musta mies — pienin, mitä koskaan olin nähnyt — varustettuna suurella, luonnottomalla päällä, jota peitti kokonainen metsä sekaantuneita vanukkeisia hiuksia. Holmes oli jo ottanut revolverinsa esille, ja minäkin hain kiireesti omani nähdessäni tuon hurjan, raakalaisolennon. Hän oli puettuna jonkinlaiseen pitkään, tummaan sadetakkiin, joka jätti ainoastaan kasvot paljaiksi, mutta joka kerran oli nähnyt tuon naaman, hän sai olla varma unettomasta yöstä. En milloinkaan ole nähnyt kasvopiirteitä, joihin niin syvään olisi painunut mitä petomaisin hirmu. Hänen pienissä silmissään paloi synkkä tuli, ja paksut huulet jättivät paljaaksi pari riviä hampaita, jotka kiristen irvistelivät meille puoleksi eläimellisessä raivossa.

"Jos hän kohottaa sormensakaan, niin ammu!" sanoi Holmes tyyneesti.

Olimme nyt tuskin veneen mitan päässä saaliistamme. Näen vielä molemmat edessäni, niinkuin siinä seisovat, tuo valkoinen miss hajasäärin ja kiroten, ja tuo ilkeä kääpiö hänen vieressään inhottaville kasvoineen ja keltaisine petoeläinhampaineen, jotka kiilsivät meidän lyhtymme valossa.

Olipa hyvä, että niin selvästi voimme nähdä hänen, sillä juuri tuijottaessamme häneen, veti hän takkinsa alta esiin lyhyen, pyöreän puupalasen, joka oli vihellyspillin näköinen, ja kohotti sen huulilleen. Laukasimme revolverimme yhteen aikaan. Hän horjui, nosti ylös kätensä ja putosi tukahutetulla yskällä takaperin virtaan. Näin vilaukselta hänen vihaisen, uhkaavan katseensa keskellä valkoisia vaahtovyöryjä. Samassa puujalkamies meni peräsimen luo, painoi sitä yhtäkkiä, jotta vene heti kääntyi etelärantaa kohti, ja me kuljimme sen ohitse peräpuolesta ainoastaan parin jalan päässä. Olimme sen jälessä taas seuraavassa silmänräpäyksessä, mutta se oli jo aivan lähellä maata. Se oli autio, kolkko paikka, niin pitkälle kuin silmä kaatoi vesiperäistä suomaata, ja kuunvalo välkkyi seisovissa vesilätäköissä ja valaisi puoli kuihtuneita saraheinämättäitä. Tohisevalla sysäyksellä ajautui vene mutakarille, keula ilmassa ja perä tasakorkealla vedenpinnan kanssa. Pakolainen hyppäsi veneestä, mutta puujalka vaipui heti koko pituudeltaan vesiperäiseen maahan. Turhaan työskenteli hän päästäksensä ylös, — ei hän voinut astua askelta eteen ei taapäin. Hän ulvoi voimattomassa raivossa, ja potki hurjasti toisella jalalla mutaan, mutta hänen ponnistuksensa tuloksena oli ainoastaan, että puujalka vaipui yhä syvemmälle pehmeään mutaan. Kun laskimme hänen luokseen, istui hän niin kiinni, että ainoastaan heittämillä nuoran hänen hartiansa alapuolelle onnistuimme hinaamaan hänet omaan veneesemme niinkuin jonakin suurena meri-ihmeenä. Molemmat herrat Smith, isä ja poika, istuivat alakuloisina veneessään, mutta tulivat käskettyämme aivan suosiollisesti veneesemme. Auroran irroitimme virran pohjasta ja kiinnitimme sen veneemme perään. Jotenkin suuri rautakirstu intialaista tekoa oli sen kannella. Se oli epäilemättä sama, joka sisälsi majori Sholton onnettomuutta tuottavan aarteen. Siinä ei ollut avainta, mutta oli se jotenkin raskas ja me nostimme sen varovaisesti omaan, pieneen kajuttaamme. Kun hitaasti kuljimme virtaa ylös taas, valaisimme lyhdyllämme kaikkiin suuntiin, mutta ei merkkiäkään kuolleesta villistä näkynyt. Jossakin Themsin pohjalla mustassa mudassa ovat tuon harvinaisen muukalaisen luut haudattuina ikuisesti.

"Katsokaa tänne," sanoi Holmes, osottaen laivanparrasta. "Olimme tuskin tarpeeksi nopeita pistooleillemme." Aivan sen paikan vieressä, missä olimme seisoneet, oli puuhun tunkeutunut yksi noista murhaavista nuolista, jotka niin hyvin tunsimme. Se varmaankin suhisi ohitsemme samassa silmänräpäyksessä kuin laukasimme. Holmes hymyili ja kohotti olkapäitään huolettomalla tavallaan, mutta minun täytyy tunnustaa että kauhulla ajattelin sitä hirmuista kuolemaa, joka oli ollut meitä niin lähellä tuona vaiherikkaana yönä.

Yhdestoista luku.

Suuri Agra-aarre.

Vankimme istui kajuutassa vastapäätä rauta-arkkua, jonka omistamisesta hän oli nähnyt niin paljon vaivaa ja jota niin kauan oli odottanut. Hän oli auringonpaahtama mies rohkealla katsannolla, ja pronssinkarvaisia kasvoja peitti joukko piirejä ja kurttuja, joka oli todistuksena ankarasta työstä vapaassa ilmassa. Suuresti etenevä, partainen leuka viittasi luonteesen, joka ei helposti luopunut tehdystä aikomuksesta. Hän oli ehkä viiden kymmenen vuotias tahi runsaammin sillä musta, kihara tukkansa oli harmaankirjava. Hänen kasvonsa eivät levossa olleet vastenmieliset, vaikka hänen suuret kulmakarvansa ja esiinpistävä leukansa antoivat hänelle, kuten äsken näin, hurjan ja kauhean ulkonäön, ollessaan suuttunut. Hän istui nyt sidotut kädet polvillaan ja pää rintaa vasten vaipuneena, hänen tuimat, vilkkuvat silmänsä tuijottivat arkkuun, joka oli ollut syynä hänen rikoksiinsa. Minusta tuntui, kuin olisi hänen jäykissä, hillityissä piirteissään ollut enemmän surua kuin kiukkua. Kerran katsahti hän minuun leikillinen loisto silmissään.

"No, Jonathan Small," sanoi Holmes sytyttäen sikarinsa; "olen suuttunut että on käynyt näin."

"Sitä olen minäkin, sir," vastasi hän rohkeasti. "En luule ehein nahoin pääseväni tästä. Mutta voin valalla vakuuttaa, etten kättäni kohottanut Sholtoa vahingoittaakseni. Tuo pieni helvetinkoira Tonga se oli, joka ampui yhden kirotuista piikeistään häneen. Minä en ole osallinen siihen, sir. Olin siitä yhtä ikävissäni kuin olisi se ollut oma lihallinen veljeni. Rankaisin tuota pientä paholaista köyden pätkällä, mutta se oli kerran tehty, enkä voinut sille sitte enää mitään."

"Kas tässä sikari," sanoi Holmes, "ja maistakaa tästä pullostani — olettehan ihan märkä. Miten voittekaan ajatella että noin pieni ja heikko mies kuin tuo musta kääpiö voisi voittaa mr Sholton ja pitää hänestä kiinni, sill'aikaa kuin te kiipesitte nuoraa pitkin ylös?"

"Te näytätte tietävänne kaikki yhtä hyvin kuin olisitte itse ollut läsnä, sir. Olin kuitenkin toivonut että huone olisi tyhjä. Tunsin jotenkin talon tavat, ja siihen aikaan mr Sholto tavallisesti meni alakertaan illalliselle. Minä en koeta salata mitään. Paras keino puolustuksekseni on juuri se, että puhun totta. Jos olisi ollut tuo vanha majori kysymyksessä, olisin tehnyt hänestä lopun keveällä sydämmellä. En olisi enempää ajatellut pistäissäni veitsen hänen rintaansa kuin polttaessani tätä sikaria. Mutta onpa kovaa, että minun pitää joutuman pulaan nuoren Sholton tähden, jonka kanssa minulla ei ollut mitään epäselvää."

"Olette mr Alhelney Jonesin, Scotland Yardista valvonnan alla. Hän aikoo viedä tiedät kotiin minun luokseni, ja minä aion siellä pyytää teitä tarkasti selittämään koko asian kulun. Mutta teidän pitää kertoman kaikki rehellisesti ja suoraan, — jos sen teette, toivon, että voin olla teille hyödyksi. Luulen voivani näyttää todeksi, että myrkky vaikuttaa niin pian, että mies oli kuollut jo ennenkuin tulitte huoneeseen."

"Sen hän olikin, sir. En elämässäni ole niin hämmästynyt, kuin silloin nähdessäni hänen irvistelevän minulle, kun kiipesin sisään ikkunasta. Oikein sydämmeeni koski, sir. Olisin milt'ei lyönyt Tongan kuoliaaksi, jos ei hän olisi lähtenyt niin pian pakoon. Sen takia hän unohti nuijansa ja muutamat nuolistaan myöskin, kuten hän sanoi minulle, joka varmaankin johti teitä meidän jälillemme, mutta miten voitte seurata meitä edelleen, sitä en voi käsittää. Minä en vihaa teitä kuitenkaan sen takia. Mutta kyllä se on kummallista," jatkoi hän katkerasti hymyillen, "että minä, jolla on laillinen oikeus puoleen miljoonaan, viettäisin ensimmäisen puolen elämästäni rakentamalla aallonmurtajaa Andamansaarilla ja luultavasti saan viettää toisen puolen kaivamalla kanavia Dartmoorissa. Se oli minulle onneton päivä, kun ensi kerran näin kauppias Achmetin ja Agra-aarten, joka aina on tuottanut onnettomuutta sille, joka sen on omistanut. Häneltä se riisti hengen, majori Sholtosta se teki petturin ja piti häntä alituisessa pelvossa, ja minulle on se tuottanut vankeuden koko elämäniäkäsi."

Samassa tunki Athelney Jones leveät hartiansa ja suuren vartalonsa ahtaaseen kajuuttaan.

"Vähäinen perhejuhla," huomautti hän. "Antakaa minulle siemaus pullostanne, Holmes. — Voimmepa molemminpuolisesti onnitella toisiamme. Olipa onnettomuus, ettemme saaneet sitä toista elävänä,

mutta sille ei voinut mitään. Mutta kuulkaa. Holmes, tunnustakaa että olitte miltei liian varovainen. Tuskin saimme hänen kynsiimme."

"Kun loppu on hyvä, on kaikki hyvin," sanoi Holmes. "Mutta minä en tosiaankaan tiennyt että Aurora oli sellainen pikakulkija."

"Smith sanoo, että se on yksi virran nopeakulkuisimpia höyryveneitä, ja että jos hänellä olisi ollut yksi mies lisää konetta hoitamassa, emme koskaan olisi saaneet sitä kiinni. Hän vannoo ei tietäneensä mitään koko Norwood-jutusta."

"Siitä ei hän tiennytkään," sanoi vankimme, "— ei vähääkään. Vuokrasin hänen höyryveneensä, kun kuulin että se oli nopeakulkuinen. Emme puhuneet hänelle mitään, mutta maksoimme hänelle runsaasti, ja me lahjoittaisimme hänelle jotakin erinomaista, jos onnistuisimme pääsemään höyryymme Esmeraldaan, joka oli Gravesendissa ja määrätty menemään Brasiliaan."

"Noo, jos hän ei ole mitään paha tehnyt, pidämme kyllä huolen, ett'ei mitään pahan hänelle tapahdu. Vaikka olemme nopeat vangitsemaan poikiamme, emme niin pian kuitenkaan tuomitse heitä." Oli kummallista nähdä, kuinka tuo johdonmukainen Jones jo rupesi ylpeilemään onnistuneesta saaliista. Hymystä, joka leikki Sherlock Holmesin kasvoilla, voin nähdä, että häntäkin asia huvitti.

"Olemme pian Wauxhall Bridgen luona," jatkoi Jones "ja laskemme siellä teidät, tohtori Watson, aarrearkkuinenne maihin. Tuskinpa minun tarvitsee mainitakaan, että asetun suureen edesvastaukseen käyttäytymällä tällä tavoin. Se on suurissa määrin epäsäännöllistä, mutta lupaus on tietysti täytettävä. Olen kuitenkin pakotettu, virkani puolesta, lähettämään polisikonstaapelin matkaanne, kun teillä on niin kallisarvoinen kapine käsissänne. Luultavasti ajatte hevosella?"

"Kyllä, niin olen aikonut."

"Vahinko ettei löydy avainta, jotta voisimme tarkastaa sen ensin. Saatte murtaa sen auki. Missä avain on, ukkoseni?"

"Themsin pohjalla," vastasi Small lyhyesti.

"Hm! Ei olisi tarvinnut saattaa meille tuota tarpeetonta vaivaa. Olette jo hankkineet meille tarpeeksi sitä lajia. Kaikissa tapauksissa, tohtori, ei minun tarvitse muistuttaa teitä varovaisuudesta. Ottakaa arku takaisin kotiinne Baker Streetille. Tapaatte meidät siellä matkallamme vartijakonttooriin."

Laskivat minut raskaine rauta-arkkuineni maihin Wauxhallin luona paksun, iloluontoisen polisikonstaapelin seuraamana. Neljännestuntia ajettuamme saavuimme Mrs Cecil Forresterin asuntoon. Palvelustyttö näytti hämmästyneen noin myöhäisestä vierailusta. Mrs Cecil Forrester oli poissa, selitti hän, ja tulisi vasta hyvin myöhään kotio. Mutta miss Morstan oli salissa, ja sinne minä menin aarrearkku kinalossa jättäen avuliaan polisikonstaapelin roskeen.

Hän istui avoimen ikkunan ääressä, puettuna ohueen, valkoiseen pukuun, jota uumilta ja kaulassa koristi kapea, purppuranpunainen raita. Lempeä valo varjostetusta lampusta valaisi hänen olentonsa, siinä istuissaan taapäin nojautuneena tuolissa, leikki hänen vakavilla, lempeillä kasvoillaan ja valaisi tummalla metalliloistolla hänen runsaan, aaltoilevan tukkansa. Valkea käsivarsi riippui tuolin käsipuolta, ja koko hänen asentonsa ja ulkomuotonsa todistivat syvällisestä surumielisyydestä.

Kuullessaan askeleeni hypähti hän paikaltaan, ja kirkas hämmästyksen ja ilon punastua valaisi hänen kalpeat kasvonsa.

"Kuulin jonkun tulevan ajaen," sanoi hän. "Luulin sen Mrs Forresteriksi, joka tuli takaisin niin aikaisin, mutta en voinut aavistaakaan, että se olisitte te. Mitä uutisia teillä on minulle kerrottavana."

"Minulla on parempaakin kuin uutisia," vastasin minä asettaen arkun pöydälle ja puhuen iloisesti ja huolettomasti, vaikka sydämeni oli suuresti murheissaan. "Minä tuon teille jotakin, joka voittaa kaikki uutiset maailmassa. Tuon teille omaisuuden."

Hän loi katseen rauta-arkkuun.

"Onko tuo siis aarre?" kysyi hän jotenkin välinpitämättömänä.

"Kyllä; se on tuo suuri Agra-arre. Puolet siitä kuuluu teille, toinen puoli Thaddeus Sholtolle. Te tullette kumpikin saamaan parisataatuhatta puntaa. Ajatelkaappas tuota! Kymmentuhatta puntaa vuotuista korkoa. Englannissa ei löydy montaa rikkaampaa nuorta naista. Eikö se ole suuremμοista?"

Luulon että vähän liioittelin ihastustani, ja että hän huomasi jotakin onttoa onnentoivotuksessani, sillä huomasin että hän vähän kohotti kulmiaan ja katseli uteliaasti minuun.

"Jos se on minun omaisuuttani," sanoi hän, "niin teitä minun tulee siitä kiittää."

"Ei suinkaan," vastasin minä, "ei minua, vaan ystävääni Sherlock Holmesta. En paraimmallakaan tahdolla olisi koskaan voinut seurata johtonuoraa, joka pani hänen eritteleviin älynsä koetukselle. Miten olikaan, oli kaikki joutumaisillaan hukkaan viimeisessä hetkessä."

"Olkaa hyvä ja istukaa, tohtori Watson, ja kertokaa minulle kaikki tyyni," pyysi hän.

Kerroin hänelle lyhykäisesti, mitä oli tapahtunut, sittekun viimeksi tapasin hänet, kerroin Holmesin uudesta tutkimustavasta, Auroran löytämisestä, Athelney Jonesin esiintymisestä, illallisesta matkastamme ja hurjasta takaa-ajosta Themsillä. Hän kuunteli suu puoleksi auki ja loistavin silmin kertomusta seikkailuistamme. Puhuessani nuolesta, joka oli sattumaisillaan meihin, kalpeni hän niin että pelkäsin hänen pyörtyvän.

"Ei ole vaaraa," sanoi hän kun kiiruhdin kaatamaan hänelle vettä. "Olen ihan hyvinvoipa. Pelästyin vaan kuullessani, että olin saattanut ystäväni sellaiseen kauheaan vaaraan."

"Kaikki on ohitse," vastasin minä. "Ei se ollutkaan mitään. En tahdo enää kertoa teille mitään synkkiä historioita, — puhukaamme jostakin iloisemmasta. Tuossa on aarre! Mikähän voisikaan olla iloisempaa? Sain heidät suostumaan siihen, että minä sain ottaa sen mukaani, ajatellessani että teitä huvittaisi olla ensimmäinen, joka sen näkisi."

"Niin, se todella huvittaisikin minua suuresti," sanoi hän, vaikkei hänen äänessään huomannut mitään suurempaa intoa. Hän oli vammankin ajatellut että näyttäisi epäystävälliseltä, jos hän olisi välinpitämätön palkinnosta, jonka voittaminen oli niin paljon maksanut.

"Niin kaunis arkku!" sanoi hän nojautuen sen yli. "Se on luultavasti intialaista tekoa?"

"Kyllä; se on metalliteos Benaresista."

"Ja niin raskas kun se on," huudahti hän koettaen nostaa sitä.

"Arkku yksin on jo suuriarvoinen. Missä avain on?"

"Sen on Small viskannut Themsiin," vastasin minä. "Minun täytyy lainata mrs Forresterin hiilihankoa."

Etupuolella oli paksu, leveä säppi, tehtynä istuvan Buddhalaispapin muotoon. Pistin hiilikoukun kärjen sen alle ja väänsin sitä ulospäin kaikin voimin. Säppi poukahti auki lujalla paukkeella. Vapisevin sormin nostin arkun kannen auki. Siinä seisoimme ja tuijotimme hämmästyneinä toisiimme. Arkku oli — tyhjä!

"Mutta eipä kummallista että, se oli raskas! Rauta-arkku oli joka paikasta kaksikolmannestuuma paksu. Se oli vanhanaikainen, vahva ja huolellisesti valmistettu, ikäänkuin juuri yksinomaan säilyttämään kallisarvoisia kapineita, mutta ei pienintäkään kipinää, ei kullannuruista eikä timanttisiruista siinä löytynyt. Se oli tyhjä, ihan tyhjä!"

"Aarre on poissa!" sanoi miss Morstan tyyneesti.

Kun kuulin hänen sanansa ja ajattelin itsekseen, mitä ne merkitsivät, tuntui synkkä varjo poistuvan sydämmestäni. En tiennyt kuinka raskaasti tuo Agra-aarre oli painanut mieltäni, ennen kuin nyt, kun se iäksi oli poissa. Oli itsekästä, epäilemättä pikkumaista, väärin, mutta, en voinut ajatella imutta kuin että kultainen aita väliltämme oli poistettu. —

"Jumalalle kiitos!" huudahtin sydämmeni pohjasta.

Hän katsoi minuun yht'äkkiä, kysyvästi hymyillen.

"Miksi sanotte noin?" kysyi hän.

"Siksi, että nyt taaskin voin saavuttaa teidät," vastasin tarttuen hänen käteensä, jota hän ei vetänyt pois. "Siksi että minä rakastan sinua, Mary, niin lämpimästi ja sydämmellisesti kuin yksikään mies on naista rakastanut. Siksi, että tuo aarre, kaikki nuo rikkaudet lukitsivat minun huuleni. Nyt, kun ne ovat poissa, voin tunnustan, kuinka sinua lemmin. Sentähden sanoin 'Jumalan kiitos!'"

"Nytpä sanon minäkin Jumalan kiitos," kuiskasi hän painaessani hänet rintaani vasten.

Agra-aarre oli kadonnut, mutta sen sijaan voitoin toisen ja moninkerroin arvokkaamman aarteen sinä iltana.

Kahdestoista luku.

Jonathan Smallin elämäkerta.

Kärsivällinen oli todellakin seuraajani, polisikonstaapeli kadulla, sillä kauan aikaa sai hän varrota minua. Hänen kasvonsa kävivät synkiksi kun näytin hänelle tyhjää arkkua.

"Hyvästi siis palkinto!" sanoi hän synkkänä. "Missä ei rahoja löydy, siellä ei myöskään tule maksaminen kysymykseen. Tämä iltatyö olisi ansainnut kymmenen puntaa sekä minulle että Sam Brownille, jos aarre olisi löytynyt."

"Mr Thaddeus Sholto on rikas mies," sanoin minä. "Hän kyllä toimittaa että tulette palkituksi, joko sitte aarre löydetään tahi ei."

Mutta polisikonstaapeli pudisti epäilevänä päätään.

"Tämä on huono afääri," toisti hän; "sen tulee mr Joneskin sanomaan."

Hänen ennustuksensa toteutui, sillä salapolisi näytti synkältä tullessani Baker Streetille ja näyttäissään hänelle tyhjää arkkua. He olivat juuri saapuneet, Holmes, vanki ja hän, sillä he olivat muuttaneet aikomustaan siten että olivat pysähtyneet ja jättäneet raportin polisivartijakonttooriin matkalla. Sherlock Holmes puoleksi makasi lepotuolissaan tavallisella välinpitämättömällä muodollaan, ja Small istui häntä vastapäätä tylsästi katsellen eteensä ja puujalka asetettuna terveen jalan yli ristiin. Kun näytin heille tyhjää arkkua, nojasi hän taapäin tuolissa ja nauroi täyttä kurkkua.

"Tämä on teidän tekonne," sanoi Athelney Jones suuttuneena.

"Kyllä, niinä olen kätkenyt aarteen sellaiseen paikkaan, mistä ette sitä koskaan löydä," huusi hän voitonriemulla. "Se on minun aarteeni ja jos en itse saa iloita siitä, niin totta tosiaan, tulen ainakin estämään, ett'ei kukaan muukaan sitä tee. Sanon teille, ett'ei yhdelläkään elävällä olennolla ole oikeutta siihen, paitsi kolmella maastakarkoitettulla Andamansaarilla ja minulla itsellä. Tiedän nyt, ett'ei minulla voi olla mitään hyötyä siitä ja tiedän myöskin ett'ei heillä ole sitä. Olen koko ajan toiminut heidän edukseen yhtä paljon kuin omakseni. Meidän kesken on aina yksi ollut neljän ja neljä yhden puolesta. Ja tiedän että he olisivat käskeneet minun tehdä juuri siten kuin nyt olen tehnyt, ja viskata aarteen Themsiin kernaammin kuin antaa sen joutua Sholton tai Morstanin perheen ja suvun haltuun. Emmehän murhanneet Achmetia, tehdäksemme heitä rikkaaksi! Hakekaa aarretta sieltä, missä avain on ja pikku Tonga myöskin. Kun näin että teidän venheenne saavuttaisi meidät, kätkin koko aarteen varmaan paikkaan. Te ette voita mitään suuria summia tästä asiasta!"

"Te petätte meitä, Small", sanoi Athelney Jones ankarasti. "Jos olisitte viskanneet aarteen Themsiin, olisi ollut helpompaa paiskata sinne koko arkku kerrassaan."

"Helpompi minun heittää ja helpompi teidän löytää se," vastasi hän viekkaasti katsellen meitä. "Se, joka oli siksi viekas että sai minusta selkon, voi viekkautensa avulla myöskin ottaa rauta-arkun virran pohjasta. Mutta nyt, kun ovat hajaalla noin viiden peninkulman alalla, on se ehkä vähän vaikeampaa. Mutta sydäntäni viilsi kaikissa tapauksissa kun sen tein. Olin milt'ei hulluna raivosta, kun saavutitte meidät. Mutta eihän maksa vaivaa surra sitä asiaa. Minulla on ollut sekä myötä- että vastoinkäymisiä elämässäni, ja olen oppinut ainakin hillitsemään itseni, kun asia ei enää ole autettavissa."

"Tämä on vakava asia, Small," sanoi salapolisi. "Jos olisitte käyneet oikeudelle avuksi sen sijaan että noin petätte sitä, olisi teillä ollut parempia toiveita tapahtuvassa tutkinnossa."

"Oikeus!" mutisi paennut vanki. "Sepä on oivallinen oikeus! Eikö aarre ole meidän? Mitä oikeutta siinä on, että antaisin sen ihmisille, jotka eivät koskaan ole mitään tehneet ansaitakseen sitä? Tahdotteko kuulla, miten olen hankkinut sen? Kahdenkymmenen pitkän vuoden orjuudella, tuossa kuumeiden pääpesässä, jota kutsutaan Andamansaariksi, kaiket päivät työskennellen mangrovepuun suojassa, öisin sulettuna likaisiin vankiparakkeihin, moskitein puremana, kylmyyden vaivaamana, jokaisen kirokun mustan polisipäällikön masentamana, jotka nauttivat siitä, että saivat näyttää hallitsijan osaa minua, valkoista miestä kohtaan. Sillä tavoin ansaitsin Agra-aarteen, ja te puhutte minulle oikeudesta, siksi etten voi ajatella ostaneeni sitä niin kalliisti, jotta joku toinen saisi nauttia siitä. Minä antaisin monet kerrat mieluummin hirttää itseni tahi saada Tongan myrkyllisen nuolen nahkaani, kuin istua kahlehdittuna vankikopissa tietäen että toinen viettää iloisia päiviä palatsissa niillä rahoilla, jotka oikeastaan kuuluisivat minulle."

Small oli heittänyt pois kylmäluontoisuuden naamarinsa, ja kaikki tämä tuli hurjassa sanatulvassa, hänen suustaan ja hänen silmänsä säteilivät ja käsiraudat kalisivat hänen äkkinäisistä liikkeistään. Nähdessäni hänen kiihkoisen raivonsa, voin ymmärtää, ett'ei se ollut mikään aiheeton tai luonnoton

pelko, joka valtasi majori Sholton, kun hän ensin sai tietää että vääryyttä kärsinyt vanki oli ajamassa häntä takaa.

"Unohdatte, ettemme tiedä mitään kaikesta tuosta," sanoi Holmes tyyneesti. "Emme ole kuulleet kertomustanne emmekä siis voi päättää, missä määrin töillä alkajaan on ollut oikeus puolellanne."

"No niin, sir, te olette puhuneet kunnollisesti ja ystävällisesti minulle, vaikka kylläkin tiedän että teitä minun tulee kiittää näistä rannerenkaista. Mutta siitä en ole suuttunut teille. Sehän on vaan rehellistä peliä. Ja jos tahdotte kuulla elämäkertani, niin olen kyllä halukas kertomaan sen teille. Mitä tulen sanomaan teille, on kaikki täyttä totta joka sana. — Kiitos, jos asetatte lasin tähän viereeni, niin voin kastaa suuni kun kurkkuni kuivaa.

"Minä olen Worcerteshirestä, syntynyt Pershoren tienoilla. Luulen että löytäisitte lukemattomin Small-nimisiä, jos näkisitte sen vaivan että etsisitte. Olen usein ajatellut pistäytyä siellä kotona, mutta totta on, ettei minusta koskaan ole ollut juuri kunniaa perheelleni, ja siksi epäilen etteivät erittäin iloitsisi nähdessään minua. He olivat kaikki vakavia, kirkossa käyviä ihmisiä, jotka säännöllisesti hoitivat maanviljelystään ja olivat tunnetut ja arvossa pidetyt koko kreivikunnassa, mutta minulla sitä vastoin on aina ollut halu levottomaan ja kuljeksivaan elämään. Mutta lopuksi kun olin noin kahdeksantoista vuoden ikäinen, vapautin heidät kaikesta vaivannäöstä minun suhteeni, sillä silloin jouduin pulaan erään tytön tähden, ja pääsin siitä ainoastaan ottamalla sotamiehen pestin ja seurasin kolmatta Keltaista, joka oli määrätty Intiaan meneväksi.

"Mutta minäpä en kauan saanut olla sotamiehenä. Olin tuskin kohonnut ensimmäisestä sotilasarvosta ja oppinut pyssyä pitelemään, kun kerran pisti päähäni mennä kylpemään Ganges virtaan. Onnekseni oli komppaniani kersantti, John Holders, samaan aikaan vedessä ja hän oli rykmentin parhaimpia uijia. Juuri kun olin puolitiessä, tuli krokotiili ja nitisti oikean jalkani poikki polven yläpuolelta niinkuin mikäkin välskäri. Pelästyksestä ja verenvuodosta pyörryin ja olisin hukkunut jos ei Holders olisi saanut minuun kiinni ja kantanut minua rannalle. Makasin viisi kuukautta sairashuoneessa ja kun vihdoin voin liikata sieltä tämä puupalanen sidottuna jalkapätkäni, olin pyyhkitty pois papereista invalidina ja kykenemättömänä kaikkeen ruumiilliseen työhön.

"Olin, kuten voitte ajatella, hyvin pahassa pulassa — kelvoton raajarikko, enkä vielä ollut täyttänyt kahtakymmentä vuotta. Mutta onnettomuuteni näytti pian olevan minulle siunaukseksi. Eräs Englantilainen nimeltä Abel White, joka omisti indigokasvatusmaan, tarvitsi tarkastusmiestä, joka pitäisi komentoa hänen työmiehistään ja kehottaisi heitä työhön. Hän oli ystävä everstillemme, joka onnettomuuden tapahduttua oli erityisesti kiintynyt minuun. No niin, — kertoakseni asian lyhykäisyydessä, — suosittelee eversti minua erityisesti virkaan ja koska työ enintään oli tapahtuva hevosenselässä, ei puujalkani ollut suurena esteenä, sillä niin paljon oli polvesta jäänyt jällelle, että voin pysyä satulassa. Minun toimeeni kuului, ratsastaa ympäri kasvatusmaata, pitää silmillä kansaa, heidän työskennellessään ja ilmoittaa laiskurit. Palkkani oli hyvä, asumus mukava, eikä minulla ollut mitään vastaan, viettää elämäni loppuosan tuolla indigomaalla. Mr Abel White oli hyväntahtoinen herra ja usein poikkosi hän pieneen tupaani polttamaan piippuansa minun kanssani, sillä siellä tuntee valkoinen ihminen paljon enemmän ystävyyttä toista kohtaan, kuin koskaan täällä kotona.

"Mutta minua ei koskaan onni kauaa seurannut. Yht'äkkiä, ennenkuin voimme aavistaakaan, puhkesi suuri kapina ilmi. Yhtenä kuukautena oli Intia siinä ulkoapäin päättäen niin rauhallisena ja tyyneenä kuin itse Surrey tahi Kent, ja toisena oli kaksisataatuhatta mustaa paholaista irtipäästetty koko maahan ja muuttivat sen todelliseksi helvetiksi. Tietystikin tiedätte tuon kaiken, hyvät herrat — luonnollisesti paljon enemmänkin kuin mitä minä, sillä lukeminen on aina ollut heikompia puoliani. Tiedän ainoastaan, mitä omilla silmilläni olen nähnyt. Kasvimaamme sijaitsi Muttra-nimisessä paikassa, lähellä luoteisten maakuntain rajaa. Yöt pitkät loisti taivas tulipunaisena, palavain bungalowein valosta, ja joka päivä tuli pieniä eurooppalaisjoukkoja vaeltaen vaimoineen, lapsineen Agraan, mihin lähimmät sotajoukot olivat sijoitetut. Mr Abel White oli itsepäinen mies. Hänen päähänsä oli pälkähtänyt että huhut liioittelivat, ja että koko historia kyllä loppuisi yhtä pian kuin se oli alkanutkin. Siinä hän istui verannalla juoden whiskyä ja polttaen sikaria koko maan ollessa lieskana ja tulella hänen ympärillään. Luonnollisesti jäimme hänen luoksensa, minä ja Dawson, joka vaimoineen hoiti kirjanpitoa ja taloutta. No niin, eräänä kauniina päivänä kohtasi salama meitä. Olin ollut tarkastamossa erästä kankaista istutusmaata, ja hitaasti ratsastaen kotiopäin illalla, kohtasi katseeni erästä epämääräistä joukkoa, joka makasi sokin sokin syvällä rotkotiellä. Katsastin sinne nähdäkseni, mitä se oli, ja kauhu valtasi minut nähdessäni Dawsonin vaimon pieniin palasiin survattuna ja puoleksi sakaalein ja villikoirain raatelemana. Vähän matkan piassa makasi Dawson itse suinpäin maantiellä lauaistu revolveri kädessään ja häntä vastapäätä neljä sepoja toinen toisensa päällä. Pidätin hevostani, mieltien mihin suuntaan kääntyisin, mutta samassa nain paksun savupilven roihuvan Abel Whiten bungalowista ja liekkien pistäytyvän katosta. Silloin tiesin, etten enää voinut uuttaa isäntääni, vaan uhraisin oman elämäni jos enää sekoittuisin asiaan. Siinä seisoi minun nähdä sadottani mustia piruja puettuina punaisiin takkeihinsa, ulvoen tanssivan palavan asumuksen ympäri. Muutamat heistä osottivat minua ja

pari luotia suhisi ohi korvieni, mutta minä lähdin täyttä laukkaa riisipeltojen poikki ja olin vasta myöhään illalla turvassa Agrin muurien sisäpuolella.

"Mutta ei sielläkään ollut oikein turvassa. Koko maa oli noussut kapinaan kuni mehiläispesä. Missä englantilaiset voivat yhtyä suurempiin tai pienempiin joukkoihin, sieltä voivat he karkoittaa vihollisen niin pitkälle kuin heidän pyssynsä kannattivat, mutta muuten olivat he avuttomia pakolaisia. Siinä riehui taistelu miljoonain ja muutamain sadan välillä, ja pahin kaikesta oli että nuo jalka-, ratsu- ja tykkimiehet, joita vastaan taistelimme, olivat meidän omia valittuja joukkojamme, joita olimme opettaneet ja harjoittaneet kantamaan aseitamme ja soittamaan omia kenttämerkkiämme. Agrassa oli kolmas bengaalilainen muskettirykmentti, joukko sikhejä, kaksi ratsujoukkoa ja tykkipatteria. Sitäpaitsi olivat kauppiat ja konttoristit muodostaneet vapaajoukon, ja siihen minäkin yhdyin puujalkoineni. Me marsseimme kapinallisia vastaan Heinäkuun alussa, ja voitimme ne Shahgungen lähellä joksikin aikaa, mutta ruutivarastomme oli lopussa ja meidän täytyi vetäytyä takaisin kaupunkiin.

"Toinen onnettomuutta ennustava tieto seurasi toista kaikilta tahoilta, — joka ei ollut ihmeteltävää, sillä jos katsotte karttaa, huomaatte että olimme keskellä polttopistettä. Lakhnan on noin sata engl. penikulmaa itäänpäin ja Khanpur jotenkin yhtä kaukana etelään. Kaikilta ilmansuunnilta ei kuulunut muuta kuin verisiä tappeluita, väkivaltaisuuksia ja hävyttömyyksiä.

"Agrin on suuri kaupunki, täynnä raivoisia ja julmia epäjumalanpalvelijoita kaikista pakana uskonnoista. Meidän vähäinen sotilajoukkomme aivan eksyi kapeihin, kiemurteleviin katuihin. Päällikkömme marssi sentähden virran poikki ja sijottui Agrin vanhaan linnaan. En tiedä, onko kukaan teistä, hyvät herrat, milloinkaan lukenut tahi kuullut mitään siitä vanhasta linnasta. Se on hyvin merkillinen paikka — merkillisin, missä eläissänini olen ollut, ja olenhan minäkin nähnyt lukemattomia omituisia soppia ja sokkeloita. Ensiksikin on se äärettömän suuri, — luulen, että se on monen tynnyrinalan suuruinen. Siihen kuului eräs uudempi osa, johon koko linnaväkemme vaimoineen, lapsineen ja varastoineen mahtui ja kuitenkin oli tilaa vielä runsaasti. Mutta tuo uudempi osa on vähäpätöinen sen vanhan suhteen, jossa ei kukaan koskaan käy, vaan joka on jätetty skorpioonein ja tuhatjalkaisten haltuun. Se on täynnä vanhoja saleja ja pitkiä, kiemurtelevia käytäviä, jotka johtavat ulos ja sisälle, joten on hyvin helppo eksyä siellä. Siitä syystä harvoin kukaan meni sinne yksin, vaikka silloin tällöin joku seurue kävi siellä tutkimusretkellä.

"Virran aallot huuhtovat tuon vanhan linnan etupuolta ja suojaavat sitä siltä taholta, mutta kylkirakennuksissa, ja takasivulla on monta porttia, ja näitä täytyy luonnollisesti valvoa, sekä vanhemmassa osassa että siinä, missä väkemme oli sijoitettu. Me olimme harvalukuiset ja tuskin oli meillä väkeä vartioida pääsisäänkäytäviä ja hoitaa kanooneita. Meidän oli siis mahdoton asettaa tarpeeksi vahvaa vahtia joka portin luo, niitä kun olikin niin lukemattomasti. Me asetimme päävartion keskelle linnoitusta ja joka sivuporttia vartioi yksi valkoinen mies ja kaksi tahi kolme alkuasukajanta. Minut määrättiin muutamana tuntina öisin vartioimaan pientä, yksinäistä porttia rakennuksen lounaisella puolella. Kaksi sikhä asetettiin minun hallittavakseni ja sain käskyn heti ampua, jos ei kaikki kävisi niinkuin piti, jonka jälkeen apujoukot tulisivat päävartiosta. Mutta kun se oli runsaat kaksisataa jalkaa sieltä, ja sen sekä vartijapaikkani välillä oli joukko käytäviä, epäilin suuresti, ehtisivätkö tulla ajoissa ollakseen miksikään avuksi, jos todellakin päällehyökkäys tapahtuisi.

"Niin; minä olin kaikissa tapauksissa ylpeä tuosta vähäisestä päällikkyydestä, koska olin ainoastaan raaka sotamies ja lisäksi vielä jalkapuolet. Kaksi yötä olin vahdissa sikheineni. Ne olivat pari pitkää, hurjakatseista roistoa, Mahomet Singh ja Abdullah Khan nimisiä, molemmat vanhoja sotamiehiä, jotka olivat taistelleet meitä vastaan Chilian Wallahin luona. He osasivat puhua Englannin kieltä jotenkin hyvin, mutta minä en juuri paljoa saanut heiltä tietää. Mieluimmin he kaiket yöt seisovivat puhua laverrellen omalla sikhikielellään. Minä tavallisesti seisoskelin portin ulkopuolella tuijottaen leveään, kiemurtelevaan virtaan tahi suuren kaupungin tuikkiviiniin tulin. Rummun pärrytys, tam tamin helinä ja juopuneitten kapinoitsijain ulvonta ja rähinä muistuttivat meille kaiket yöt vaarallisista naapureistamme virran toisella puolella. Joka toinen tunti kävi vahdista oleva upseeri kaikissa ulkovartioissa tarkastamassa, jos kaikki asiat olivat niinkuin olla piti.

"Kolmas yö oli synkkä ja pimeä, ja satoi vihmää. Oli ikävää seistä siinä tunti tunnin perästä. Koetin lukemattomia kertoja saada sikhejäni puhumaan, mutta ilman varsinaista tulosta. Kello kaksi yöllä kävi vahti katselmusta pitämässä ja keskeytti yön yksitoikkoisuuden. Kun huomasin etteivät toverini tahtoneet ryhtyä mihinkään keskusteluun, otin esiin piippuni ja laskin pyssyni maahan vetääkseni tulta. Samassa silmänräpäyksessä olivat molemmat sikhit kimpussani. Toinen tempasi kiväärini ja piti sitä pääni kohdalla edessäni, ja toinen laski pitkän puukon kurkulleni ja vannoi antavansa iskun, jos vaan askeleenkin astuisin.

"Ensimmäinen ajatukseni oli että he olivat liitossa kapinoitsijain kanssa, ja että tämä oli alkua hyökkäykseen. Jos porttimme joutuisi sepojein käsiin, täytyisi linnan antautua, ja naisia ja lapsia kohdeltaisi niinkuin onnettomia Kahanpurin uhreja. Ehkä luulette, hyvät herrat, että aikomukseni on

soaista teidän silmänne, mutta minä vakuutan kunniasanallani, että kun ajattelin tuota, vaikkakin tunsin veitsen terän kaulallani, avasin suuni huutaakseni, olipa se viimeinenkin huutoni, se kuitenkin kuuluisi päävartioon. Joka minusta piti kiinni, näkyi lukeneen ajatukseni, sillä juuri kuin aioin huutaa, kuiskasi hän: Älkää nostako mitään melua. Linna on turvattuna. Virran tällä puolella ei ole ketään noista kapinallisista koirista. Hänen äänensä ilmaisi että hän puhui totta ja tiesinhän että jos kohottaisin ääneni, olisin kuoleman oma. Sen luin tuon veitikan tummissa silmissä.

"Kuule minua, sahib", sanoi pitempi ja hurjempi noista, molemmista, hän, jota kutsuttiin Abdullah Khaniksi. 'Sinun täytyy nyt joko suostua meidän tuumaamme taikka panemme sinut vaikenemaan iäksi. Asia on siksi suuri ja tärkeä ett'emme voi kieltäytyä. Joko vannot sinä kristittyjen ristin kautta yhtyä meihin hengellä ja verellä, tahi viskataan sinun ruumiisi jo tänä yönä vallihautaan ja me menemme veljeimme luo kapinallisessa armeijassa. Kolmatta mahdollisuutta ei löydy. Kumman valitset — elämän vai kuoleman? Saat ainoastaan kolmen minuutin ajatusajan, sillä aika kuluu ja kaikki täytyy olla selvänä ennenkuin tarkastus tapahtuu seuraavan kerran.'

"Mitenkä voin päättää tuon?" sanoin minä. 'Ette ole sanoneet, mitä minulta vaaditte. Mutta minä sanon teille edeltäpäin että jos on jotakin tekeillä linnoitusta vastaan, niin en tahdo sormellani koskea koko asiaan, vaan ottakaa henkeni sitte samalla.'

"Ei mitään ole tekeillä linnoitusta vastaan", vastasi hän. 'Tahdomme ainoastaan, että teet sen, minkä takia maamiehesi tulevat tähän maahan. Kysymme sinulta, tahdotko tulla rikkaaksi? Tahdotko olla kanssamme tänä yönä, niin vannomme tämän paljastetun veitsen kautta ja sillä kolmenkertaisella valalla, jota ei yksikään sikhi vielä ole rikkonut, että tulet saamaan osasi saaliista. Neljäsosa aarteesta on oleva sinun. Enempää emme voi tarjota sinulle.'

"Mutta mikähän aarre se on?" kysyin minä. 'Minä olen yhtä halukas rikastumaan kuin te, jos vaan sanotte mitä minun on tehtävä.'

"Sinä siis lupaat", sanoi hän, 'isäsi luitten, äitisi kunnian, uskontosi ristin kautta, ett'et sormeasi kohota, et sanaa lausu meitä vahingoittaaksesi et nyt etkä vastaisuudessa?'

"Sen lupaan", vastasin, 'ehdolla, ett'ei linna joudu vaaraan.'

"Nyt myöskin minä ja toverini vannomme, että tulet saamaan neljännes osan aarteesta, joka jaetaan tasan meidän neljän kesken.'

"Meitähän on vaan kolme", huomautin minä.

"Ei; Dost Akbarin täytyy saada osansa. Voimmehan kertoa sinulle koko jutun, sill'aikaa kun odotamme heitä. Asetu portille, Mahomet Singh, ja ilmoita, koska he tulevat. Näin on asian laita, sahib, ja minä kerron sen sinulle sen takia että tiedän valan olevan sitovan ja että voimme luottaa sinuun. Jos olisit ollut viekas hindu, niin vaikkakin olisit vannonut kaikkien jumalten kautta heidän temppeleissään, olisi tämä veitsi veresi tahraama ja ruumiisi vedessä. Mutta sikhi tuntee englantilaisen ja englantilainen tuntee sikhin. Kuunnelkaa siis mitä teille kerron:

"Pohjoisimmista maakunnissa elää eräs rajah, joka on hyvin rikas, vaikka hänen maansa ovat pienet. Paljon on hän perinyt isältään ja paljon on hän itse koonnut, sillä hänellä on halpamielinen luonne ja kätkee kultansa sen sijaan että käyttäisi sen hyvään. Kun kapina puhkesi ilmi, tahtoi hän olla sekä jalopeuran että tiikerin ystävä — sekä sepojein että Komppanian. Mutta pian hän huomasi, että valkoisten päivä olisi koittanut, sillä koko maassa ei muuta kuulunut kuin huhuja heidän kuolemastaan ja tappioistaan. Mutta koska hän oli varovainen mies, asetti hän asiansa siten että tuli mitä tuli, säilyttäisi hän kuitenkin puolet aarteestaan. Kullan ja hopean kätki hän palatsinsa holveihin, mutta kalleimmat kivet ja harvinaisimmat helmet pani hän rautakirstuun ja antoi sen luotettavan palvelijan haltuun, jonka kauppiaksi puettuna piti viedä sen Agraan ja jättää se sinne, kunnes rauha taas vallitsisi maassa. Jos kapinoitsijat voittivat, niin olivat siis hänen rahansa säästössä, mutta jos Komppania tuli voittajaksi, niin oli hän kuitenkin pelastanut jalokivensä. Siten jaettuaan aarteensa teki hän sepojein kanssa liiton, koska he kovasti ahdistelivat hänen rajojansa. Mutta täten joutui, huomatkua se, sahib, hänen omaisuutensa oikeudenmukaisesti niiden käsiin, jotka olivat olleet lipulleen uskollisia.

"Tuo teeskennelty kauppias, joka matkustaa Achmetin nimellä, on nyt Agran kaupungissa ja toivoo pääsevänsä linnoitukseen. Hänen matkakumppaninansa on kasvattiveljeni Dost Akbar, joka tuntee hänen salaisuutensa. Dost Akbar on ensi yönä luvannut viedä hänet jollekin linnoituksen syrjäportille ja on sitä tarkoitusta varten valinnut tämän. Hän tulee tänne ennen pitkää ja löytää täällä Mahomet Singhin ja minun odottamassa häntä. Paikka on yksinäinen, eikä kukaan tule tietämään, että hän on käynyt täällä. Maailma ei enää kuule puhuttavan kauppias Achmetista, mutta rajahin suuren aarteen jaamme me keskenämme. Mitä sanot siitä, sahib?'

"Worcestershiressä on ihmishenki kallis ja pyhä, mutta asian laita on aivan toinen, kun ei ole muuta

kuin tulta ja verta ympärillä ja on tottunut kohtaamaan kuoleman jokaisessa kadunkulmassa. Elikö kauppias Achmet tahi ei, se oli minusta yhdentekevää, mutta kun hän puhui aarteesta, sain kiihkeän halun siihen, ja minä ajattelin, niitä kaikkea voisinkaan aikaansaada sillä tuossa vanhassa isänmaassa, ja kuinka sukuni ihmettelisi nähdessään perheen kelvottoman tulevan kotiin taskut täynnä kultarahoja. Olin jo tehnyt päätökseni, mutta Abdullah Khan, joka luuli minun epäilevän, tuli kiihkeäksi.

"Ajatelkaa, sahib", sanoi hän, "että jos tämä mies joutuu päällikön käsiin, niin hän hirtetään tahi ammutaan ja hänen jalokivensä joutuvat hallituksen huostaan, niin ett'ei kukaan tule siitä penniäkään rikkaammaksi. Ja koska me kerran otamme hänet vangiksi miksemme samalla tekisi sitä muutakin? Kalliit kivet eivät pahennu meillä enemmän kuin Komppanian kirštuissakaan. Aarre on niin suuri, että meistä jokaisesta voi tulla rikkaat miehet ja mahtavat herrat. Kenkään ei saa tietää mitään koko asiasta, sillä täällä olemme erotettuna kaikista muista. Kaikki sopii meille hyvin. Sano siis, sahib, yhdytkö meihin, tahi tuleeko meidän pitää sinua vihollisenamme?"

"Yhdyn teihin hengellä ja verellä", vastasin.

"Hyvä", sanoi hän antaen minulle kiväärin takaisin. "Näet, että me luotamme sinuun, sillä sinä et voi sanaasi peruuttaa yhtä vähän kuin mekään. Meidän tulee nyt ainoastaan odottaa veljeäni ja kauppamiestä!"

"Tietääkö veljesi, mitä aijotte tehdä?" kysyin minä.

"Hän se on keksinyt koko tuuman. Mutta menkäämme portille vartioimaan Mahomet Singhin kanssa."

"Satoi yhä rajusti, sillä sadeaika oli juuri alussa. Raskaat, synkät pilvet purjehtivat taivaalla ja oli vaikea nähdä kauemmaksi kuin kivenheiton matkan päähän itsestään. Syvä vallihauta oli porttimme edustalla, mutta vesi oli paikottain milt'ei kuivunut, ja siten oli helppo päästä ylitse. Tuntui niin kummalliselta seistä noitten villien sikhein kanssa siinä odottamassa miestä, joka kulki kohti kuolemaansa.

"Äkkiä huomasin valon salalyhdystä vallihaudan toisella puolella. Se katosi multakasojen taakse, mutta näkyi taaskin hitaasti läheten meitä kohden.

"Tässä he tulevat!" huudahdin minä.

"Huuda heille, kuten tavallisesti, sahib", kuiskasi Abdullah. "Elä anna hänelle mitään syytä pelkoon. Lähetä meidät sisään hänen kanssaan, niin toimitamme me loput, kun sinä jäät tänne vartioimaan. Pidä lyhty kunnossa, että voimme nähdä, onko se todellakin hän."

"Valo oli liehunut sinne tänne, milloin ollen liikkumatta, milloin lähestyen, kunnes vihdoin erotin kaksi tummaa olentoa haudan toisella puolella. Kuulin heidän lasken van alas luisua rinnettä, putikoivan savessa ja tulevan puolitiehen portin ja vallihaudan välillä, ennenkuin huusin heille:

"Kuka siellä?"

"Ystäviä!" vastattiin. Avasin lyhdyn ja valovirta laukesi heidän ylitsensä. Ensimmäinen oli jättiläissuuri sikhi mustalla parralla, joka ulottui aina uumille asti. En koskaan ole nähnyt niin pitkää miestä, lukuunottamatta mahdollisesti rahalla näytettyä. Toinen oli pieni, lihava, pyöreä olento, suuri keltainen turbaani päässä ja käärö kainalossa. Hän näytti kovin pelkäävän, sillä hänen kätensä vapisivat niinkuin hänellä olisi ollut vilutauti, ja hän katsoi lakkaamatta oikealle ja vasemmalle kirkailla, vilkkuvilla, pienillä silmillään, niinkuin rotta, joka uskaltaa lähteä piilopaikastaan. Väristys valtasi koko ruumiini ajatellessani hänen murhaamistaan, mutta sitte muistin aarteen ja sydämeni muuttui heti kivikovaksi. Huomatessaan valkoisen naamani, huudahti hän ilosta ja juoksi minun luokseni.

"Suojelkaa minua, sahib", sanoi hän läähättäen, "suojelkaa kauppias Achmet-parkaa! Olen matkustanut suoraan Rajpootanan poikki hakemaan suojaa Agran linnassa. Minua on ryöstetty ja lyöty ja pahasti kohdeltu siksi, että olen Komppanian ystävä. Tämä on siunattu hetki tämä, kun taas olen turvattu — sekä minä että omaisuuteni."

"Mitä teillä on käärössä?" kysyin minä.

"Rauta-arkku", vastasi hän, "joka sisältää pari perhekalleutta, jotka eivät ole mistään arvosta muille, mutta joita en mitenkään tahtoisi kadottaa. Kuitenkaan en ole mikään kerjäläinen, ja minä palkitsen teitä, nuori sahib, sekä teidän komentajaanne, jos hän suo minulle tarpeellista suojaa."

"En uskaltanut enempää puhua hänen kanssaan. Mitä kauemmin katselin hänen lihavia, pelästyneitä kasvojaan, sitä vaikeammalta tuntui minusta noin kylmäverisesti murhata hänet. Oli parasta mitä pikemmin saada kaikki selväksi.

"Viekää hän vartijan luo", sanoin minä. Molemmat sikhit liittyivät häneen, yksi kummallekin puolelle, ja jättiläinen seurasi heitä, heidän mennessä sisään pimeästä portista. Onkohan kukaan koskaan ollut noin kuoleman ympäröimänä? — Minä jäin lyhtyineni portille.

"Kuulin kaiun heidän säännöllisistä askeleistaan autioissa käytävissä. Yht'äkkiä ne hiljenivät ja kuulin ääniä ja tappelua sekä lyöntejä. Seuraavassa silmänräpäyksessä pelästyin nopeista askeleista, jotka lähenivät minua ja erotin samalla riuskasta läähätystä. Suuntasin lyhdyn valon pitkää, suoraa käytävää kohti, ja siellä tuli tuo lihava kauppias juosten täyttä vauhtia verinen naarmu kasvoissa ja aivan hänen kintereillään, loikaten kuten tiikeri, tuo pitkä mustapartainen sikhi veitsi kädessä. En ole koskaan nähnyt kenenkään juoksevan niin nopeaan kuin tuon pienen kauppiaan. Hän juoksi nopeammin kuin sikhi ja minä näin että jos hän onnistuisi pääsemään ohitseni ja ulos linnasta, olisi hän pelastettu. Silmänräpäykseksi heltyi sydämeni, mutta ajatellessani aarretta kovettui se taas. Pistin kivääriini hänen sääriensä väliin, ja hän kaatui suulleen kuin ammuttu kaniini. Ennenkuin hän ehti nousta ylös oli sikhi hänen kimpussa ja tunki veitsensä kaksi kertaa luinen kylkeensä. Ei hän valittanut, ei liikuttanut jäsentäkään, vaan makasi siinä niinkuin kaatui. Minä luulen että hän ehkä taittoi niskansa kaatuessaan. Näette hyvät herrat, että pidän lupaukseni, — kerron teille kaikki, juuri niinkuin se tapahtui, joko se sitte on minulle eduksi tahi ei."

Hän vaikeni ja ojensi kahlehditun kätensä ottaakseen konjakkia ja vettä sisältävän lasin, jonka Holmes oli valmistanut hänelle. Mitä minuun tulee, niin täytyy minun tunnustaa, että nyt tunnen suurta inhoa miestä kohtaan, ei ainoastaan tuon kauhean pahanteon tähden, johon hän oli sekotettu, vaan vielä enemmän siitä huolimattomasta tavasta, jolla hän kertoi tapahtumasta. Mikä rangaistus häntä odottikin, ei hän voinut toivoa mitään osanottoa minulta. Sherlock Holmes ja Jones istuivat kädet polvilla, syvästi kiintyneinä kertomukseen, mutta samalla inhoa kasvoissaan. Hän lienee huomannut tuon, sillä hänen äänessään ja tavassaan oli vähän uhkausta, kun hän taas jatkoi.

"Se oli tietysti hyvin pahasti tehty," sanoi hän. "Mutta minäpä haluaisin tietää, kuinka moni minun asemassani olisi kieltäytynyt ottamasta osaa saaliiseen, kun tiesivät että menettäisivät henkensä vaivastaan. Sitä paitsi oli hänen tahi minun elämäni kysymyksessä, kun hän kerran oli päässyt linnoitukseen. Jos hän olisi päässyt pois sieltä, olisi koko asia tullut ilmi, ja minä olisin joutunut sota-aikeuden tutkittavaksi ja tuomittavaksi kuolemaan niin varmaan kuin tässä istun. Ihmiset eivät ole juuri sovinnollisia tällaisina kapinallisina aikoina."

"Jatkakaa kertomustanne," sanoi Holmes lyhyesti.

"Niin, me kannoimme hänet sisään, Abdullah Akbar ja minä. Ja hyvin raskas hän oli, niin pieni vaikka olikin. Mahomet Singh jätettiin portin vartijaksi. Kannoimme hänet paikalle, jonka sikhit olivat jo edeltäpäin valmistaneet. Se oli kappaleen matkan päässä; kiertelevä käytävä johti suureen, tyhjään saliin, jonka tiilikiviset seinät olivat hajonneet ja rikkirevityt. Multalattia oli laskenut yhdestä kohden, joten se muodosti luonnollisen haudan, ja siihen jätimme Achmet-kauppiaan peitettyämme hänet ensin irtonaisilla tiilikivillä. Sen tehtyämme palasimme aarteiden luo.

"Sen löysimme siinä, mihin Achmet oli pudottanut sen, kun häntä ensin ahdistettiin. Sama kiristu se oli, joka nyt on tuossa pöydällä. Avain riippui silkinuorassa kannen koristetusta kahvasta. Aukasimme sen, ja lyhdyn valo lankesi säteillen juvelikokoelmaan, jommoisista olin lukenut ja nähnyt unta pienenä poikana Pershoreassa. Silmiä ihan huikasi niitä katsellessa. Kyllin katseltuamme, noukeimme ne ylös sieltä yksitellen ja merkitsimme ne listaan. Niitä oli sataneljäkymmentäkolme vesikirkkainta timanttia, niiden seassa yksi, jota luullakseni kutsuttiin 'suureksi Moguliksi', ja jonka sanotaan olevan lähinnä suurin jalokivi maailmassa. Sitte oli siellä yhdeksänkymmentäseitsemän erinomaisen kaunista smaragdia, ja sataseitsemänkymmentä rubinia, joista kuitenkin muutamat olivat pieniä. Siellä löytyi neljäkymmentä veripunaista, kaksisataakahdeksänkymmentä sinistä kiveä, kuusikymmentäyksi agatia ja joukko beryylliä, kissansilmiiä, turkoosia ja muita jalokiviä, joitten kaikkein nimiäkään en silloin tuntenut, vaikka sittemmin olen oppinut niitä enemmän tuntemaan. Sitä paitsi oli siellä lähes kolmesataa ihanimpaa helmeä, joista kaksitoista, oli kiinnitetty suureen kultarenkaaseen. Se oli otettu arkusta, eikä sitä siis löytynyt enää siellä, kun taaskin sain sen haltuuni.

"Laskettuamme aarteemme, kätkimme ne taas kiristuun ja kannoimme sen portille näyttääksemme ne Mahomet Singhille. Sitte uudistimme juhlallisesti valamme luvaten uskollisesti auttaa toisiamme ja säilyttää salaisuutemme. Päätimme kätkeä aarteemme varmaan paikkaan, kunnes maassa taas rauha vallitsisi ja sitte jakaa se tasan keskenämme. Ei ollut hyvä jakaa niitä nyt, sillä jos olisi löydetty niin kallisarvoisia jalokiviä meiltä, herättäisi se epäilystä, eikä linnoituksessa ollut koskaan rauhassa muilta, eikä meillä myöskään ollut paikkaa missä niitä säilyttäisimme. Veimme sentähden aarteiden samaan saliin, mihin olimme ruumiin kätkeneet, ja siellä kaivoimme reijän parhaimmin säilyneeseen muuriinosaan ja kätkimme sinne aarteiden. Otimme tarkan vaarin paikasta, ja seuraavana päivänä piirsin neljä asemakarttaa, yhden kullekin meistä, ja kirjoitin meidän neljän merkkimme alle, sillä olimme vannoneet aina toimia yksi kaikkein ja kaikki yhden puolesta, ja ettei kukaan katsoisi omaa etuansa. Se

on vala, josta voin käsi sydämmellä sanoa, ett'en ole koskaan sitä rikkonut.

"Ei hyödytä kertoa teille, hyvät herrat, miten kävi Intian kapinan. Sittekun Wilson oli anastanut Delhin ja sir Colin tullut Lakhnaulle avuksi, oli asia päätetty. Uusia joukkoja tulvaili alituisen ja Nana Sahibin täytyi paeta rajan toiselle puolelle. Sotajoukko eversti Greathedin johdolla tuli Agraan ja ajoi pois kapinoitsijat sieltä. Rauha näytti vähitellen palajavan maahan, ja me neljä aloimme toivoa, ett'ei hetki olisi kaukana, jolloin me vaaratta saisimme lähteä siellä saaliinemme. Mutta yht'äkkiä aavistamattamme raukesivat toiveemme, — meidät vangittiin Achmetin murhaajina.

"Se tapahtui seuraavalla tavalla: Rajah uskoi kalleutensa Achmetin huostaan, sillä hän tiesi että hän oli luotettava mies. Mutta Itämaissa ovat ihmiset epäluuloisia; rajah lähetti siis vielä luotettavamman palvelijan vakoomaan ensimmäistä. Tämä toinen sai käskyn aina seurata Achmetia, ja hän seurasi häntä niinkuin varjo. Hän hiipi hänen jälessään myöskin sinä yönä ja näki Achmetin menevän portista sisään. Luonnollisesti hän luuli, että Achmet etsi suojaa linnassa, ja pyysi itse päästä sinne seuraavana päivänä mutta ei löytänyt jälkeäkään Achmetista. Se tuntui hänestä niin kummalliselta, että hän kertoi siitä eräälle kersantille, ja tämä kertoi sen päällikölle. Perinpohjainen tutkimus pidettiin ja ruumis löydettiin. Siis tulimme me, juuri kun luulimme että kaikki oli hyvällä alulla, vangituiksi kaikki neljä ja kutsutuiksi oikeuden eteen syytettynä murhasta, kolme siitä syystä että olimme vartioinneet porttia ja neljäs, koska hän oli ollut murhatun seurassa. Tarkastuksessa ei mainittu sanaakaan aarteesta, sillä rajah oli karkoitettu pois Intiasta, jott'ei kukaan ollut erittäin innostunut siitä. Mutta murha näytettiin toteen, ja selväähän oli että me kaikki olimme sekoitetut siihen. Nuo kolme sikhiä saivat elinajaksi kuritushuonetta, ja minä tuomittiin kuolemaan, vaikka minun tuomioni sittemmin muutettiin samallaiseksi kuin toisten.

"Oli se kummallinen asema, jossa olimme. Siinä seisoi nyt sidottuina jaloista ja käsistä ja ilman toivon koskaan päästä vapaaksi, ja kuitenkin tiesimme me salaisuuden, joka olisi muuttanut jokaisen meistä palatsiin, jos vaan olisimme voineet käyttää sitä hyväksemme. Minä milt'ei paloin sisällisesti raivosta täytyessäni kärsiä hävyttömyyttä ja iskuja ja lyöntejä jokaiselta virkapukuun puetulta polisilurjukselta ja elää vedellä ja riisillä, koko tuon ruhtinaallisen omaisuuden odottaessa ulkopuolella, valmiina käytettäväksi. Se teki minut miltei hulluksi, mutta minähän olenkin aina ollut kovasydämminen, joten minä kärsein odottaen, että minunkin aikani kerran tulisi.

"Viimein se näyttikin tulleen. Minä siirrettiin Agrasta Madrasiin ja sieltä Blair Islantiin Andamansaarilla. Tässä siirtolassa ei ole monta valkoista vankia, ja koska olin käyttäytynyt siivosti alusta asti, huomasin pian olevani etuoikeutettu henkilö. Minä sain pienen majan Hopa Townissa, joka oli pieni kylä Mount Harrietin rinteellä, ja siellä minä jätettiin monasti itsekseni. Se on synkkä, epäterveellinen paikka ja koko seutu pienten viljelysmaittemme ympärillä oli täynnä villedä, petomaisia alkuasukajia, jotka aina olivat valmiit lennättämään myrkytetyn nuolen päällemme niin pian kuin heillä oli tilaisuus siihen. Maa piti kuokittaman ja ojitettaman ja siihen istutettaman yam'ia (intialainen kasvi, jonka juurta käytetään ravinto-aineksi) ja toimitettaman paljon muuta, jotta koko päivän olimme työssä, vaikka illalla kyllä oli pieni vapaahetki. Muun muassa opein sekoittamaan lääkkeitä kenttälääkärille ja säilytin itselleni muutamia murusia hänen lääketieteellisistä tiedoistaan. Koko ajan vaanein tilaisuutta pakoon; mutta sieltä on satoja peninkulmia muihin maihin, eikä niillä kulkuvesillä koskaan tuule, joten oli hyvin vaikea asia päästä sieltä.

"Kenttälääkäri, tohtori Somerton, oli iloinen, nuori herra, ja muut upseerit kokoontuivat tavallisesti hänen luokseen iltasin korttia pelaamaan. Välskärihuone, jossa tapasin valmistaa lääkkeitäni, oli hänen asuinhuoneensa vieressä, ikkuna huoneitten välisessä ovelta. Usein, kun minun oli ikävä aikani, sammutin lampun ja asetuin ikkunan luo, niin että näin heidän pelaavan ja kuulin puhelevan. Pidän itse kortinpelistä ja oli miltei yhtä hauskaa katsella kuin itse olla mukana. Siellä olivat majori Sholto, kapteini Morstan ja luutnantti Bromley Brown, kaikki maassa syntyneitten joukkojen päällikköjä, ja sitte tohtori itse ja muutama virkamies vankeinhallituskunnasta, vanhoja paatuneita lurjuksia, jotka pelasivat hyvin varovaisesti ja kitsaasti. Oli se pieni hauska peliseura, kun he tulivat yhteen.

"Yhden asian tulini huomaamaan, ja se oli, että sotamiehet aina hävisivät ja sivilimiehet voittivat. Muistakaa, minä en sano, että tehtiin vääryyttä, mutta siten oli asian laita kaikissa tapauksissa. Nuo vankilalurjukset eivät olleet juuri tehneet muuta kuin pelanneet korttia siitä asti kun tulivat Andamansaarille, ja he tunsivat toinen toisensa pelitavan ihan tarkalleen, muiden pelatessa vaan kuluttaakseen aikaansa ja viskailen korttinsa, miten milloinkin sattui. Ilta illalta nousivat sotilaat yhä köyhempinä pelipöydältä, ja kuta enemmän he köyhtyivät sitä kiihkoisemmiksi tulivat he pelaamaan. Majori Sholto oli innokkain heistä. Ensin hän maksoi kullalla ja pankkiseteleillä, mutta pian alkoi hän kirjoittaa vekseleitä suurille summille. Joskus voitti hän vähäsen, niin paljon että hän oikein pääsi intoon, mutta sitte seurasi huono onni taas pahimpana entistään. Kaiket päivät kuljeskeli hän synkkänä kuin ukkospilvi, ja rupesi juomaan enemmän kuin hänelle tarpeellista oli.

"Eräänä iltana oli hän hävinnyt tavallisesti enemmän. Istuin juuri mökissäni, kun hän ja kapteini

Morstan tulivat ohitse matkalla kortteeriinsa. He olivat oikeita mielistäviä, nuo molemmat ja olivat aina yhdessä. Majori oli raivostunut häviöstään.

"Kaikki on mennyttä, Morstan," sanoi hän juuri kun menivät majani ohitse, "olen pakotettu pyytämään eroa; olen mennyt mies."

"Vait, vanha poika," sanoi toinen taputtaen häntä olkapäälle. "Olen itsekin jotenkin paljas, mutta..." enempää en kuullut, mutta siinä oli tarpeeksi antamaan minulle ajattelemista.

"Muutaman päivän perästä oli majuri Sholto kävelemässä rannalla, ja minä käytin tilaisuutta puhutellukseni häntä.

"Pyytäisin teiltä neuvoa, majori," sanoin minä,

"No, mitä asia koskee Small?" kysyi hän ottaen sikarin suustaan.

"Kysyisin teiltä kenen puoleen oikeastaan tulisi kääntyä, kun tahtois saattaa päivän valoon kätkeyn aarteen. Minä tiedän missä sellainen puolen miljoonan punnan arvoinen aarre löytyy, ja kosk'en voi itse käyttää sitä, olen ajatellut, että olisi ehkä parasta jättää se lailliselle virkakunnalle, se ehkä voisi toimia niin, että rangaistukseni lyhennettäisiin."

"Puolen miljoonaako, Small?" sanoi hän katsoen minua silmiin nähdäkseen puhuinko totta.

"Aivan niin, sir — jalokivissä ja helmissä. Se sijaitsee sellaisessa paikassa että kuka hyvänänsä voi ottaa sen. Ja omituisinta on, että sen oikia omistaja on julistettu henkipatoksi eikä saa hallita mitään omaisuutta, joten se kuuluu ensimmäiselle, joka sen löytää."

"Hallitukselle, Small," änkytti hän, "hallitukselle." Mutta hän lausui sen hitaalla äänellä, ja minä tiesin että hän oli ansassani.

"Minun pitäisi siis teidän mielestänne ilmoittaa kenraalikuvernöörille siitä?" kysyin tyyneesti.

"No, no, teidän ei pidä tehdä mitään punnitsematta, jota sitte saisitte katua. Kertokaa minulle kaikki, Small. Selittäkää tarkemmin asia."

"Kerroin hänelle koko kertomuksen muutamilla pienillä muutoksilla, jott'ei hän tuntisi paikkaa. Kun olin lopettanut, seisoi hän ajatuksiinsa vaipuneena ja liikkumattomana. Voin hänen huultensa hermostuneista nytkäyksistä huomata että hänessä riehui sisäinen taistelu.

"Tämä on hyvin tärkeä asia, Small, sanoi hän viimein. Elkkää mainitko sanaakaan tästä kellekään, niin puhun muutaman päivän perästä enemmän tästä asiasta."

"Kahden päiviin perästä tulee hän ja ystävänsä kapteini Morstan luokseni keskellä yötä lyhyellä varustettuna.

"Tahtoisin että kapteini Morstan saisi kuulla tuon kertomuksen omasta suustanne, Small," sanoi hän.

"Kerroin sen taas uudestaan samalla tavalla kuin ennen.

"Sehän kuuluu todenmukaiselta," sanoi hän. "Sitä voisi käyttää hyväksensä."

"Kapteini Morstan nyökkäsi päällään.

"Kuulkaa, Small," sanoi majoori. "Olemme keskustelleet asiasta, ystäväni tässä ja minä, ja tulleet siihen loppupäätökseen, että teidän salaisuutenne tuskin koskee hallitusta, vaan on teidän yksityinen asianne, jonka kanssa voitte menetellä, miten teille parhaaksi näkyy. Nyt on kysymys, — minkä palkkion vaaditte siitä? Me olisimme halukkaat ottamaan asian haltuumme, tai ainakin ottamaan sen tutkittavaksi, jos voisimme sopia ehdoista." Hän koetti puhua kylmällä, huolimattomalla äänellä, mutta hänen silmänsä loistivat innosta ja voitonhimosta.

"Niin, mitä siihen tulee, hyvät herrat," vastasin minä koettaen olla kylmäverinen, vaikka tunsin itseni ylitä kiihoittuneeksi kuin hän, "niin löytyy ainoastaan yksi kauppakontrahti, jonka mies minun asemassani voi tehdä. Pyydän että autatte minut ja kolme toveriani vapauteen ja palkkioksi siitä otamme teidät yhtiömieheksi ja annamme teille viidennen osan keskenänne jaettavaksi."

"Hm!" sanoi hän. "Viidennen osan! Se ei ole kovinkaan houkuttelevaa."

"Siitä tulisi viisikymmentätuhatta puntaa kummallekin," sanoin minä.

"Mutta mitenkä voisimme auttaa teidät vapauteen? Tiedättehän että pyydät te mahdottomia."

"En suinkaan," vastasin minä. "Olen miettinyt kaikki valmiiksi, aina pienimpiin yksityiskohtiin asti. Ainoa este paollemme on se, ettemme saa sopivaa venettä emmekä riittävästi ruokavaroja pitkälle matkalle. Calcuttassa tahi Madrasissa löytyy lukemattomia pieniä kuttereja ja jahteja, jotka sopisivat meille mainiosti. Hankkikaa sellainen tänne. Me sitoudumme menemään laivaan yön aikana ja jos sitte laskette meidät maalle jollakin Intian rannikolla, olette täyttäneet osanne suostumuksesta."

"Jospa teitä vaan olisi yksi!" sanoi hän.

"Kaikki tahi ei kukaan," vastasin. "Sen olemme vannoneet. Meidän neljän täytyy aina toimia yhdessä."

"Näet, Morstan," sanoi hän, "Small on mies, joka pysyy sanoissaan. Hän ei petä ystäviään. Luulen että varmaan voimme luottaa häneen."

"Tämä on saastainen asia," vastasi toinen. "Mutta kuten sanovat, rahat ovat juuri tarpeelliset auttamaan meitä pulasta."

"No niin, Small," sanoi majori, "luulen, että meidän täytyy koettaa sopia teidän kanssanne. Mutta ensin täytyy meidän tietysti koetella kertomuksenne todenperäisyyttä. Sanokaa minulle mihin kirstu on kätetty ja minä tulen pyytämään virkalomaa ja matkustamaan Intiaan ottaakseni selvän asiasta."

"Ei mitään kiirettä," sanoin minä, joka tynnyin samassa määrässä kuin hän kiihtyi. "Minun täytyy hankkia kolmen ystäväni suostumuksen. Sanonhan teille, että tässä tulee kysymyksen kaikki neljä tahi ei kukaan."

"Tuhmuuksia!" huudahti hän. "Mitä noilla kolmella mustalla pirulla on tekoja meidän sopimuksemme kanssa?"

"Mustia tahi sinisiä," sanoin minä, "sama se, mutta me olemme liitossa keskenämme, ja me olemme kaikki yhdestä puolen."

"Niin; tämä päättyi uuteen kokoukseen, jossa myöskin Mahomet Singh, Abdullah Khan ja Dost Akbar olivat läsnä. Keskustelimme asiasta sinne tänne ja vihdoinkin tehtiin sopimus. Meidän piti hankkia molemmille upseereille kartat Agran linnoituksen vanhasta osasta sekä merkitä sen osan muurista, missä aarre oli kätetty. Majori Sholton piti matkustaa Intiaan tiedustelemaan, olisiko kertomuksemme tosi. Jos hän löytäisi arkun, jättäisi hän sen sinne, varustaisi pienen jahdin ruokavaroilla pitempää matkaa varten, joka odottaisi Rutland Islandilla, ja jonne me salaa hiipisimme, sekä vihdoinkin palaisi takaisin toimeensa. Kapteini Morstan pyytäisi sen jälkeen virkalomaa, kohtaisi meidät Agrassa, ja siellä me lopullisesti aarteen jakaisimme ja kapteini ottaisi haltuunsa sekä oman että majorin osan. Kaiken tämän vahvistimme juhlallisimmilla valoilla, mitä järki voi ajatella tahi suu puhua. Istuin koko yön kynän ja musteen kanssa työskennellen ja aamulla olivat molemmat kartat ihan valmiina ja allekirjoitettuna neljän merkeillä, — nimittäin minun, Abdullahin, Akbarin ja Mahometin nimillä.

"Mutta minä väsyttän teitä, hyvät herrat, pitkällä kertomuksellani ja minä tiedän, että ystäväni, mr Jones, kärsimättömänä odottaa nähdäkseen minut varmana vankikopissa. Kerron sen niin lyhykäisesti kuin mahdollista. Tuo Sholto-lurjus matkusti Intiaan, mutta ei hän palannut koskaan takaisin. Kapteini Morsian osotti minulle vähän sen jälkeen hänen nimensä erään englantilaisen postilaivan matkustavaisten joukossa. Hänen setänsä oli kuollut sekä jättänyt jälkeensä omaisuuden hänelle, ja Sholto pyysi eron armeijasta, mutta kuitenkin voi hän kohdella viittä miestä niinkuin hän kohteli meitä. Morstan matkusti Agraan heti sen jälkeen sekä huomasi, niinkuin odotimme, että aarre oli poissa. Tuo konna oli varastanut sen, täyttämättä ainoatakaan niistä ehdoista, joista olimme salaisuuden hänelle myyneet. Siitä päivästä alkaen elin ainoastaan kostolleni. Ajattelin sitä päivällä ja kiihoitin sitä yöllä. Se muuttui valtavaksi kaikkineleväksi intohimoksi minussa. Minä en välittänyt hituistakaan laista — en hirsipuusta. Ainoa ajatukseni oli — paeta, etsiä Sholton, kuristaa häntä kurkusta. Jopa Agraarinkin oli minusta muuttunut vähäpätöisemmäksi kuin kostoni Sholtolle.

"Olen päättänyt toimeenpanna monta asiaa tässä elämässä, ja aina olen kaikki vienyt päätökseen. Mutta monta vuotta viipyi, ennenkuin aikani tuli. Olen jo kertonut teille että olin oppinut vähän lääketiedettä. Eräänä päivänä tohtori Somertonin ollessa kuumeessa, löysi eräs työskentelevä vankijoukko pienen Andaman-saarelaisen metsässä. Hän oli kuolemaisillaan ja oli kömpinyt yksinäiseen paikkaan elämänsä päättämään. Otin hänet huostaani, vaikka hän oli niin villi ja pahanilkinen kuin käärmeensikiö, ja parin kuukauden perästä oli hän terve taas. Häneen syttyi jonkinlainen jumaloitseva ystävyys minua kohtaan, eikä hän tahtonut palata metsiinsä, vaan oleskeli alituisen majani läheisyydessä. Opein vähäsen hänen kieltään ja tämä saattoi hanat vielä enemmän rakastamaan minua.

"Tonga — se oli hänen nimensä — oli taitava soutaja ja omisti suuren, tilavan kanootin. Kun huomasin että hän oli minulle uskollinen ja olisi tehnyt vaikka mitä palvelukseksi minua, ajattelin, että tässä olisi tilaisuus paeta. Puhuin hänen kanssaan asiasta. Hänen piti viedä veneensä määrättyinä yönä eräälle

vanhalle maallenusupaikalle, jota ei koskaan vartioitu, ja siellä minä astuisin veneeseen. Minä käskin hänen ottaa mukaansa useampia vesikalepassia sekä niin paljon kuin mahdollista yamia, kookospähkinöitä ja perunoita.

"Ja tuo pikku Tonga, hänpä oli rehellinen ja luotettava. Uskollisempaa ystävää ei kellään ole koskaan ollut. Määrättyinä yönä oli hän venheineen rantatilalla. Mutta sitte sattui niin onnettomasti että yksi vartijajoukon sotilaista oli rannalla — ilkeä lurjus, joka ei koskaan laiminlyönyt mitään tilaisuutta, saadakseen häväistä ja tehdä väkivaltaa minulle. Olin aina luvannut kostaa ja nyt oli aikani tullut. Oli ikäänkuin kohtalo olisi asettanut hänet minun tielleni, jotta voisin maksaa velkani ennenkuin saaresta läksin. Hän seisoj rantavallilla selin minuun ja lyhyt ratsupyösy olalla. Katsoin ympärilleni löytääkseni kiveä, jolla voisin koputtaa hänen aivojaan, mutta en löytänyt mitään.

"Silloin juolahti kummallinen ajatus mieleeni ja nyt tiesin mistä aseeni löytäisin. Istuin pimeään paikkaan ja riisuin puujalkani. Kolmella pitkällä hyppäyksellä olin hänen luonaan. Hän tähtäsi kiväärillään, mutta minä löin häntä kaikin voimin, jotta koko pääkallo halkesi. Näette vielä tässä puussa halkeaman, joka syntyi siihen lyödessäni. Kaaduimme molemmat kumoon, sillä minä kadotin tasapainon, mutta kun pääsin jaloille taas, tapasin hänet makaamassa liikkumattomana maassa. Astuin veneeseen ja tunnin kuluttua olimme hyvän matkan päässä merellä. Tonga oli ottanut mukaansa kaikki maalliset tavaransa, aseensa ja jumalansa. Muun muassa oli hänellä pitkä bamburuoko ja palanen kookosniini-mattoa, joista laitoin jonkinlaiset purjeet. Kymmenen päivää kuljeksimme näin elämän ja kuoleman välillä ja viidentenätoista otettiin meidät laivaan, joka oli matkalla Singaporesta Jiddahiiin kuljettaen malajilaisia pyhiinvaeltajia. Siinä oli kummallinen sekoitus kaikenmoisista kansoista ja Tonga ja minä mukaannuimme pian heidän oloihinsa. Yksi suuri etu heillä oli — he antoivat meidän olla rauhassa, eivätkä kysyneet meiltä mitään.

"No niin, jos kertoisin teille kaikki seikkailut, jotka minä ja pieni matkatoverini saimme kokea, ette kiittäisi minua, sillä saisitte viipyä täällä auringon nousuun asti. Kuljeksimme sinne tänne maailmassa, sillä aina sattui jotakin esteitä, ett'emme päässeet Lontooseen. Mutta en silmänräpäyksikään unohtanut päämaaliäni. Sholtosta uneksin öisin; tuhansia kertoja olen murhannut hänet unessa. Vihdoin noin kolme neljä vuotta sitte saavuimme Englantiin. Minun ei ollut vaikea saada selvää, missä Sholto löytyi, ja koetin ensin tiedustella oliko hän hävittänyt aarteensa, vai vieläkö se oli hänellä säästössä. Sain hyvän ystävän eräässä henkilössä, joka voi auttaa minua — en mainitse nimeä, sillä en tahdo saattaa ketään muuta pulaan — ja sain pian tietää että aarre vielä oli tallella. Nyt koetin päästit hänen läheisyyteensä monella tavalla, mutta hänpä olikin varova ja kaksi nyrkkitaistelijaa vartioi aina häntä, lukuunottamatta poikiansa ja khitmutgariansa.

"Mutta sitte eräänä päivänä sain tietää, että hän oli kuolemaisillaan. Syöksin heti puutarhaan raivostuneena ajatellessani että hän täten pääsisi kynsistäni, ja kun katsoin sisään ikkunasta näin hänen makaavan siinä vuoteellaan yksi pojistaan kummallakin puolen. Aijoin hypätä huoneeseen ja ryhtyä kamppailuun heidän kaikkein kanssa, mutta juuri katsoissani häneen, hervahti alaleuka rinnalle — mies oli kuollut. Tunkeuduin hänen huoneesensa samana yönä ja etsein hänen papereitaan toivossa löytää jotakin muistiinpanoja paikasta, mihin hän oli jalokivemme kätkenyt. Mutta ei riviäkään löytynyt, ja minä lähdin pois niin katkerasti pettyneenä ja raivostuneena kuin ihminen voi olla. Mutta ennenkuin menin, juolahti mieleeni, että jos joskus tapaisin toverini, nuo kolme sikhiä, olisi jonkinlainen tyydytys tietää, että olin jättänyt merkin vihastamme. Sentähden piirsin eräälle paperilipulle meidän neljän merkin, sellaisena kuin se oli ollut asemakartalla, ja asetin sen hänen rinnalleen. Paljon olisi ollut vaadittu, että hän olisi laskettu haudata ilman mitään merkkiä niillä miehiltä, joita hän niin alhaisella tavalla oli pettänyt.

"Ansaitsimme leipämme siihen aikaan sillä että näyttelin Tonga-parkaa mustana ihmissyöjänä markkinoilla ja muissa sellaisissa paikoissa. Hän söi raakaa lihaa ja tanssi sotatanssiansa, ja meillä oli aina hattu täynnä kuparirahoja päivän työn jälkeen. Sain edelleenkin tietoja Pondicherry Lodgesta, mutta muutaman vuoden kuluessa ei kuulunut muuta kuin että aarretta etsittiin. Viimein tapahtui kuitenkin mitä niin kauan olimme odottaneet. Aarre oli löydetty. Se tavattiin Bartholomeus Sholton kemiallisessa laboratoriossa, joka sijaitsi rakennuksen korkeimmassa osassa. Menin heti tarkastamaan paikkaa, mutta en voinut käsittää, miten pääsisin ylös puujalkoineni. Sain kuitenkin tietää, että katossa löytyi laskuovi, sekä mihin aikaan mr Sholto tapasi syödä illallista ja ajattelin että helposti voisin päästä ylös Tongan avulla. Menimme ulos Tongan kanssa, jonka uumille oli kierretty pitkä nuora. Hän kiipesi ylös kuin kissa ja oli heti päässyt sisälle katosta, mutta onnettomuudeksi oli Bartholomeus vielä huoneessa ja sen sai hän maksaa hengellään. Tonga luuli tehneensä hyvän työn, tappaessaan hänet, sillä kun tulini ylös kiiveten pitkin nuoraa, tapasin hänet pöyhkeilevänä kuni riikinkukko kuljeskelevan huoneessa. Suuresti hän hämmästyi kun rankaisin häntä köydenpätkällä ja sanoin häntä pieneksi vertahimoovaksi paholaiseksi. Sitte otin arkun ja laskin sen maahan sekä menin itse samaa tietä, jätettyäni neljän merkit pöydälle näyttääkseni, että aarre vihdoinkin oli joutunut niiden haltuun, joilla oli suurin oikeus siihen. Tonga veti sitte nuoran ylös, sulki ikkunan ja lähti pois samaa tietä, jota oli tullutkin.

"Niin, nyt luulen kertoneeni kaikki. Olin kuullut erään venemiehen kertovan, että Smithin höyryvene Aurora, oli yksi nopeakulkuisempia höyryveneitä ja siksi ajattelin että se sopisi hyvin meidän pakomatkaamme. Soveimme kaupasta ukko Smithin kanssa ja minä lupasin maksaa hänelle suuren summan, jos hän veisi meidät vahingoittumattomina laivaamme. Hän kyllä tiesi, ettei kaikki ollut niinkuin olla piti, mutta ei hän tuntenut salaisuuksiamme. Kaikki tämä on täyttä totta, herraseni, ja minä en ole kertonut sitä teille huvittaakseni teitä — ettehän ole tehneet minulle juuri ystävyydenpalvelusta — vaan sentähden että luulen parhaiten voivani puolustautuu sillä, etten salaa mitään, vaan koko maailma tietäköön, miten häpeällisellä tavalla majori Sholto on kohdellut minua, ja kuinka viaton olen hänen poikansa kuolemaan."

"Hyvin omituinen selitys," sanoi Sherlock Holmes. "Sopiva päätös erinomaisen huvittavaan tapaukseen. Kertomukseenne loppuosassa ei ollut mitään uutta paitsi että teillä oli oma köysi mukanaan. Sitä en todellakaan tietänyt. Mutta, toivoin että Tonga oli hukannut kaikki nuolensa, ja kuitenkin ampui hän meitä kohden yhden venheessä."

"Hän oli pudottanut kaikki muut paitsi sen ainoan, joka oli puhalluspillissä."

"Ah, niin," sanoi Holmes. "Sitä en tullut ajatelleeksi."

"Onko mitään muuta, mistä haluaisitte kysyä?" sanoi vanki kohteliaalla auliudella.

"Ei kiitos, sitä en usko," vastasi toverini.

"Niin, Holmes," sanoi Athelney Jones, "te olette henkilö, jonka mieltä tulee aina noutaa, ja kaikki tiedämme että te olette rikosten tuntija; mutta velvollisuutensa tulee täyttää ja olen jo mennyt liian pitkälle tehdessäni teidän sekä ystävänne mielen mukaan. Olen rauhallisempi ja tyyneempi tietäessäni että kertojamme on lukkojen ja salpojen takana. Hevonen odottaa ja kaksi polisikonstaapelia on myöskin siellä. Olen suuresti kiitollinen teille molemmille avustanne. Te tulette luonnollisesti kutsuttavaksi tutkintoon. Hyvää yötä!"

"Hyvää yötä, herrani," sanoi Jonathan Small.

"Te ensin Small," huomautti varovainen Jones, heidän lähtiessä huoneesta. "Minä en mielelläni ottaisi päähäni iskua puujalastanne, niinkuin teitte tuolle Andamansaarelaiselle." —

"Niin, meidän pieni seikkailumme on siis nyt päättynyt," huomautin minä, istuttuamme hetken ääneti sikaria polttaen. "Epäilen että tämä on viimeinen tutkimus, jossa saan seurata teidän menetystapaanne. Miss Morstan on suonut minulle kunnian tulla hänen herrakseen ja miehekseen."

Holmesilta kuului koriseva valitus.

"Tuota pelkäsin," huokasi hän. "En todellakaan voi onnitella teitä."

Tunsin itseni vähän loukkaantuneeksi.

"Onko teillä syytä olla tyytymätön valintaan?" kysyin minä.

"Ei suinkaan. Katson, että hän on yksi suloisimpia nuoria naisia, mitä olen tavannut, ja hän olisi erinomaisen tarpeellinen sellaisessa toimessa, jota nyt olemme käsitelleet. Hänellä on selvä taipumus siihen suuntaan, — ajatelkaapa vaan, kuinka hän erityisesti otti talteen tuon Agran asemakartan isänsä paperein seasta. Mutta rakkaus on tunneasia, ja kaikki, mikä on tunnetta, on ristiriidassa kylmän, selvän ymmärryksen kanssa, jonka pidän suurempana kaikkea muuta. En itse uskaltaisi koskaan mennä naimisiin pelosta että sen kautta ymmärrykseni himmenisi."

"Toivon ja luulen," sanoi hän nauraen, "että ymmärrykseni voitollisesti kestää koetuksen. Mutta te näytätte väsyneeltä."

"Niin, vastavaikutus on jo alkanut. Tulen olemaan väsynyt ja veltto ainakin viikon kuluessa."

"Omituista," sanoin minä, "että ajanjaksot, joita muilla nimittäisin laiskuudeksi, aina seuraavat teidän oivallisia älykkäisyyden ja voiman kohtauksia."

"Niin," vastasi hän, "minussa on ainetta parantumattomaan hulltioon sekä myöskin erinomaisen ravakkaan mieheen. Ajattelen usein erästä Goethen lausetta: 'Vahinko että luonto vaan yhden ihmisen sinusta muodosti, sillä ainetta oli sekä kunnan mieheen että veitikkaan'."

"Mutta ajatelkaa vielä tätä Norwoodiasiaa, niin näette, että niillä, kuten otaksuin, oli liittolainen talossa, eikä se voinut olla kukaan muu kuin Lal Rao, pöydän kattaja. Siis tulee Jonesille todellakin jakamaton kunnia siitä että hän on saanut ainakin yhden kalan suureen nuotta-apajaansa."

"Palkkio on kuitenkin hyvin epätasaisesti jaettu", huomautin. "Te olette tehnyt kaiken työn tässä asiassa. Minä voitan vaimon, Jones kunnian, mutta te, mitähän te saatte vaivastanne?"

"Minulla," vastasi Sherlock Holmes, "on aina varalla kokainipullo."
Ja hän ojensi kapean valkoisen kätensä ottaakseen sen uuninotsikolta.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK NELJÄN MERKIT ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project

Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in

creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation’s website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.